

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ практики Верховного Суду

у справах, пов'язаних
з наданням житлово-комунальних послуг

2018–2020 рр.

Зміст

Перелік скорочень	3
1. Спори, пов'язані з постачанням житлово-комунальних послуг	4
1.1. Договірні спори за участю постачальників ЖКП	4
1.2. Спори щодо відновлення постачання ЖКП	15
1.3. Спори, пов'язані зі встановленням та обслуговуванням приладів обліку надання ЖКП	18
1.4. Спори щодо відключення від мереж централізованого опалення	27
1.5. Спори щодо відшкодування шкоди, завданої в процесі надання ЖКП	31
2. Спори щодо розрахунків у сфері надання ЖКП	39
2.1. Розрахунки між органами соціального захисту та постачальниками ЖКП за послуги, надані пільговим категоріям населення	39
2.2. Розрахунки між постачальниками та споживачами за спожиті ЖКП. Застосування наслідків неналежного виконання зобов'язань з оплати ЖКП (ч. 2 ст. 625 ЦК України).	41
2.3. Розрахунки за поставлені ЖКП між постачальниками та ФОП	49
3. Спори, пов'язані з наданням субсидій на оплату ЖКП та обігом цільових коштів	52
3.1. Спори щодо надання субсидій на оплату ЖКП	52
3.2. Спори щодо перерозподілу і повернення до бюджету зайво отриманих коштів субвенцій	57
4. ОСББ як учасник спорів, пов'язаних з наданням ЖКП	61
5. Способи захисту у спрах щодо постачання та оплати за ЖКП	81
6. Спори щодо державного нагляду і контролю у сфері надання ЖКП	91
6.1. Спори щодо реалізації владної компетенції НКРЕКП та формування тарифів на оплату ЖКП	91
6.2. Спори у сфері державного нагляду і контролю за додержанням законодавства під час провадження діяльності, пов'язаної з наданням ЖКП	101
7. Застосування строків у спрах, пов'язаних з наданням ЖКП	107

Перелік скорочень

ЖКП	житлово-комунальні послуги
КМУ	Кабінет Міністрів України
АМКУ	Антимонопольний комітет України
ТОВ	Товариство з обмеженою відповідальністю
КП	комунальне підприємство
ПП	приватне підприємство
ВП ВС	Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	Верховний Суд України
КЦС ВС	Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КАС ВС	Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
ОП	Об'єднана палата
ЄДРСР	Єдиний державний реєстр судових рішень
ФОП	фізична особа – підприємець
ЖБК	Житлово-будівельний кооператив
ЖЕО	житлово-експлуатаційна організація
ОСББ	об'єднання співвласників багатоквартирного будинку
НКРЕКП	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
ПКЕЕ	Правила користування електричною енергією, затверджені постановою Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України від 31 липня 1996 року № 28
ПКЕЕН	Правила користування електричною енергією для населення, затверджені постановою КМУ від 26 липня 1999 року № 1357

1. Спори, пов'язані з постачанням житлово-комунальних послуг

1.1. Договірні спори за участю постачальників ЖКП

Укладення договору між постачальником теплової енергії та споживачем є обов'язковим на підставі закону

розбіжності, що виникли між сторонами при укладенні договору на підставі правового акта органу державної влади та в інших випадках, установлених законом, вирішуються судом, який досліджує спірні умови договору на їх відповідність інтересам сторін і вимогам законодавства

14 травня 2020 року КГС ВС розглянув справу № 910/1746/19 за позовом КП виконавчого органу Київради (Київської міської державної адміністрації) "Київтеплоенерго" до ОСББ № 8 про визнання договору укладеним у відповідній редакції, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідно до п. 3.3.2 Статуту КП "Київтеплоенерго" предметом діяльності позивача є виробництво, транспортування та постачання теплової енергії.

При цьому позивач є постачальником теплової енергії у гарячій воді до житлового будинку ОСББ № 8, що знаходиться за адресою: м. Київ, вул. Братиславська, 20.

Відповідно до статті 1 Закону України "Про тепlopостачання", пункту 4 Правил користування тепловою енергією, затверджених постановою Кабінету міністрів України від 03.10.2007 № 1198, споживач теплової енергії - фізична або юридична особа, яка використовує теплову енергію на підставі договору, користування тепловою енергією допускається лише на підставі договору купівлі - продажу теплової енергії між споживачем і тепlopостачальною організацією.

Статтею 24 Закону "Про тепlopостачання" визначено, що основним обов'язком споживача теплової енергії є своєчасне укладання договору з тепlopостачальною організацією на постачання теплової енергії.

Оскільки Договір укладений не був, для врегулювання договірних відносин між сторонами листом від 13.12.2018 № 30/вих/1-4046 позивачем підготовлено та направлено відповідачу у 2-х примірниках проект договору на постачання теплової енергії у гарячій воді до житлового будинку за адресою: м. Київ, вул. Братиславська, 20.

ОСББ № 8 із запропонованими умовами договору не погодилось та листом від 10.01.2019 №219-03 направило позивачу підписаний та скріплений печаткою *договір разом із протоколом розбіжностей* від 10.01.2019, які були отримані КП "Київтеплоенерго" 23.01.2019, що підтверджується вхідним номером (№ 18/30-1231 від 23.01.2019).

З метою виконання вимог частини шостої статті 181 ГК України та з метою врегулювання розбіжностей, що виникли при укладенні договору позивачем було складено та листом від 08.02.2019 №30/вих/1-2118 направлено в двох примірниках

підписані протокол узгодження розбіжностей до Договору (з обґрунтуванням неприйнятих позивачем пунктів до договору), додаткову угоду, Додаток № 1 та Додаток №1А до Договору Відповідачу.

Оскільки станом на лютий 2019 року правовідносини між сторонами не були врегульовані, а спірний договір сторонами не підписаний, КП "Київтеплоенерго" прийнято не всі пункти договору, викладені у протоколі розбіжностей відповідача.

ОЦІНКА СУДУ

Предметом спору є визнання укладеним договором №690084 на постачання теплової енергії у гарячій воді між КП "Київтеплоенерго" та ОСББ № 8, укладення якого є обов'язковим для сторін на підставі закону та щодо умов якого у сторін існують розбіжності.

Укладення договору між постачальником теплової енергії та споживачем є їх обов'язком з метою врегулювання взаємних прав та обов'язків, забезпечення надійного та безперебійного постачання обсягів теплової енергії відповідно до погоджених умов та законодавства.

Укладення спірного договору є обов'язковим для сторін на підставі закону.

Господарський договір вважається укладеним, якщо між сторонами у передбачених законом порядку та формі досягнуто згоди щодо усіх його істотних умов.

Укладення господарського договору є обов'язковим для сторін, якщо він заснований на державному замовленні, виконання якого є обов'язком для суб'єкта господарювання у випадках, передбачених законом, або існує пряма вказівка закону щодо обов'язковості укладення договору для певних категорій суб'єктів господарювання чи органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

Розбіжності, що виникли між сторонами при укладенні договору на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування та в інших випадках, встановлених законом, вирішуються судом.

Розбіжності, що виникли між сторонами при укладенні договору не на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, можуть бути вирішені судом у випадках, встановлених за домовленістю сторін або законом.

Із посиланням на статтю 181 ГК України, яка регламентує загальний порядок укладання господарських договорів, Суд зазначив, що судами встановлено дотримання встановленого порядку укладення договору, а також передачі суду розбіжностей за договором, що залишилися неврегульованими.

Договірне зобов'язання виникає внаслідок складного юридичного факту: погоджених сторонами умов договору, а також рішення суду щодо умов договору, які не були погоджені ними, а договір, за загальним правилом, вважається укладеним з моменту набрання чинності таким рішенням та породжує господарсько-правові зобов'язання сторін.

Судами попередніх інстанцій було проаналізовано спірні умови договору з точки зору їх відповідності інтересам сторін, а також вимогам законодавства та, за

результатами такого аналізу зроблено обґрунтовані висновки про наявність підстав прийняти запропоновану позивачем редакцію договору.

Постанова КГС ВС від 14 травня 2020 року у справі № 910/1746/19 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89402254>.

Спир між ФОП та постачальником комунальних послуг про визнання договору на постачання теплової енергії укладеним, умови якого (щодо тарифу та обсягу постачання теплової енергії) визначені саме у зв'язку з використанням нерухомого майна для здійснення підприємницької діяльності, підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

Якщо спірне нежитлове приміщення, яке належить ФОП, розташоване в житловому багатоквартирному будинку, який приєднаний до системи централізованого опалення, та опалюється за рахунок приєднання до відповідних внутрішньобудинкових систем, а ФОП не використовує отриману від постачальника теплову енергію для виробничих потреб, а є кінцевим споживачем наданої йому послуги з опалення, такий ФОП є споживачем у сфері ЖКП.

За таких умов ФОП як споживач ЖКП має обов'язок щодо укладення з постачальником договору на постачання теплової енергії, проект якого повинен бути розроблений та відповідати типовому договору, який затверджений КМУ

6 листопада 2018 року ВП ВС розглянула справу № 904/7024/17 за позовом КПТМ «Криворіжтепломережа» до ФОП Мухи В.А. про визнання договору на постачання теплової енергії укладеним, за касаційною скаргою ФОП Мухи В.А. на постанову Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 28 лютого 2018 року та рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 21 листопада 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Муха В. А. є власником спірного нежитлового приміщення. КПТМ «Криворіжтепломережа» згідно пункту 2.1. Статуту цього підприємства створено з метою отримання прибутку в результаті діяльності з виробництва, транспортування, постачання та реалізації теплової енергії споживачам. Договір на постачання теплової енергії між сторонами у справі *не укладений*.

Листом № 1785/13 від 18 травня 2017 року позивач направив відповідачу два примірники договору на постачання теплової енергії від 17 травня 2017 року № 4626, які відповідач отримав 26 травня 2017 року.

12 липня 2017 року відповідач звернувся до позивача із заявою, якою повідомив, що ФОП Муха В. А. отримав супровідний лист з проектом договору на постачання теплової енергії № 4626 від 17 травня 2017 року в *одному екземплярі*, всупереч вимогам статті 181 ГК України. ФОП Муха В. А., маючи на меті підготовку протоколу розбіжностей до проекту договору на постачання теплової енергії, фактично не мав юридичних підстав складання такого протоколу розбіжностей з подальшим направленням його разом з договором на адресу КПТМ «Криворіжтепломережа»

через відсутність другого примірника договору. Крім того, ФОП Муха В. А. зазначив, що на теперішній час діє договір від 30 листопада 2015 року з протоколом узгодження розбіжностей від 18 січня 2016 року в редакції ФОП Мухи В. А. та просив звернути увагу на те, що до теперішнього моменту позивач не розпочав виконувати за цим договором обов'язки щодо забезпечення приміщення індивідуальними засобами обліку теплової енергії та відповідною документацією.

Договір на постачання теплової енергії від 17 травня 2017 року № 4626 не був підписаний відповідачем, що стало підставою цього позову.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції

Предметом спору є вимога постачальника ЖКП до ФОП щодо зобов'язання укласти договір про постачання теплової енергії, умови якого, зокрема щодо тарифу та обсягу постачання теплової енергії, визначені саме у зв'язку з використанням відповідачем нерухомого майна для здійснення підприємницької діяльності.

При цьому, враховуючи, що договори про купівлю-продаж теплової енергії та про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення можуть укладатися, зокрема, із суб'єктом господарювання, обґрунтованість/безпідставність доводів позивача щодо правових підстав для укладення договору з відповідачем саме як з ФОП у зв'язку із використанням ним приміщення для здійснення господарської діяльності мала бути оцінена судами за наслідком розгляду справи по суті з вирішенням питання про наявність/відсутність підстав для задоволення позову.

Такий спір з огляду на характер спірних правовідносин, склад учасників спору та обраний позивачем спосіб захисту прав підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

Щодо суті спору

Відносини у сфері житлово-комунальних послуг встановлюються шляхом укладення договору про надання відповідних ЖКП між власником/балансоутримувачем/управителем будинку (ОСББ, житлово-комунальні організації, виконавці послуг) та кінцевими споживачами - власниками житлових/нежитлових приміщень. *Такий договір укладається його сторонами з урахуванням вимог чинного законодавства. Зокрема, проект договору повинен бути розроблений та відповідати типовому договору, який затверджений КМУ. Законодавець забороняє відступати від змісту типового договору, сторони наділені правом тільки конкретизувати його умови.*

Нежитлове приміщення відповідача розташоване в житловому багатоквартирному будинку, який приєднаний до системи централізованого опалення; спірне приміщення опалюється за рахунок приєднання до відповідних внутрішньобудинкових систем; позивач здійснює передачу послуги з опалення відповідачу саме на відгалуженні від стояків у межах нежитлового приміщення відповідача. Суди не встановили, що відповідач використовує отриману від позивача теплову енергію для виробничих потреб, тобто відмінних від предмета надання житлово-комунальних послуг. Відповідач є кінцевим споживачем наданої йому послуги з опалення та не здійснює її використання для інших потреб.

Отже, у відповідача як у кінцевого споживача існує обов'язок укласти з позивачем договір про надання житлово-комунальних послуг, який повинен відповідати формі та змісту (умовам) типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2005 року № 630. Проте позивач звернувся до відповідача з проектом договору *предметом якого є продаж постачальником споживачеві теплової енергії для потреб опалення, вентиляції та гарячого водопостачання у спірному приміщенні, тобто запропонував підписати договір купівлі-продажу теплової енергії, обов'язок щодо укладення якого між сторонами у цій справі відсутній*. При цьому умови запропонованого позивачем проекту договору не відповідають типовому договору, зокрема щодо предмета, а також не містять ряду істотних умов договору про надання житлово-комунальних послуг, які встановлені статті 26 Закону України «Про житлово-комунальні послуги».

Зазначене обумовлює скасування судових рішень судів попередніх інстанцій й ухвалення нового судового рішення про відмову у задоволенні позовних вимог.

Постанова ВП ВС від 6 листопада 2018 року у справі № 904/7024/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78215399>;

Постанова ВП ВС від 02 жовтня 2019 року у справі № 263/2359/19 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84788877>.

Спір між постачальником ЖКП і власником приміщень у багатоквартирному будинку, який має статус ФОП, щодо визнання укладеним договором про надання житлово-комунальних послуг підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства за умови відсутності доказів того, що відповідне приміщення використовується для ведення господарської діяльності

20 червня 2018 року ВП ВС розглянула справу № 216/181/16-ц за позовом ТОВ «Сітісервіс-КР» до ОСОБА_3 про визнання договору про надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій укладеним, за касаційною скаргою позивача на ухвалу Центрально-Міського районного суду м. Кривого Рогу від 2 серпня 2016 року й ухвалу Апеляційного суду Дніпропетровської області від 22 вересня 2016 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідач є фізичною особою-підприємцем відповідно до інформації з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, отриманої з веб-сайту Державного підприємства «Інформаційно-ресурсний центр» Міністерства юстиції України. Крім того, суди на підставі Інформаційної довідки встановили, що відповідач *здійснює підприємницьку діяльність* у належному йому на праві власності приміщенні. З огляду на це суди дійшли висновку про юрисдикцію господарського суду щодо вирішення спору.

Предметом спору є визнання укладеним договором про надання позивачем послуг з утримання будинку, споруд і прибудинкової території у житловому будинку

АДРЕСА_1, оскільки, за твердженням позивача, відповідач укласти цей договір відмовляється.

ОЦІНКА СУДУ

Договір на надання житлово-комунальних послуг може укладатися як з власником нерухомого майна, так і з іншою особою, зокрема яка користується об'єктом нерухомого майна й отримує житлово-комунальну послугу для власних потреб (*фізична особа, фізична особа-підприємець, юридична особа*).

Позивач стверджує, що відповідач проживає за адресою: АДРЕСА_2. За цією адресою згідно з відомостями з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань відповідач зареєстрований підприємцем. Позивач доводить, що у тому ж будинку відповідач як фізична особа, а не як підприємець є власником приміщення згідно з Інформаційною довідкою щодо об'єкта нерухомого майна № 50185010 від 18 грудня 2015 року та свідоцтва про право власності на приміщення.

Закриваючи провадження у справі, суди взяли до уваги лише підтверджений відомостями з державного реєстру *факт реєстрації* відповідача з 2 лютого 2001 року підприємцем.

Проте, наявність статусу підприємця не свідчить, що з моменту державної реєстрації фізичної особи-підприємця така особа виступає як підприємець у всіх правовідносинах.

Суди неналежно дослідили наявні у матеріалах справи докази, а саме; проект договору, який позивач просить визнати укладеним, на предмет того, у зв'язку з перебуванням у власності відповідача якого об'єкта - квартири чи приміщення - позивач надає житлово-комунальні послуги за пропонуванням договором; відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань щодо *видів діяльності* відповідача та їх *зв'язку з приміщенням*.

З огляду на вказане, відсутні підстави вважати спір пов'язаним з господарською діяльністю відповідача.

Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року у справі № 216/181/16-ц - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75296533>

Спір між обслуговуючими кооперативами щодо визнання недійсними договорів про користування електричною енергією, а також про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою шляхом знесення самовільно встановлених опор ліній електропередач підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

4 січня 2020 року ВП ВС розглянула справу № 910/1702/17 за позовом Обслуговуючого кооперативу «Садівниче товариство «Стадне» до Обслуговуючого кооперативу «Садівничий кооператив «Вікторія», СК «Вікторія-Плюс» про визнання недійсними договорів та усунення перешкод у здійсненні права, за касаційною скаргою СК «Вікторія-Плюс» на постанову Північного апеляційного господарського суду від 26 березня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позовні вимоги стосуватись визнання недійсними, як таких, що суперечать закону, укладених між ОК «СК «Вікторія» та СК «Вікторія-плюс» договорів про користування електричною енергією від 24 лютого 2014 року та про спільну діяльність від 25 лютого 2014 року; а також зобов'язання СК «Вікторія-плюс» усунути перешкоди ОК «СТ «Стадне» у здійсненні права користування земельною ділянкою, що знаходиться у користуванні останнього, шляхом знесення самовільно встановлених 43 опор ліній електропередач.

Зокрема позивач вважав, що спірні договори, укладені без погодження позивача, порушували його права як орендаря земельної ділянки.

ОЦІНКА СУДУ

Обслуговуючий кооператив незалежно від напряму його діяльності є господарською організацією - юридичною особою, яка здійснює некомерційну господарську діяльність з моменту державної реєстрації на підставі закону та свого статуту.

Отже, підприємства, установи, організації, які є суб'єктами некомерційної господарської діяльності, відповідно до частини першої статті 1 ГПК України (у редакції, чинній на час вирішення питання про відкриття провадження у справі) мають право звертатися до господарського суду.

Позивач - ОК «СТ «Стадне», звернувся з позовом про визнання недійсними договорів про користування електричною енергією та про спільну діяльність до ОК «СК «Вікторія» та СК «Вікторія-Плюс» як до осіб, які є сторонами спірних договорів, укладених, на думку позивача, всупереч чинному законодавству, та відповідно у користуванні яких перебувають опори ліній електропередач, вважаючи встановленими ці опори самовільно та в порушення його прав та інтересів як землекористувача земельної ділянки на підставі договору оренди.

Тож позовні вимоги у цій справі заявлені у спорі з ОК «СК «Вікторія» та СК «Вікторія-Плюс» щодо законності реалізації відповідачами їх прав та обов'язків за укладеними ними господарськими договорами щодо забезпечення енергопостачання, з використанням облікованих на балансі СК «Вікторія-Плюс» опор ліній електропередач, встановлених на земельній ділянці.

Питання прав фізичних осіб як споживачів електричної енергії не є предметом розгляду у цій справі, адже фізичні особи не є сторонами спірних договорів, не здійснюють жодної діяльності із забезпечення енергопостачання і позовних вимог до них не заявлено. *Наявність чи відсутність прав позивача на спірну земельну ділянку, їх порушень як і особи порушників належать до тих обставин справи, які підлягають з'ясуванню судами під час вирішення спору по суті позовних вимог.*

З урахуванням того, що сторони у справі є юридичними особами та суб'єктами господарювання, а спір між ними виник в процесі їх господарської діяльності, спір у цій справі слід розглядати в порядку господарського судочинства.

Постанова ВП ВС від 14 січня 2020 року у справі № 910/1702/17 - <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87115613>.

Позов фізичної особи – власника нерухомого майна про зобов'язання укласти договір про користування електроенергією та підключення нежилотою об'єкта нерухомого майна до електропостачання має розглядатися в порядку цивільного судочинства.

Відмова постачальника електричної енергії від укладення договору з новим власником приміщення з підстав наявності нерозірваного договору з попереднім власником (споживачем) не ґрунтується на вимогах закону

08 травня 2018 року ВП ВС розглянула справу № 757/45133/15-ц за позовом ОСОБА_3 до ПАТ «Київенерго» про зобов'язання укласти договір про користування електроенергією та підключення нежилотою об'єкту нерухомого майна до електропостачання, за касаційною скаргою ПАТ «Київенерго» на рішення Печерського районного суду м. Києва від 24 червня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 19 жовтня 2016 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є власником цілісного майнового комплексу площею 815,60 кв. м по АДРЕСА_1, який раніше належав ВАТ «АК «Київреконструкція», що підтверджується інформаційною довідкою з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Реєстру прав на нерухоме майно від 19 квітня 2016 року № 57642298.

20 серпня 2014 року ОСОБА_3, діючи як фізична особа, звернувся до ПАТ «Київенерго» з заявою про переукладання на його ім'я договору про постачання електричної енергії до спірної нежитлової будівлі.

30 червня 2015 року позивач звернувся із заявою до ПАТ «Київенерго» для укладення договору про постачання електричної енергії та надав усі необхідні документи, що підтверджується тим, що надані документи були перевірені та виставлено рахунок від 30 червня 2015 року № 10842/ЗР за перевірку схеми вмикання і опломбування трифазного електролічильника, підключеного через вимірювальний трансформатор (напівпрямого вмикання), який позивач оплатив.

Жодних доказів про здійснення ОСОБА_3 господарської діяльності чи наміру укладення ним договору на постачання електричної енергії як господарського договору відповідно до вимог, передбачених статтею 3 та частиною третьою статті 179 ГК України) матеріали справи не містять.

15 липня 2015 року позивачу направлено лист за № 34КД/522/2857 та повідомлено про те, що відповідно до Правил користування електричною енергією, затверджених постановою НКРЕ 31 липня 1996 року № 28, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 02 серпня 1996 року за № 417/1442 (далі - ПКЕЕ), що діяли на час виникнення спірних правовідносин, *договір з організацією може бути укладено за умови розірвання договору зі споживачем, який звільняє приміщення. Договір про постачання електричної енергії вважатиметься розірваним тільки після сплати усіх передбачених договором видів платежів, підписання та скріплення печатками акта звірки, додаткової угоди про розірвання з обох сторін.*

Інших недоліків заяви про укладення договору про постачання електричної енергії не зазначено, не вказано на необхідність надання інших документів.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції

У справі, що переглядається, позивач просив суд зобов'язати відповідача укласти з ним договір про постачання електричної енергії до майнового комплексу, власником якого він став на підставі договорів купівлі-продажу саме як фізична особа, а не фізична особа - підприємець чи фізична особа - споживач для задоволення власних побутових потреб. Доказів здійснення позивачем як фізичною особою господарської діяльності і необхідності укладення договору про постачання електричної енергії як господарського, матеріали цивільної справи не містять.

Отже, суди зробили правильний висновок, що позов ОСОБА_3 у цьому випадку заявлений фізичною особою - власником нерухомого майна на забезпечення реалізації ним повноважень власника щодо користування своїм майном, який в силу вимог статті 15 ЦПК України (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) має розглядатися в порядку цивільного судочинства.

Щодо суті спору

Відповідно до ПКЕЕ договір про постачання електричної енергії є основним документом, який регулює відносини між постачальником електричної енергії за регульованим тарифом, що здійснює свою діяльність на закріпленій території, і споживачем та визначає зміст правових відносин, прав та обов'язків сторін. Споживання електричної енергії без договору не допускається.

Електропередавальна організація зобов'язана приєднувати до своїх електричних мереж електроустановки споживачів з дотриманням вимог законодавства України. Постачальники електричної енергії за регульованим тарифом на закріпленій території не мають права відмовити споживачу або субспоживачу, електроустановки якого розташовані на цій території, в укладенні договору, за умови дотримання вимог законодавства України, зокрема цих Правил та інших нормативно-технічних документів.

У разі звільнення займаного приміщення та/або остаточного припинення користування електричною енергією споживач зобов'язаний повідомити постачальника електричної енергії та (у разі наявності відповідного договору) електропередавальну організацію або основного споживача не пізніше ніж за 20 робочих днів до дня звільнення приміщення та/або остаточного припинення користування електричною енергією та надати заяву щодо розірвання договору, і в цей самий термін здійснити сплату всіх видів платежів, передбачених відповідними договорами, до заявленого споживачем дня звільнення приміщення та/або остаточного припинення користування електричною енергією включно.

Постачальник електричної енергії зобов'язаний припинити постачання електричної енергії за договором, а електропередавальна організація (основний споживач) - передачу електричної енергії (спільне використання технологічних електричних мереж) з заявленого споживачем дня звільнення приміщення та/або остаточного припинення користування електричною енергією. За умови одночасного розірвання договору про постачання електричної енергії з попереднім споживачем, виплати всіх видів платежів, передбачених відповідними договорами, та звернення

нового споживача щодо укладення договору про постачання електричної енергії в межах одного розрахункового періоду припинення електропостачання об'єкта не здійснюється.

У разі неповідомлення або несвоечасного повідомлення споживачем постачальника електричної енергії та (у разі наявності відповідного договору) електропередавальну організацію або основного споживача про звільнення приміщення та/або остаточного припинення користування електричною енергією споживач зобов'язаний здійснювати оплату спожитої на таких об'єктах електричної енергії та інших платежів виходячи з умов відповідних договорів.

З новим споживачем укладаються договори відповідно до вимог законодавства України, зокрема цих Правил та нормативно-технічних документів, після розірвання договорів зі споживачем, який звільняє приміщення. Тобто зобов'язання з розірвання договору про постачання електричної енергії з попереднім споживачем покладені на сторони такого договору і новий власник, який виявив бажання стати споживачем електричної енергії, не наділений ні повноваженнями вчиняти дії, направлені на розірвання договору про постачання електричної енергії, стороною якого він не був, ні нести будь-яких обов'язків у правовідносинах, які виникли між іншими суб'єктами.

Відмова відповідача у здійсненні дій щодо укладення договору про постачання електричної енергії з посиланням на існуючий договір з попереднім власником не ґрунтується на вимогах закону та порушує права нового власника щодо реалізації ним свого права власності на належне йому нерухоме майно.

Постанова ВП ВС від 08 травня 2018 року у справі № 757/45133/15-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74218787>.

Невиконання постачальником послуг свого обов'язку щодо розроблення та укладання зі споживачем договору про надання житлово-комунальних послуг (у тому числі визначення точок розподілу, в яких відбувається передача послуг з водовідведення та водопостачання) обумовлює право останнього вимагати укладання такого договору.

Відсутність на балансі постачальника послуг відповідних мереж не є підставою для відмови в укладенні договорів щодо водопостачання та водовідведення зі споживачами

07 грудня 2020 року КЦС ВС розглянув касаційні скарги ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал» та Обслуговуючого кооперативу «Житлово-будівельний кооператив «Південна будівельна компанія» на постанову Одеського апеляційного суду від 03 квітня 2019 року у справі за позовом дев'ятнадцяти фізичних осіб до ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал» (треті особи: ТОВ «СВТ-Ко», Обслуговуючий кооператив (далі - ОК) «Житлово-будівельний кооператив «Південна будівельна компанія») про захист прав споживачів, і і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачам на праві приватної власності належать земельні ділянки та розташовані на них житлові будинки в селі Крижанівка Лиманського району (колишній - Комінтернівський) Одеської області.

ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал» є виробником/виконавцем послуг з централізованого постачання холодної води та водовідведення в селі Крижанівка Лиманського району Одеської області.

ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал» відмовило позивачам в укладенні договорів щодо водопостачання та водовідведення з посиланням на тимчасовий договір від 01 липня 2007 року, укладений ним з ОК «ЖБК «Південна будівельна компанія» та відсутність на балансі у ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал» вуличних мереж водопостачання та водовідведення, оскільки вказані мережі забудовник ТОВ «СВТ-Ко» передав ОК «ЖБК «Південна будівельна компанія» за договорами позижки, укладеними 05 жовтня 2011 року та 05 жовтня 2014 року.

За умовами тимчасового договору від 01 серпня 2007 року ОК «ЖБК «Південна будівельна компанія», як споживач, отримує послуги водопостачання та водовідведення на об'єкти ОК «ЖБК «Південна будівельна компанія», до яких не належать житлові будинки позивачів.

АМКУ листом від 13 грудня 2013 року на звернення позивачів повідомив, що ОК «ЖБК «Південна будівельна компанія» листом від 11 квітня 2013 року не заперечує проти укладання позивачами договорів на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення безпосередньо з ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал». ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал» укладає в селі Крижанівка Лиманського району Одеської області договори з власниками житлових будинків на надання послуг з постачання холодної води за аналогічних умов відсутності у ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал» на балансі мереж села Крижанівка Лиманського району Одеської області, які знаходяться на балансі КП «Надія».

ОЦІНКА СУДУ

Посилання заявника в касаційній скарзі, що його не заперечення проти укладання позивачами договорів на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення безпосередньо з ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал», як зазначено у листі Антимонопольного комітету України від 13 грудня 2013 року, не є наданням згоди, є безпідставними, оскільки споживач, який отримує житлово-комунальні послуги, зобов'язаний укласти договір на їх надання, підготовлений виконавцем на основі типового договору. Цей обов'язок відповідає зустрічному обов'язку виконавця, визначеному пунктом 3 частиною другою статті 21 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин), підготувати та укласти зі споживачем договір на надання житлово-комунальних послуг з визначенням відповідальності за дотримання умов його виконання згідно з типовим договором.

Доводи касаційної скарги ОК «ЖБК «Південна будівельна компанія» про те, що точка розподілу між позивачами та відповідачем не визначена, оскільки позивачі не приєднані до мереж централізованого водопостачання та водовідведення, колегія

суддів не бере до уваги, оскільки визначення точки розподілу та інших умов договорів, які відповідач ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал» має укласти з позивачем, належить до його компетенції, адже він має розробити ці договори і надати їх позивачам для укладання. Тому відсутність чи не визначення відповідачем певних умов цих договорів не надає права відповідачу ухилятися від виконання свого обов'язку щодо їх розроблення та укладення, та не позбавляє позивачів права вимагати від відповідача їх укладання.

Постанова КЦС ВС від 07 грудня 2020 року у справі № 522/20501/14-ц - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93505332>.

1.2. Спори щодо відновлення постачання ЖКП

Законодавство не передбачає право постачальника ЖКП припинити водопостачання в разі несвоєчасної оплати наданих послуг.

Підключення водопостачання до квартир належить до компетенції постачальника ЖКП, а не управителя будинку

17 жовтня 2018 року КЦС ВС розглянув справу № 643/11570/15-ц за позовом ОСОБА_1 до КП «Харківводоканал», КП «Жилкомсервіс» про зобов'язання поновити подачу холодної води, за касаційною скаргою КП «Харківводоканал» на рішення Московського районного суду міста Харкова від 26 жовтня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду Харківської області від 05 квітня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 проживає у квартирі АДРЕСА_1, яка перебуває у комунальній власності.

14 лютого 2012 року КП «Харківводоканал» направило позивачу повідомлення № 86 про відключення споживача ОСОБА_1 від водопостачання його квартири у зв'язку з наявною заборгованістю за надані послуги.

Актом КП «Харківводоканал» про обстеження стану водопровідної системи квартири АДРЕСА_1 від 23 липня 2014 року встановлено, що водопровід до вказаної квартири обрізаний, послуга з холодної водопостачання не надається.

ОЦІНКА СУДУ

Ні Законом України «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004 року № 1875-IV, ні іншими нормативно-правовими актами не передбачено право виконавця послуг припинити водопостачання у разі несвоєчасної оплати споживачем наданих йому послуг.

Доводи скарги про те, що КП «Харківводоканал» не здійснювало відключення квартири позивача від системи водопостачання, не мають правового значення для правильного вирішення справи.

КП «Харківводоканал» не заперечувало, що постачання води до квартири ОСОБА_1 було призупинене попереднім виконавцем послуг з холодної

водопостачання у будинку АДРЕСА_1 - КП «Виробничо-технологічне підприємство «Вода».

Тому відповідач як новий виконавець послуг з водопостачання у вказаному будинку повинен поновити надання такої послуги.

Доводи скарги про те, що обов'язок з обслуговування внутрішньобудинкових мереж водопостачання покладено на утримувача будинку - КП «Жилкомсервіс», а тому КП «Харківводоканал» є неналежним відповідачем у справі, також є неспроможними з огляду на те, що за змістом Закону України «Про житлово-комунальні послуги» до компетенції управителя відноситься утримання внутрішньобудинкових систем у належному стані, а не підключення водопостачання до квартир у випадку його попереднього відключення у зв'язку з наявністю заборгованості за надані послуги.

Постанова КЦС ВС від 17 жовтня 2018 року у справі № 643/11570/15-ц - <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77248857>.

Факт відсутності укладеного договору на технічне обслуговування систем газопостачання не є безумовною підставою для відключення добросовісного споживача послуг від газопостачання, оскільки невідновлення газопостачання не може вважатися пропорційним втручанням у право особи на отримання ЖКП

04 листопада 2020 року КЦС ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Октябрського районного суду м. Полтави від 27 вересня 2019 року та постанову Полтавського апеляційного суду від 11 грудня 2019 року у справі за позовом ОСОБА_1 до ПАТ «Полтавагаз» про поновлення надання послуг із газопостачання, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 зареєстрований та разом із дружиною ОСОБА_2 та проживає в квартирі АДРЕСА_1. Вони є побутовими споживачами послуг із газопостачання, які надаються постачальником ПАТ «Полтавагаз». За вказаною адресою відкритий особовий рахунок № НОМЕР_1 і згідно з показаннями приладу обліку споживачем ОСОБА_2 щомісячно сплачувалися на рахунок постачальника кошти за спожитий природний газ. Останній платіж споживачем здійснено до 26 червня 2018 року.

Під час отримання послуг із газопостачання мешканцями будинку виявлено витік газу з газового вентиля у під'їзді № 1 корпусу 2 будинку на АДРЕСА_2, про що було проінформовано Полтавську міську раду, яка повідомила споживачів та інших мешканців будинку письмово, що КП «ЖЕО № 2» не проводить ремонт газового обладнання.

Після неодноразових усних звернень до ПАТ «Полтавагаз» 25 липня 2018 року відповідачем відремонтовано газовий вентиль у під'їзді № 1 багатоквартирного будинку на АДРЕСА_2, однак газопостачання відновлено не було.

Посилаючись на те, що відсутність газопостачання порушує право споживача на безперервне отримання ним та його дружиною ОСОБА_2 житлово-комунальних послуг

(газопостачання), позивач просив зобов'язати ПАТ «Полтавагаз» здійснити дії по відновленню газопостачання до квартири ОСОБА_1.

ОЦІНКА СУДУ

Предметом позову у цій справі є невідновлення газопостачання до будинку після усунення причини відключення.

Пунктом 6 глави 7 розділу VI Кодексу газорозподільних систем передбачено, що відновлення газопостачання (розподілу природного газу) здійснюється Оператором ГРМ протягом двох робочих днів у містах та п'яти календарних днів у сільській місцевості за письмовим зверненням споживача (його постачальника) про відновлення газопостачання (розподілу природного газу) та після усунення порушень (за їх наявності) і відшкодування Оператору ГРМ витрат на припинення та відновлення газопостачання (розподілу природного газу).

Зазначене свідчить про те, що суди першої та апеляційної інстанцій повно та всебічно не дослідили обставини, що мають значення для справи, та не надали належної правової оцінки доказам у їх сукупності, а тому дійшли передчасного висновку про відсутність підстав для задоволення позову. Апеляційний суд вказував, що відновлення розподілу природного газу на об'єкті позивача можливе лише при виконанні всіх вимог Правил безпеки систем газопостачання, Кодексу газорозподільних систем, законів України «Про ринок природного газу» та «Про житлово-комунальні послуги». При цьому суд посилався на те, що технічне обслуговування та поточний ремонт внутрішньобудинкових газових мереж у багатоквартирному будинку здійснюється на умовах договору, укладеного між співвласниками/особою, уповноваженою на це співвласниками, і суб'єктом, що має право на виконання таких робіт.

Щодо посилання апеляційного суду на відсутність укладеного договору на технічне обслуговування в багатоквартирному будинку Суд виходить із наступного. За рішенням співвласників багатоквартирного будинку (уповноваженого органу управління об'єднання співвласників багатоквартирного будинку), прийнятим відповідно до закону, договір про надання комунальної послуги укладається з виконавцем відповідної комунальної послуги, визначеним статтею 6 цього Закону: 1) кожним співвласником багатоквартирного будинку самостійно (індивідуальний договір); 2) від імені та за рахунок усіх співвласників багатоквартирного будинку управителем або іншою уповноваженою співвласниками особою (колективний договір); 3) об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку або іншою юридичною особою, яка об'єднує всіх співвласників такого будинку та в їхніх інтересах укладає відповідний договір про надання комунальних послуг, як колективним споживачем.

Законодавством передбачено спеціальну процедуру технічного обслуговування внутрішньобудинкових систем газопостачання шляхом укладання договору на технічне обслуговування внутрішньобудинкових систем газопостачання. Сам факт відсутності укладеного договору на технічне обслуговування систем газопостачання не є безумовною підставою для відключення добросовісного споживача послуг від

газопостачання, оскільки невідновлення газопостачання не може вважатися пропорційним втручанням у право особи на отримання житлово-комунальних послуг.

Будучи монополістами у сфері надання послуг із газопостачання постачальники не повинні зловживати своїми правами, відключення споживача від газопостачання можливе лише при наявності законних підстав.

Газопостачання використовується споживачем із метою задоволення власних побутових потреб у газі, а тому *безпідставне припинення газопостачання споживачу або відмова у відновленні газопостачання вказує на суттєве порушення та обмеження його побутових потреб, та вимагає від нього додаткових зусиль для організації свого життя, особливо з урахуванням того, що ОСОБА_1 є особою з другою групою інвалідності.*

Постанова КЦС ВС від 04 листопада 2020 року у справі № 552/3332/19 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92870108>.

1.3. *Спори, пов'язані зі встановленням та обслуговуванням приладів обліку надання ЖКП*

Газорозподільна організація зобов'язана встановлювати за власний рахунок лічильники газу для населення як споживачів природного газу у вигляді таких приладів обліку природного газу, що дають змогу визначати обсяги споживання газу кожним окремим споживачем. При цьому джерела фінансування вказаних приладів та робіт уже закладено в тариф на оплату за спожитий газ

07 листопада 2018 року ВП ВС розглянула справу № 214/2435/17 за позовом сорока семи фізичних осіб до ПАТ «Криворіжгаз» про визнання права на забезпечення та встановлення споживачам індивідуальних газових лічильників, зобов'язання вчинити певні дії, за касаційною скаргою одного з позивачів, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачі проживають у будинку АДРЕСА_1, та є споживачами з отримання природного газу за вказаною адресою.

Відповідач протягом 2011-2017 років постачав природний газ позивачам, які регулярно оплачували рахунки за надані послуги з газопостачання.

06 жовтня 2016 року Виконком Криворізької міськради Дніпропетровської області повідомив Верховну Раду України, що мешканці міста відмовляються від встановлення приладів газу на весь багатоквартирний будинок, вимагають соціальної справедливості, адже багатьом мешканцям міста вже встановлені індивідуальні лічильники газу за рахунок складової тарифу. В цьому зверненні також зазначається, що ПАТ «Криворіжгаз» посилається на неможливість встановити лічильники до 01 січня 2018 року у зв'язку з відсутністю коштів. З аналогічними повідомленнями Виконком Криворізької міськради звертався до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

11 жовтня 2016 року відповідач склав акт про відмову встановити загальнобудинковий лічильник газу, на підставі якого 13 жовтня 2016 року позивачам змінено режим нарахування природного газу.

Наприкінці березня 2017 року кожен з позивачів направив до ПАТ «Криворіжгаз» заяву з проханням встановити в квартирі безоплатно індивідуальний лічильник газу в строк один місяць з дня отримання заяви.

У квітні 2017 року споживачі будинку АДРЕСА_1 провели загальні збори співвласників багатоквартирного будинку, на яких прийняли рішення щодо ініціювання звернення власників квартир, які не обладнані індивідуальними лічильниками газу, до ПАТ «Криворіжгаз» із заявами про забезпечення та встановлення індивідуальних лічильників газу за рахунок ПАТ «Криворіжгаз» на підставі статті 6 Закону № 3533-VI.

03 квітня 2017 року позивачі звернулися до відповідача з приводу встановлення індивідуальних лічильників газу.

На вказане звернення позивачів відповідач 24 квітня 2017 року надав відповідь, у якій зазначив, що не передбачено фінансування робіт зі встановлення індивідуальних лічильників газу у кожній квартирі будинку АДРЕСА_1, та запропонував врегулювати з ПАТ «Криворіжгаз» відносини щодо встановлення вузла обліку природного газу, зняття показань будинкового (загальнобудинкового) вузла обліку та лічильників газу, встановлених у квартирах споживачів, шляхом укладення відповідного договору. 25 травня 2017 року відповідач скасував свій акт від 11 жовтня 2016 року та рішення від 13 жовтня 2017 року.

ОЦІНКА СУДУ

Позивачі приєдналися до Типового договору, щомісячно споживали природний газ та щомісячно сплачували рахунки за спожитий природний газ.

За положеннями постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 28 грудня 2011 року № 150 «Про встановлення тарифу на транспортування природного газу та про встановлення тарифу на послуги з розподілу природного газу» (з 2011 року по 31 травня 2017 року) до структури тарифу було включено вартість витрат на встановлення лічильників газу населенню за кожні поставлені (розподілені) 1000 куб. м природного газу.

Оскільки позивачі сплачували за газопостачання за встановленими тарифами, в яких були передбачені витрати на встановлення лічильників газу, у тому числі безпосередньо індивідуальних, то суд першої інстанції зробив правильний висновок, що відповідач зобов'язаний надавати послуги, які оплачені позивачами, та відповідно до частини першої статті 6 Закону України від 16 червня 2011 року № 3533-VI «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» забезпечити встановлення лічильників газу для населення, що проживає у квартирах, у яких газ використовується тільки для приготування їжі, - до 01 січня 2018 року, адже зміна терміну встановлення таких лічильників для вказаної категорії осіб відбулася після ухвалення судового рішення.

Зважаючи, що позивачі виконували обов'язок щодо сплати отриманих послуг, у тариф яких включено і вартість та роботи зі встановлення індивідуальних лічильників

газу населенню, *частково такі роботи відповідачем було здійснено*, суд першої інстанції зробив правильний висновок, що вимоги статті 6 Закону № 3533-VI мають вищу юридичну силу, ніж рішення Національної комісії, яка здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Ці вимоги зобов'язують відповідача забезпечити встановлення лічильників газу для населення, що проживає у квартирах, в яких газ використовується тільки для приготування їжі, - до 01 січня 2018 року.

Відмова відповідача встановити індивідуальні лічильники позивачам суперечить вимогам законодавства, порушує права позивачів. З урахуванням вимог статті 5 Закону України від 12 травня 1991 року № 1023-XII «Про захист прав споживачів», статті 2 Закону України від 24 червня 2004 року № 1875-IV «Про житлово-комунальні послуги» волевиявлення позивачів на встановлення індивідуальних лічильників газу не може бути порушеним.

Постанова ВП ВС від 07 листопада 2018 року у справі № 214/2435/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77910919>;

Постанова КЦС ВС від 24 жовтня 2019 року у справі № 214/5776/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85174254>.

Спір між фізичною особою – споживачем і постачальником ЖКП про визнання неправомірними та скасування рішень щодо встановлення об'єму спожитого газу, здійснення перерахунку об'ємів спожитого газу підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Облік об'єму спожитого газу із застосуванням граничних норм його споживання є неправомірним у разі недоведеності факту відмови споживача від встановлення індивідуального газового лічильника

09 жовтня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 524/7637/16-ц за позовом ОСОБА_1 до ПАТ «Кременчукгаз» про визнання неправомірними та скасування рішень про встановлення об'єму спожитого газу, зобов'язання здійснити перерахунок об'ємів природного газу, встановити квартирний прилад обліку газу та надати доступ до показань будинкового приладу обліку та розрахунків за спожитий газ, за касаційною скаргою ПАТ «Кременчукгаз» на рішення Автозаводського районного суду м. Кременчука Полтавської області від 29 травня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Полтавської області від 17 серпня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ПАТ «Кременчукгаз» згідно зі статтею 6 Закону України від 16 червня 2011 року № 3533-VI «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» є суб'єктом господарювання, що здійснює розподіл природного газу на відповідній території.

У справі судами встановлено, що ОСОБА_1 є власником квартири АДРЕСА_1. Між ним як побутовим споживачем та відповідачем укладено договір газопостачання.

Фактичний об'єм спожитого газу у належній позивачеві квартирі за липень, серпень, вересень, жовтень та листопад 2016 року відповідачем було встановлено за

граничними нормами споживання газу, що, за твердженням позивача, не відповідало вимогам закону.

Суди попередніх інстанцій, з висновками яких погодився Верховний Суд, виходили з того, що відповідно до частини першої статті 2 Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» постачання природного газу здійснюється за умови його *комерційного обліку* для населення, що проживає в квартирах та використовується тільки для приготування їжі - з 01 січня 2018 року, тому *норми споживання* природного газу для таких споживачів будуть становити у *разі відсутності приладів обліку* газу до 01 січня 2018 року - 4,4 куб. м.

Для застосування санкції та встановлення граничного об'єму споживання природного газу *має бути доведено факт правопорушення*, а саме: відмови споживача, який не забезпечений лічильником природного газу, від його встановлення за рахунок оператора ГРМ.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції

ПАТ «Кременчукгаз» не здійснює владних управлінських функцій, а тому не є суб'єктом владних повноважень у розумінні положень КАС України. При цьому, спірні правовідносин між сторонами виникли з приводу реалізації *договірних* відносин щодо отримання та оплати позивачем природного газу, що виключає публічно-правові відносини у цьому випадку.

Щодо суті спору

Законодавство визначає обов'язок газорозподільної організації встановити саме квартирні прилади обліку газу в багатоквартирному будинку.

У даному випадку позивач ініціював питання про встановлення в його квартирі такого лічильника. Разом з цим ПАТ «Кременчукгаз» доказів здійснення позивачем протидії встановленню загальнобудинкового приладу обліку не надано, складання та оформлення акта про порушення здійснено без дотримання визначеної законом процедури, а, відтак, відсутні правові підстави для визначення позивачу обсягу споживання природного газу згідно граничних об'ємів.

Таким чином, позивач правомірно просив встановити йому індивідуальний газовий лічильники, а не загальнобудинковий, як на те наполягав відповідач, тому в ПАТ «Кременчукгаз» не було законних підстав для нарахування йому об'ємів природного газу в розмірі граничної місячної норми споживання на одну особу, визначеному в Додатку № 10 до Кодексу газорозподільних систем.

Отже рішення комісії ПАТ «Кременчукгаз» з розгляду актів про порушення та проведення перерахунків при розподілі природного газу в частині встановлення позивачу об'єму спожитого природного газу за граничними нормами споживання - прийнято з порушенням норм чинного законодавства. Відповідач своїми діями порушив права споживача, які гарантовані статтею 24 Конституції України та частиною першою статті 21 Закону України «Про захист прав споживачів».

Постанова ВП ВС від 09 жовтня 2019 року у справі № 524/7637/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85412890>.

Ненадання енергопостачальником доказів втручання споживача у роботу приладу обліку виключає покладення на останнього відповідальності за споживання не облікованої електричної енергії.

У разі невизнання споживачем факту втручання в роботу приладів обліку електроенергії такий факт в обов'язковому порядку повинен бути підтверджений експертизою

9 липня 2018 року КЦС ВС розглянув справу № 369/2762/16-ц за позовом ПАТ «Київобленерго» до ОСОБА_4 про стягнення коштів, за касаційною скаргою ПАТ «Київобленерго» на рішення Києво-Святошинського районного суду Київської області від 10 червня 2016 року та ухвалу апеляційного суду Київської області від 26 вересня 2016 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

1 червня 2010 року між ПАТ «Київобленерго» та ОСОБА_4 укладено договір № 000260477815 про користування електричною енергією, відповідно до умов якого енергопостачальник взяв на себе зобов'язання постачати споживачу електричну енергію у необхідних йому обсягах, споживач зобов'язався оплачувати одержану електричну енергію за встановленими тарифами (цінами) у терміни, передбачені договором.

ОСОБА_4, яка зареєстрована у АДРЕСА_1, своєчасно сплачує за надані послуги і заборгованості з оплати за спожиту електроенергію не має.

З додаткової угоди від 16 травня 2007 року, укладеної між ПАТ «Київобленерго» та ОСОБА_4, встановлено, що у 2007 році енергопостачальником проведено заміну лічильника і його опломбування. Заміна лічильника і пломб проводилася також у 2010 році, що визнається позивачем.

16 лютого 2015 року працівниками ПАТ «Київобленерго» за участю уповноваженої особи споживача складено акт про порушення № K02969, у якому зафіксовано встановлені комісією порушення. Зокрема, виявлено, що порушені пломби держпівірки, пломби енергопостачальної організації та пломбувального матеріалу пломби держпівірки. Порушена цілісність корпусу лічильника електричної енергії для зміни показів електролічильника. Встановлено використання споживачами магніту постійного поля на верхній частині корпусу лічильника, про що свідчать подряпини на корпусі лічильника.

Відповідно до протоколу № 0208 засідання комісії з розгляду акта № K029694 від 16 лютого 2015 року про порушення ПКЕЕН допущені споживачем порушення кваліфіковано як такі, що сталися з вини споживача та вчинені відкритим способом.

Акт про порушення № K029694 від 16 лютого 2015 року та вилучені під час обстеження пломби і лічильник направлені ПАТ «Київобленерго» на комплексне трасологічне та електротехнічне дослідження до Київського НДІСЕ.

Згідно з висновком Київського НДІСЕ № 5882/15-33/5883/15-47 від 8 червня 2015 року, складеним за результатами проведення трасологічного та електротехнічного дослідження, експертом встановлено, що у інформаційно-довідковій базі КНДІСЕ відсутні зображення відбитків свинцевих пломб за 2006 рік, які відповідають

свинцевій пломбі із позначками Держпівірки із досліджуваного лічильника СА4-І678. Навішена на лічильник СА4-І678 свинцева плomba з позначками держпівірки не піддавалася зняттю та повторному навішуванню. На поверхнях лічильника СА4-І678 не виявлено значних механічних пошкоджень. На вставці полімерної плomби відсутні сліди, що свідчили б про вилучення вставки плomби. У наданому на дослідження електrolічильнику типу СА4-І678 заводський № 2017721 виявлено пошкодження внутрішніх елементів, а саме перепайка виводів трьох котушок напруги, що вплинуло на покази кількості спожитої електричної енергії; виявлено відсутність зазору з лівої сторони лічильника між диском обертання та магнітом гальмування, що періодично призводить до зупинки обліку електричної енергії лічильником.

ОЦІНКА СУДУ

Судами попередніх інстанцій з поданих сторонами доказів встановлено, що зазначений у акті № К029694 від 16 лютого 2015 року опис допущених споживачем порушень не відповідає висновку Київського НДІСЕ № 5882/15-33/5883/15-47 від 8 червня 2015 року, згідно з яким порушень цілісності корпусу лічильника і встановлених плomб не виявлено.

Беззаперечних доказів того, що вилучені і надані на дослідження плomби самостійно встановлені відповідачем з метою приховання втручання у конструкцію лічильника, а не встановлені енергопостачальною організацією при черговій заміні опломбування, ПАТ «Київобленерго» не надано.

З висновку Київського НДІСЕ судами встановлено, що у інформаційно-довідковій базі КНДІСЕ відсутні зображення відбитків свинцевих плomб за 2006 рік, аналогічні відбитку на свинцевій пломбі із досліджуваного лічильника, проте про встановлення цієї плomби не електропостачальною організацією, а споживачем самостійно експерт не зазначив.

Оскільки ПАТ «Київобленерго» не довело втручання ОСОБА_4 у конструкцію встановленого в її будинку лічильника електроенергії і не підтвердило самостійну заміну нею закріпленої плomби для приховання такого втручання, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про відсутність підстав для стягнення з відповідача вартості недооблікованої електричної енергії у розмірі 1 320,80 гривень.

Доводи заявника про те, що самостійне встановлення споживачем плomби на лічильнику підтверджується висновком Київського НДІСЕ від 8 червня 2015 року є помилковими, оскільки експерт встановив відсутність співпадіння наявних у базі відбитків свинцевих плomб за 2006 рік з відбитком на вилученій пломбі, проте висновку про її самостійне виготовлення споживачем і навішування не зробив.

Верховним Судом відхилено посилання заявника на неправильне застосування судами положень ПКЕЕН, оскільки згідно з цими Правилами для покладення на споживача відповідальності за споживання необлікованої енергії, яке стало можливим у зв'язку з втручанням в роботу приладу обліку, підлягає доведенню факт втручання у конструкцію лічильника саме споживачем.

У справі встановлено, що установка і опломбування лічильника здійснювалося енергопостачальною організацією; навішена на лічильник плomba не піддавалася зняттю і повторному навішуванню; на поверхні лічильника не виявлено значних

пошкоджень. За таких обставин судами зроблено правильний висновок про недоведеність втручання споживача у роботу приладу обліку, що виключає покладення на нього відповідальності, передбаченої ПКЕЕН.

Постанова КЦС ВС від 09 липня 2018 року у справі № 369/2762/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75286252>;

Постанова КЦС ВС від 11 липня 2018 року у справі № 336/6535/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75345616>.

Споживач у силу закону не зобов'язаний знати про поломку лічильника, внаслідок якої електрична енергія не обліковувалась повністю. Якщо споживач належним чином сплачував рахунки за електроенергію за показниками лічильника, у нього виникли легітимні очікування щодо правомірного споживання електроенергії в обсязі, який він оплатив відповідно до показників лічильника.

Вина споживача в поломці приладу обліку електроенергії підлягає доведенню постачальником послуг, а акт експертизи повинен містити опис способу заниження споживачем показань лічильника

27 червня 2019 року КЦС ВС розглянув справу № 756/7748/16-ц за позовом ПАТ «Київенерго» до ОСОБА_1 про стягнення збитків за спожиту необліковану електроенергію, за касаційною скаргою ПАТ «Київенерго» на рішення Апеляційного суду м. Києва від 01 березня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 є споживачем електричної енергії, яку постачає ПАТ «Київенерго» за адресою: АДРЕСА_1.

Лічильник електричної енергії споживача ОСОБА_1 розташований на сходовій клітці.

15 травня 2014 року представниками ПАТ «Київенерго» в присутності відповідача ОСОБА_1 складено акт про порушення № 36134, в якому зазначено, що проведеною перевіркою встановлено порушення статей 26, 27 Закону України «Про електроенергетику», пунктів 9, 10, 14, 42, а саме: *відсутня пломба* № 6210298 на клемній кришці розрахункового приладу обліку, замість неї стоїть пломба № 00900943, пломба має сліди клею, пошкоджені пломби Держспоживстандарту (пломби мають сліди від перепломбування стороннім предметом) на кожусі електричного лічильника, *виявлені ознаки втручання* в розрахункові прилади обліку з метою зміни його показників, внаслідок чого спожита електроенергія недовраховується. Від підпису акта ОСОБА_1 відмовилася.

Згідно з актом проведення експертизи лічильників електроенергії від 18 червня 2014 року та актом технічного огляду приладу обліку електричної енергії пломби електrolічильника споживача ОСОБА_1 пошкоджені (перетиснуті); внаслідок пошкодження пломб держпівірки та виробника отримано несанкціонований доступ до конструкції лічильника; метрологічні параметри не відповідають класу точності.

ПАТ «Київенерго» проведено розрахунок обсягу та вартості електричної енергії, не облікованої внаслідок порушення споживачем ПКЕЕН, який становить 19 471,90 грн.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд погодився з висновками суду апеляційної інстанції про те, що *споживач не знав та, в силу вимоги закону, не зобов'язаний був знати про поломку лічильника*, внаслідок якої електрична енергія не обліковувалась повністю. Він належним чином сплачував рахунки за електроенергію за показниками лічильника, внаслідок чого у нього виникли легітимні очікування щодо правомірного споживання електроенергії у обсязі, який він оплатив відповідно до показників лічильника.

Оскільки лічильник електричної енергії споживача ОСОБА_1 розташований на сходовій клітці, то суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку, що зняття, опломбування та експертиза лічильника електричного приладу була проведена позивачем з порушенням законодавства. Зокрема, при знятті та опломбуванні лічильника *не був присутній представник житлової організації* (балансоутримувача будинку).

Крім того, апеляційний суд належно оцінив те, що всупереч вимогам пункту 3.3.7 Інструкції про проведення експертизи приладів обліку електричної енергії споживачів, затвердженої директором СВП «Київські електричні мережі» ПАТ «Київенерго», *акт проведення експертизи лічильника електроенергії від 18 червня 2014 року не містить опису способу заниження споживачем показань лічильника та вини споживача у цьому*.

Відмовляючи в задоволенні у позову, суд апеляційної інстанції правильно виходив із *недоведеності вини відповідача у пошкодженні пломб приладу обліку електричної енергії та втручання у його роботу з метою заниження показників спожитої електричної енергії*, враховуючи, що згідно з частиною четвертою статті 60 ЦПК України (в чинній на час розгляду справи судами редакції) доказування не може ґрунтуватися на припущеннях.

Висновок суду першої інстанції про доведеність факту порушення відповідачем ПКЕЕН (у чинній на час виникнення спірних правовідносин редакції), що полягає в необлікованому споживанні електричної енергії внаслідок втручання в роботу електролічильника, не підтверджено належними та допустимими доказами, а навпаки, з матеріалів справи не вбачається факту самовільного втручання відповідача в роботу електролічильника та його вини у виникненні заборгованості за не обліковану електроенергію.

Постанова КЦС ВС від 27 червня 2019 року у справі № 756/7748/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82826812>.

Проведення періодичної повірки, обслуговування і ремонту засобів обліку води, результати вимірювань яких використовуються для розрахунків, повинні здійснюватися за рахунок суб'єктів господарювання, що надають послуги. Ціна відповідних робіт включена до тарифу на водопостачання.

Непроведення постачальником періодичної повірки засобу обліку води не є підставою для неврахування його показників, оскільки невиконання постачальником

послуг свого обов'язку щодо проведення повірки приладу обліку не повинно мати негативних наслідків для споживача

15 липня 2019 року КЦС ВС розглянув справу № 235/499/17 за позовом ОСОБА_1 до КП «Покровськводоканал» про зобов'язання вчинити певні дії та відшкодування моральної шкоди, за касаційною скаргою КП «Покровськводоканал» на рішення Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 14 квітня 2017 року та рішення апеляційного суду Донецької області від 31 травня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 є споживачем послуг з постачання води і водовідведення в квартирі АДРЕСА_1.

03 червня 2010 року позивач за власні кошти обладнав квартиру приладом обліку холодної води типу кВ-1,5 заводський номер 366135, який був опломбований, 03 червня 2013 року пройшов державну повірку та був прийнятий відповідачем в експлуатацію.

Після опломбування у 2013 році співробітниками відповідача приладу обліку водопостачання та фіксації початкових показань лічильників, співробітники відповідача здійснювали нарахування оплати за спожиту воду згідно обсягів, які показували лічильники, а ОСОБА_1 щомісячно сплачував ці рахунки.

Так тривало до 03 липня 2016 року, а після цієї дати відповідач почав нараховувати оплату без урахування показів квартирних засобів обліку згідно норм споживання, мотивуючи це тим, що *позивачем порушено строк проведення державної повірки квартирних приладів обліку*.

Письмове звернення ОСОБА_1 від 04 липня 2016 року про проведення періодичної перевірки лічильника відповідачем, співробітниками було проігноровано, а на аналогічний лист від 04 серпня 2016 року до адреси позивача надійшла відповідь від 12 серпня 2016 року про те, що згідно розпорядження № 107 Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг від 20 вересня 2013 року з 30 липня 2016 року у зв'язку з не проходженням повірвання водолічильника у зазначений термін нарахування за водопостачання проводиться по нормам водопостачання, а саме 520,25 грн. Оскільки позивач продовжує сплату рахунків за спожиту воду за показанням приладів обліку, то згідно квитанцій за сплату житлово-комунальних послуг за грудень 2016 року у нього виник борг у розмірі 1470,50 грн.

ОЦІНКА СУДУ

Із посиланням на вимоги Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» Верховний Суд виходив з того, що періодична повірка, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті для побутових потреб електричну і теплову енергію, газ і воду), що є власністю фізичних осіб, здійснюються за рахунок суб'єктів господарювання, що надають послуги з електро-, тепло-, газо- і водопостачання.

Отже, підприємства, які надають послуги з водопостачання повинні забезпечити виконання робіт з періодичної повірки, обслуговування та ремонту квартирних засобів обліку води за рахунок *включення цих робіт до тарифу на водопостачання*.

Верховний Суд підтримав висновки судів попередніх інстанцій про скасування боргу позивача у розмірі 1470,50 грн., зобов'язання постачальника здійснити перерахунок нарахувань ОСОБА_1 за водопостачання з 03 липня 2016 року та у подальшому, враховуючи показники приладу обліку спожитої холодної води типу КВ-1,5 заводський номер 366135, розташованого у ванній кімнаті квартири АДРЕСА_1, а також про зобов'язання відповідача провести за власний рахунок демонтаж, транспортування, повірку та монтаж приладу обліку спожитої холодної води.

Постанова КЦС ВС від 15 липня 2019 року у справі № 235/499/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83025066>;

Постанова КЦС ВС від 29 квітня 2020 року у справі № 521/6670/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89034186>.

1.4. *Спори щодо відключення від мереж централізованого опалення*

Дозвіл на відключення від мереж централізованого опалення та гарячого водопостачання може бути виданий лише за умови відключення цілого багатоквартирного житлового будинку, на підтвердження чого додається копія протоколу загальних зборів мешканців будинку щодо створення ініціативної групи з вирішення питання відключення від мереж централізованого опалення та гарячого водопостачання та ухвалення рішення про влаштування в будинку системи індивідуального або автономного опалення. Можливість відключення окремих квартир (приміщень) не передбачена

09 липня 2020 року КАС ВС розглянув адміністративну справу №401/497/17(2-а/401/63/17) за позовом ТОВ «Світловодськпобут» до Виконавчого комітету Світловодської міської ради про визнання протиправним та скасування рішення, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач - виконавець послуг з централізованого опалення в місті Світловодськ – звернулось до суду з позовом про визнання протиправним та скасування рішення щодо надання дозволів на відключення від мереж централізованого опалення та гарячого водопостачання – з мотивів порушення вимог законодавства.

Верховний Суд підтримав висновки суду апеляційної інстанції про наявність підстав для задоволення позову і скасування спірного рішення.

ОЦІНКА СУДУ

Дозвіл на відключення від мереж централізованого опалення та гарячого водопостачання може бути виданий лише за умови відключення цілого багатоквартирного житлового будинку, на підтвердження чого додається копія протоколу загальних зборів мешканців будинку щодо створення ініціативної групи з вирішення питання відключення від мереж централізованого опалення та гарячого

водопостачання та прийняття рішення про влаштування у будинку системи індивідуального або автономного опалення. При цьому, можливість відключення окремих квартир (приміщень) Порядком відключення окремих приміщень житлових будинків від мереж централізованого опалення та постачання гарячої води при відмові споживачів від централізованого тепlopостачання № 4 не передбачена.

Зазначені в реєстрі громадяни – які подати заяви щодо надання дозволів на відключення від мереж ЦО та ГВП квартир та нежитлових приміщень – проживають за різними адресами в багатоквартирних будинках, тобто не є мешканцями одного будинку та не є представниками ініціативних груп.

Будинки в цілому не належать третім особам на праві власності, вони є власниками окремих квартир в будинках. Будь-яке втручання в систему опалення шляхом зміни гідравлічного опору (від'єднання від системи централізованого опалення) порушує права інших мешканців.

Частиною другою статті 383 ЦК України передбачено, що власник квартири може на свій розсуд здійснювати ремонт і зміни у квартирі, наданій йому для використання як єдиного цілого, - за умови, що ці зміни не призведуть до порушень прав власників інших квартир у багатоквартирному житловому будинку та не порушать санітарно-технічних вимог і правил експлуатації будинку.

Здійснення власником квартири своїх прав обмежується правами власників інших квартир у багатоквартирному житловому будинку та санітарно-технічними вимогами, правилами експлуатації будинку, оскільки останні розробляються спеціалістами у галузі тепlopостачання з урахуванням відповідних будівельних норм та правил.

Враховуючи те, що Комісією виконавчого комітету Світловодської міської ради при розгляді заяв власників окремих квартир щодо надання дозволу на відключення від ЦО та ГВП було порушено вимоги та умови, передбачені Порядком №4, колегія суддів погоджується з висновками суду апеляційної інстанції про те, що рішення виконкому Світловодської міської ради, прийняте за наслідками розгляду протоколу Комісії від 31.08.2016 року є таким, що прийняте з порушення норм матеріального права та підлягає скасуванню.

Постанова КАС ВС від 09 липня 2020 року у справі № 401/497/17(2-а/401/63/17) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90300300>.

З 10.12.2017 року можливе відключення квартири від мереж централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води і влаштування системи індивідуального тепlopостачання у разі, якщо у багатоквартирному будинку на день набрання чинності Законом України «Про житлово-комунальні послуги» від 9 листопада 2017 року № 2189-VIII не менш, як половина квартир та нежитлових приміщень відокремлена (відключена) від таких мереж

03 липня 2020 року КАС ВС розглянув справу №234/15728/17 за позовом ОСОБА_1 до Міської міжвідомчої комісії з розгляду питань, пов'язаних з відключенням споживачів від мереж центрального опалення і гарячого водопостачання виконавчого

комітету Краматорської міської ради про визнання протиправною відмови у наданні позивачу дозволу на від'єднання квартири від системи центрального опалювання і установки автономного опалювання, зобов'язання надати дозвіл на відповідне відключення, - за касаційною скаргою ОСОБА_1 на постанову Донецького апеляційного адміністративного суду від 19 червня 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до відповідача з заявою про надання дозволу на відключення від мереж центрального опалення і гарячого водопостачання належно їй квартири та встановлення індивідуального опалення. Отримавши відмову, звернувся з відповідним позовом до суду.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до статті 24 Закону України «Про теплопостачання» від 2 червня 2005 року № 2633-IV споживач теплової енергії має право на: вибір одного або декількох джерел теплової енергії чи теплопостачальних організацій, якщо це можливо за існуючими технічними умовами.

Як правильно вказав суд апеляційної інстанції, чинним законодавством передбачено надання дозволу на відключення від мереж централізованого опалення з ініціативи споживачів на будинок у цілому, а не на окремі квартири.

Суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про відсутність законодавчо передбачених підстав для надання дозволу позивачу на відключення від мереж централізованого опалення і гарячого водопостачання окремих квартири та влаштування індивідуальної системи теплопостачання.

Відповідно до п. 7 «Прикінцевих та перехідних положень» Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 9 листопада 2017 року № 2189-VIII, що діє з 10.12.2017 року (після прийняття спірної відмови) у багатоквартирних будинках, у яких на день набрання чинності цим Законом не менш як половина квартир та нежитлових приміщень відокремлена (відключена) від мереж централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води, власники квартир та нежитлових приміщень, приєднаних до таких мереж, не зобов'язані, але мають право виключно за власним рішенням у встановленому порядку відокремити (відключити) від них свою квартиру чи нежитлове приміщення та влаштувати систему індивідуального теплопостачання (опалення та/або гарячого водопостачання) у такій квартирі чи нежитловому приміщенні.

Отже, з 10.12.2017 року можливе відключення квартири від мереж централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води і влаштування системи індивідуального теплопостачання у разі, якщо у багатоквартирному будинку на день набрання чинності Законом України «Про житлово-комунальні послуги» від 9 листопада 2017 року № 2189-VIII не менш, як половина квартир та нежитлових приміщень відокремлена (відключена) від мереж централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води.

Постанова КАС ВС від 03 липня 2020 року у справі № 234/15728/17 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90199108>.

Самовільне відключення споживача від внутрішньобудинкових систем опалення або здійснення такого відключення з порушенням встановленої законодавством процедури не припиняє статусу такого суб'єкта як споживача відповідних комунальних послуг, не звільняє його від необхідності укладення договору на постачання таких послуг та їх оплати

14 квітня 2020 року КГС ВС розглянув касаційну скаргу Концерну «Міські теплові мережі» на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 23.12.2019 у справі у справі № 908/1349/19 за його позовом до ТОВ «Камелот Плюс» про визнання договору укладеним, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Концерн є юридичною особою, яка здійснює постачання теплової енергії в гарячій воді до нежитлових приміщень, що належать Товариству на праві власності. Система опалення цих приміщень є невід'ємною частиною системи опалення багатоквартирного житлового будинку, в якому вони розташовані. Концерн надіслав на адресу Товариства проект Договору, однак останнє, фактично отримуючи послуги з теплопостачання, ухиляється від його укладення.

ОЦІНКА СУДУ

Відключення споживачів від мережі централізованого опалення відбувається тільки на підставі рішення постійно діючої міжвідомчої комісії, створеної органом місцевого самоврядування або місцевим органом виконавчої влади з вчиненням в подальшому дій споживачем з дотриманням визначеної Порядком відключення від 22.11.2005 № 4 процедури. При цьому тип приміщення (житлове / нежитлове) у цьому питанні не має значення, оскільки об'єкти теплопостачання є вбудованими у багатоквартирний будинок, тип вбудованого у багатоквартирний будинок приміщення не впливає на порядок його відключення від мережі централізованого опалення.

Із встановлених судами попередніх інстанцій обставин справи не вбачається дотримання Товариством при відключенні опалення у належних йому нежитлових приміщеннях, розташованих у багатоквартирному житловому будинку, вимог Порядку відключення від 22.11.2005 № 4. Більше того, з урахуванням змін, внесених до цього Порядку наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 06.11.2007 № 169, таке відключення 26.10.2010 є неправомірним, оскільки було можливим лише для багатоквартирного житлового будинку в цілому.

Суд апеляційної інстанції наведеного не врахував, правомірності відключення нежитлових приміщень Товариства від систем опалення не з'ясував, обмежившись лише посиланнями на факт такого відключення, підтверджений актом про відключення від опалення від 26.10.2010, у зв'язку з чим дійшов безпідставного висновку про те, що Товариство не є споживачем відповідних комунальних послуг.

Натомість самовільне відключення споживача від внутрішньобудинкових систем опалення або здійснення такого відключення з порушенням встановленої законодавством процедури не припиняє статусу такого суб'єкта як споживача

відповідних комунальних послуг, не звільняє його від необхідності укладення договору на постачання таких послуг та їх оплати.

Відключення опалення нежитлових приміщень Товариства 26.10.2010 відбулося шляхом від'єднання опалювальних приборів саме від стояків внутрішньодомової системи опалення, чим підтверджується правова позиція Концерну про те, що *система опалення цих приміщень є невід'ємною частиною системи опалення багатоквартирного житлового будинку*, в якому вони розташовані.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог зі справи, суд апеляційної інстанції також вказав на неможливість укладення спірного Договору у запропонованій Концерном редакції, оскільки вона містить положення про поширення його дії на правовідносини між споживачем та теплостачальною організацією, які виникли до його укладання, - з 03.05.2018 (пункт 30 проекту Договору). За висновками суду апеляційної інстанції, умови щодо розповсюдження дії договору на правовідносини сторін, які виникли до його укладення, можуть бути передбачені лише за волевиявленням сторін договору.

Колегія суддів касаційної інстанції не погоджується з даною підставою для відмови в позові. Беручи до уваги, що *законодавством передбачене обов'язкове укладання договорів про надання послуг з централізованого опалення та постачання гарячої води*, суд першої інстанції дійшов правильного висновку щодо можливості розповсюдження його дії на правовідносини, які фактично склалися між сторонами до його укладення (з 03.05.2018).

Місцевий господарський суд, встановивши обставини того, що *нежитлові приміщення Товариства є вбудованими в багатоквартирний житловий будинок і мають єдину систему централізованого опалення з ним*, а також те, що запропонований Концерном проект договору містить всі істотні умови, передбачені для даного виду договорів та договір є обов'язковим до укладення сторонами в силу закону, дійшов правомірного та обґрунтованого висновку про задоволення позовних вимог.

Постанова КГС ВС від 14 квітня 2020 року у справі № 908/1349/19 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88814499>.

1.5. Спори щодо відшкодування шкоди, завданої в процесі надання ЖКП

Енергопостачальник зобов'язаний відшкодувати завдану майну споживача шкоду, спричинену внаслідок перенапруги електроенергії в мережі, що виникла у зв'язку з неналежним обслуговуванням обладнання, яке перебуває на його балансі.

Обов'язок енергопостачальника відшкодувати шкоду споживачеві виникає у разі встановлення його вини та причинно-наслідкового зв'язку між його діями і спричиненою майну споживача шкодою

21 березня 2018 року КЦС ВС розглянув справу № 456/232/17 за позовом ОСОБА_1 до ПАТ «Львівобленерго» про відшкодування майнової шкоди, за касаційною скаргою ПАТ «Львівобленерго» на рішення Стрийського міськрайонного суду

Львівської області від 3 жовтня 2017 року та рішення Апеляційного суду Львівської області від 30 листопада 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 є споживачем електроенергії за адресою: АДРЕСА_1.

16 липня 2003 року між сторонами укладено договір про користування електричною енергією № 1001-792.

14 листопада 2016 року ОСОБА_1 повідомив відповідача про пошкодження майна - музичного центру - через перевищення напруги у мережі (380 Вольт).

ОСОБА_1, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5 14 листопада 2016 року склали акт, яким зафіксували, що у квартиру позивача у цей день подано електроенергію з перевищеними показниками напруги - 380 Вольт, що зафіксовано тестером UNIT M830 BUZ.

Згідно з актом технічного огляду музичного центру марки «SONY», моделі HBD-N 9100W, серійний номер НОМЕР_1, проведеного Товариством з обмеженою відповідальністю «Маркет-Л» 23 листопада 2016 року, при огляді і перевірці виявлено пошкодження елементів плати живлення, що свідчить про перевищення вхідної напруги. Вартість ремонту музичного центру становить 450 грн.

Квитанцією до наряду-замовлення від 22 листопада 2016 року № 160016547 стверджується, що за ремонт музичного центру марки «SONY», моделі HBD-N 9100W, серійний номер НОМЕР_1, позивачем було сплачено 450 грн.

Актом обстеження внутрішньої проводки і побутових електроприладів у квартирі позивача від 1 грудня 2016 року встановлено, що за заявою ОСОБА_1 від 15 листопада 2016 року, зареєстрованої під вхідним № 222-0-227-3, комісією відповідача у квартирі позивача встановлено, що вийшли з ладу домашній кінотеатр марки «SONY» та два роутери.

Відповідно до пункту 18 договору від 16 липня 2003 року № 1001-792 про користування електричною енергією, укладеного між сторонами, енергопостачальник несе відповідальність за шкоду, заподіяну споживачу або його майну в розмірі і порядку, що визначені законодавством.

ОЦІНКА СУДУ

Установивши, що майнова шкода завдана ОСОБА_1 пошкодженням музичного центру через *підвищення напруги в електромережі* у його квартирі у зв'язку з неналежним виконанням ПрАТ «Львівобленерго» взятих на себе зобов'язань за договором про користування електричною енергією для побутових споживачів, суди дійшли обґрунтованого висновку про те, що завдана ОСОБА_1 майнова шкода підлягає відшкодуванню за рахунок електропостачальника.

Доводи скарги про те, що судами не прийнято до уваги довідку Львівського регіонального центру з гідрометеорології від 28 листопада 2016 року № 30-23-18/743 та акт № 8/16 про знищення матеріальних цінностей від 14 листопада 2016 року, не заслуговують на увагу, оскільки апеляційним судом встановлено, що у вказаній довідці міститься лише інформація про явища погоди станом на 13 листопада 2016 року на більшій частині території Львівської області, а *перепад напруги* у квартирі позивача виник 14 листопада 2016 року.

Крім цього, матеріали справи не містять доказів, що погодні умови 14 листопада 2016 року вважалися стихійним гідрометеорологічним явищем.

Постанова КЦС ВС від 21 березня 2018 року у справі № 456/232/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72938671>;

Постанова КЦС ВС від 26 вересня 2019 року у справі № 708/1131/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84573377>;

Постанова КЦС ВС від 09 жовтня 2019 року у справі № 456/4424/15-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85390262>.

Балансоутримувач і управитель будинку, в якому сталася аварія (прорив труби внутрішньобудинкової мережі), є на підставі закону суб'єктом відповідальності за заподіяну власникам (користувачам) приміщень шкоду

29 січня 2019 року КГС ВС розглянув касаційну скаргу КП "Жилкомсервіс" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 05.11.2018 у справі за позовом ФОП Акініної Тетяни Анатоліївни до ФОП Бельченко Ніни Кузьмівни, КП "Харківські теплові мережі" та КП "Жилкомсервіс" про розірвання договору та стягнення 147 897 грн 00 коп., і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням виконавчого комітету Харківської міської ради № 1186 від 20.12.2006 Відповідача 3 визначено як виконавця житлово-комунальних послуг у житловому фонді комунальної власності громади міста Харкова з управління будинком, спорудою, або групою будинків, тобто як управителя будинку;

13.02.2012 між Відповідачем 2 (управителем) та Відповідачем 3 (виконавцем) укладено договір № 15/1 про надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій в частині технічного обслуговування внутрішньобудинкових систем централізованого опалення та гарячого водопостачання, відповідно до умов якого предметом цього договору є усунення пошкоджень внутрішньобудинкових систем, усунення течі на трубопроводах та арматурі (у разі виявлення), часткова заміна ділянок трубопроводу і запірної арматури (у разі необхідності), вчасне усунення виявлених несправностей та відхилення в роботі системи теплопостачання;

Позивач є орендарем частини нежитлового приміщення, розташованого у спірному житловому будинку; сторони (орендар і орендодавець) погодили серед обов'язків Відповідача 1 як орендодавця та власника Приміщень за власний рахунок усувати наслідки аварій, пошкоджень та погіршень стану приміщення та комунікацій, що виникли не з вини орендаря (Позивача), та здійснювати в разі необхідності капітальний ремонт приміщення.

Прорив трубопроводу, внаслідок якого була завдана шкода майну Позивача в орендованому ним за Договором приміщенні, відбувся в коридорі, який належить Відповідачу 1, однак знаходиться за межами орендованого Позивачем приміщення. Проходження трубопроводу забезпечує теплопостачання будинку, а не виключно приміщень Позивача через приміщення Відповідача 1, розташування труби не впливає на її статус як елемента внутрішньобудинкової системи, запірна арматура <...> регулює

подачу гарячої води не тільки в орендованому Позивачем нежитловому приміщенні, а на під'їзд будинку в цілому.

Докази звернення Відповідачами 2, 3 з вимогами до Відповідача 1 стосовно доступу для огляду (обслуговування, ремонту) трубопроводу, на якому відбулась аварія (прорив) – відсутні.

ОЦІНКА СУДУ

Вирішуючи питання щодо суб'єкта відшкодування матеріальної шкоди та його вини у заподіянні цієї шкоди у спірних правовідносинах Суд зазначає таке.

Суб'єктом відшкодування шкоди відповідно до статті 1166 ЦК України є особа, яка її завдала. Частина 2 статті 1166 ЦК України встановлює презумпцію вини завдавача шкоди, що означає, що особа, яка завдала шкоду, буде вважатися винною, якщо вона сама не доведе відсутність своєї вини.

Згідно з пунктами 1, 7, 8 частини 2 статті 25 Закону України "Про житлово-комунальні послуги" управитель зобов'язаний: 1) забезпечувати експлуатацію будинку, споруди, житлового комплексу або комплексу будинків і споруд та об'єктів благоустрою, розташованих на прибудинкових територіях, згідно з умовами укладених договорів, стандартами, нормативами, нормами і правилами; 7) здійснювати огляд основних конструктивних елементів, огорожуючих конструкцій будинків і споруд, інженерних мереж, об'єктів благоустрою, розташованих на прибудинкових територіях (зовнішніх та внутрішньобудинкових систем, під'їзних шляхів і тротуарів), і складати відповідні акти; 8) забезпечувати здійснення профілактичних, поточних, капітальних та аварійних ремонтів відповідно до встановлених стандартами, нормативами, нормами і правилами вимог щодо строків та регламентів.

Враховуючи викладене, встановлені апеляційним судом обставини, за яких сталася аварія та Позивачу була завдана майнова шкода, а також те, що на Відповідача 3 покладені функції балансоутримувача і управителя будинку, у якому сталася аварія, Суд погоджується із висновком апеляційного суду, що суб'єктом відповідальності за завдану Позивачу майнову шкоду є Відповідач 3 в силу наведених обов'язків стосовно забезпечення належної експлуатації та утримання майна, що перебуває на його балансі, зокрема внутрішньобудинкових мереж, та через їх неналежне виконання - внаслідок незабезпечення ним (безпосередньо або за допомогою залучення Відповідача 2) належного стану внутрішньобудинкової мережі.

Суд погоджується і з висновком апеляційного суду, що Відповідач 3 не позбавлений права окремо висувати вимоги через порушення договірних зобов'язань, однак це не впливає на обсяг відповідальності Відповідача 3 у цьому спорі - за порушення ним обов'язків, визначених Законом України "Про житлово-комунальні послуги".

Постанова КГС ВС від 29 січня 2019 року у справі № 922/1153/16 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79671105>.

Порушення надавачем послуг тепlopостачання обов'язку (визначеного договором) здійснювати технічне обслуговування внутрішньобудинкових систем

централізованого опалення і гарячого водопостачання та утримання їх у належному технічному стані обумовлює його відповідальність за завдану споживачам майнову та моральну шкоду

18 листопада 2020 року КЦС ВС розглянув касаційну скаргу КП «Харківські теплові мережі» на рішення Жовтневого районного суду м. Харкова від 03 квітня 2019 року та постанову Харківського апеляційного суду від 04 вересня 2019 року у справі за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 до КП «Харківські теплові мережі», КП «Жилкомсервіс» про відшкодування шкоди, завданої залиттям квартири, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Судами встановлено факт залиття квартири, що належить позивачам.

23 лютого 2016 року у будинку АДРЕСА_2 на першому поверсі, стався порив стояка гарячого постачання. Установивши, що причиною пориву став неналежний стан самої труби, КП «Харківські теплові мережі» прийняло рішення про часткову заміну труби стояка гарячого водопостачання від підвалу до перекриття другого поверху, не доходячи до квартири АДРЕСА_3.

Зважаючи на те, що на час проведення зазначених робіт, мешканці будинку (до 12 поверху) власними силами провели заміну труби стояка гарячого водопостачання на нову з нержавіючої сталі, працівники КП «Харківські теплові мережі», за його згодою виконали роботи зі з'єднання нової труби з нержавіючої сталі із залишком старої труби у квартирі АДРЕСА_3. Оскільки у місці з'єднання труби з нержавіючої сталі із залишком старої труби, під напором води почалося протікання, співробітники КП «Харківські теплові мережі» погодилися виконати роботи по заміні дефектної ділянки труби у їх квартирі на трубу із екопластика, за умови придбання власниками квартири АДРЕСА_3 за власний рахунок комплектуючих деталей. Після закінчення робіт по заміні дефектної ділянки було проведено її гідравлічне опресування, протікань у місці з'єднання труб не було.

24 квітня 2016 року унаслідок порушення цілісності з'єднання труб у місці переходу металевої труби на пластикову трубу, відбулося залиття їх квартири гарячою водою, про що 27 квітня 2016 року представниками КП «Жилкомсервіс» та КП «Харківські теплові мережі» складений відповідний акт.

ОЦІНКА СУДУ

Статтею 21 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначено, що виконавець зобов'язаний здійснювати контроль за технічним станом інженерного обладнання будинків, квартир, приміщень, утримувати в належному технічному стані, здійснювати технічне обслуговування та ремонт внутрішньобудинкових мереж, вживати заходів щодо ліквідації аварійних ситуацій, усунення порушень якості послуг у терміни, встановлені договором та/або законодавством.

Управитель зобов'язаний: забезпечувати експлуатацію будинку, споруди, житлового комплексу або комплексу будинків і споруд та об'єктів благоустрою, розташованих на прибудинкових територіях, згідно з умовами укладених договорів, стандартами, нормативами, нормами і правилами; здійснювати огляд основних

конструктивних елементів, огороджуваних конструкцій будинків і споруд, інженерних мереж, об'єктів благоустрою, розташованих на прибудинкових територіях (зовнішніх та внутрішньобудинкових систем, під'їзних шляхів і тротуарів), і складати відповідні акти; забезпечувати здійснення профілактичних, поточних, капітальних та аварійних ремонтів відповідно до встановлених стандартами, нормативами, нормами і правилами вимог щодо строків та регламентів.

На виконання положень статті 25 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», з метою забезпечення послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, керуючись статтею 29 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», 13 лютого 2012 року між КП «Жилкомсервіс» (управитель) та КП «Харківські теплові мережі» (виконавець) укладений договір № 15/1, відповідно до умов якого *управитель доручає, а виконавець приймає на себе обов'язок надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій в частині технічного обслуговування внутрішньо будинкових систем центрального опалення та гарячого водопостачання: мережі, арматура на них прилади та обладнання, які розміщені в межах будинку та виконання робіт з усунення аварійних ушкоджень на внутрішньобудинкових системах, а управитель зобов'язується прийняти та оплатити виконавцю надані послуги.*

Законодавство в деліктних зобов'язаннях передбачає презумпцію вини заподіювача шкоди; якщо в процесі розгляду справи зазначена презумпція не спростована, то вона є юридичною підставою для висновку про наявність вини заподіювача шкоди. Доведення відсутності вини у спричиненні шкоди відповідно до вимог статті 1166 ЦК України покладено на відповідача.

Заперечуючи проти заявлених позивачами вимог, КП «Харківські теплові мережі» вказувало на те, що заливка квартири АДРЕСА_1 відбулося з дефектом виявленого у придбаній ОСОБА_2 гайці безрізьбового обжимного з'єднання, використаної при з'єднанні пластикової труби з нержавіючою трубою стояку. Такі доводи відповідача судами попередніх інстанцій обгрунтовано не були взяті до уваги *за відсутності належних доказів на їх підтвердження.*

Постанова КЦС ВС від 18 листопада 2020 у справі № 639/7313/16-ц – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93119532>;

Постанова КЦС ВС від 13 серпня 2020 року у справі № 643/14853/16-ц – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90985730>.

Відповідальність за майнову шкоду внаслідок заливки квартир з причини неналежного стану даху будинку несе особа, яка є балансоутримувачем житлового будинку та виконавцем послуг з утримання будинку і прибудинкової території.

Невиконання балансоутримувачем багатоквартирного будинку заходів щодо усунення аварійного стану його покрівлі обумовлює наявність підстав для відшкодування підтверджених збитків власникам квартир, проведення перерахунку вартості неякісних комунальних послуг, а також зобов'язання здійснити відповідний ремонт

23 грудня 2020 року КЦС ВС розглянув касаційну скаргу Житлово-експлуатаційного об'єднання Житлово-будівельний кооператив «Дніпровець» на рішення Херсонського міського суду Херсонської області від 24 вересня 2019 року та постанову Херсонського апеляційного суду від 11 грудня 2019 року у справі за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 до ЖЕО ЖБК «Дніпровець» із позовом про захист прав споживачів, стягнення збитків та зобов'язання вчинити певні дії, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачі неодноразово зверталися з заявами до відповідача про проведення заміни покрівлі над їх квартирами. Внаслідок різкого потепління сталося масове таїння снігу і відбулося залиття квартир позивачів. У поєднанні з аварійним станом покрівлі над квартирами будинку потік дах, внаслідок чого порушені санітарно-гігієнічні норми квартир, порушена пожежна безпека для мешканців квартир, оскільки вода стала потрапляти до внутрішньої стінної електропроводки; завдано матеріальної шкоди оселям позивачів.

Про факт залиття комісія ЖЕО ЖБК «Дніпровець» за участю головуючого інженера та майстра склала акт обстеження квартир та покрівлі над квартирами, в якому зазначено, що по всій площі покрівлі над квартирами мають місце тріщини руберойду та розриви прилягання руберойду до стіни. При обстежені осель комісія встановила наявність слідів затікання на стінах, стелях, віконних укосах. Згідно з висновком судової будівельно-технічної експертизи дослідження приміщення квартир встановлено, що пошкодження викликані дією вологи, що проникала крізь перекриття з боку суміщеного покриття.

Верховний Суд залишив без змін рішення судів першої та апеляційної інстанцій про часткове задоволення позову з огляду на таке.

ОЦІНКА СУДУ

Аналіз положень статей 11 та 1166 ЦК України дозволяє зробити висновок, що підставою виникнення зобов'язання про відшкодування шкоди є завдання майнової шкоди іншій особі. Зобов'язання про відшкодування шкоди виникає за таких умов: наявність шкоди; протиправність поведінки особи, що завдала шкоди; наявність причинного зв'язку між протиправною поведінкою особи, яка завдала шкоди та її результатом – шкодою; вина особи, яка завдала шкоди.

За змістом частини другої статті 1166 ЦК України у справах про завдання шкоди діє презумпція вини відповідача, тобто позивач має надати суду лише докази наявності шкоди, а докази спростування своєї вини має надати відповідач.

Верховний Суд погодився з судами першої та апеляційної інстанцій щодо наявності вини відповідача у залитті квартир, зазначивши, що відповідальність за завдану позивачам майнову шкоду внаслідок залиття квартир позивачів з причини неналежного стану даху будинку несе відповідач, оскільки є балансоутримувачем житлового будинку та виконавцем послуг з утримання будинку і прибудинкової території, його зобов'язано утримувати в належному технічному стані житловий будинок і проводити його поточний ремонт.

Відповідно до Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій, затверджених наказом Держжитлокомунгоспу України 17 травня 2005 року № 76 та зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 25 серпня 2005 року за № 927/11207, балансоутримувач будинку, споруди, житлового комплексу або комплексу будинків і споруд – власник або юридична особа, яка за договором з власником утримує на балансі відповідне майно, а також веде бухгалтерську, статистичну та іншу передбачену законодавством звітність, здійснює розрахунки коштів, необхідних для своєчасного проведення капітального і поточного ремонтів та утримання, а також забезпечує управління цим майном і несе відповідальність за його експлуатацію згідно з законом.

Технічне обслуговування житлових будинків включає роботи з контролю за його станом, забезпечення справності, працездатності, наладки і регулювання інженерних систем тощо. Контроль за технічним станом здійснюється шляхом впровадження системи технічного огляду жилих будинків (абзаци третій, четвертий пункту 2 цих Правил).

Постанова КЦС ВС від 23 грудня 2020 року у справі № 666/213/16-ц – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93879687>.

2. Спори щодо розрахунків у сфері надання ЖКП

2.1. Розрахунки між органами соціального захисту та постачальниками ЖКП за послуги, надані пільговим категоріям населення

У процесі проведення розрахунків за поставлений природний газ пільговим категоріям населення орган соціального захисту усунутий від розподілу на свій розсуд отриманих від споживачів коштів, що автоматично перераховуються зі спеціальних рахунків на рахунки постачальника за визначеними нормативами.

У разі відсутності з боку органу соціального захисту порушень визначених саме для нього строків проведення розрахунків за поставлений природний газ відсутні підстави для застосування передбаченої статтею 625 ЦК України міри відповідальності боржника за прострочення грошового зобов'язання

23 жовтня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 922/3013/18 за позовом ТОВ «ХАРКІВГАЗ ЗБУТ» до Управління праці та соціального захисту населення адміністрації Холодногірського району Харківської міської ради (далі - Управління), за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача - Управління державної казначейської служби України у Холодногірському районі м. Харкова, Департаменту фінансів Харківської обласної державної адміністрації - про *стягнення заборгованості* у розмірі 268326,13 грн за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг і житлових субсидій населенню, за касаційною скаргою Управління на постанову Східного апеляційного господарського суду від 22 квітня 2019 року та рішення Господарського суду Харківської області від 30 січня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Упродовж 2016 року та на початку 2017 року між Головним управлінням Державної казначейської служби України в Харківській області, Департаментом, ТОВ «ХАРКІВГАЗ ЗБУТ» та НАК «Нафтогаз України» з метою погашення взаємної заборгованості, а саме *організації проведення сторонами взаєморозрахунку* відповідно до Порядку перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій, затвердженого постановою КМУ від 11 січня 2005 року № 20 (далі - Порядок № 20), укладено (підписано) 15 спільних протокольних рішень про *організацію взаєморозрахунків за природний газ та тепlopостачання* за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України. Зокрема було *погоджено* перелік підприємств, що беруть участь у проведенні розрахунків, та *послідовність виконання сторонами цих рішень*; сторони визначили, що спільні протокольні рішення є чинними лише у разі проведення відповідного фінансування.

За частиною спільних протокольних рішень по Холодногірському району грошові кошти Управлінням були *перераховані несвоєчасно*. Зазначене стало підставою для звернення Товариства з позовом про стягнення з Управління 3 % річних за період із 7 по 28 березня 2016 року, із 7 березня по 13 квітня 2016 року, з 2 по 27 лютого 2017

року у розмірі 51371,02 грн та інфляційних втрат за березень 2016 року, лютий 2017 у розмірі 216955,11 грн.

ОЦІНКА СУДУ

Суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку про те, що у відносинах щодо розрахунків з постачальниками послуг для осіб, які згідно з чинним законодавством мають право на соціальні пільги, головні розпорядники бюджетних коштів на фінансування соціальних програм виступають не як суб'єкти владних повноважень, а як боржники у зобов'язальних правовідносинах.

Строки виконання та механізм перерахування коштів за постачання природного газу певним категоріям населення регулюються безпосередньо Порядком перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій, затвердженого постановою КМУ від 11 січня 2005 року № 20 (далі - Порядок № 20), Порядком фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету, затвердженого постановою КМУ від 4 березня 2002 року № 256 (далі - Порядок № 256, в редакції, що діяла до 1 січня 2018 року), Порядком проведення розрахунків за природний газ, тепlopостачання і електроенергію, затвердженого спільним наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, Міністерства фінансів України від 3 серпня 2015 року № 493/688 (далі - Порядок № 493), а підписання спільних протокольних рішень є елементами процедурного оформлення розрахунків за рахунок коштів субвенцій з державного бюджету.

Відповідно до Порядків № 20, 256, 493 механізм і строки розрахунків здійснюються так: - не пізніше наступного дня після підписання останнім учасником розрахунків спільного протокольного рішення (з присвоєнням номера та дати) усі учасники розрахунків, які підписали спільні протокольні рішення, подають до Казначейства та органів Казначейства, у яких відкрито їх рахунки, платіжні доручення на перерахування коштів відповідно до узгодженого спільного протокольного рішення; - органи Казначейства протягом операційного дня з часу отримання відповідних платіжних доручень направляють кошти субвенцій на рахунки місцевих бюджетів, відкриті в територіальних управліннях Казначейської служби; - отримані місцевими бюджетами суми субвенцій перераховуються протягом одного операційного дня на рахунки головних розпорядників коштів, відкриті в територіальних управліннях Казначейства, для здійснення відповідних видатків; - головні розпорядники коштів у п'ятиденний термін здійснюють розрахунки з постачальниками відповідних послуг.

Отже, державою фактично визначено спеціальний режим проведення розрахунків за поставлений природний газ, що по суті усуває відповідача від процесу розподілу отриманих від споживачів грошових коштів на свій розсуд та полягає в автоматичному перерахуванні грошових коштів зі спеціальних рахунків на рахунки позивача за визначеними нормативами.

Позивачем не надано будь-яких доказів того, що Управління порушило вимоги порядків № 20, 256 відносно установлених саме для нього строків здійснення розрахунків з позивачем, що унеможлиблює застосування до останнього наслідків

неналежного виконання зобов'язань за спільними протокольними рішеннями про організацію взаєморозрахунків за природний газ та теплопостачання за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України в частині своєчасного відшкодування позивачу вартості спожитого природного газу абонентами - фізичними особами Холодногірського району м. Харкова, яким призначено субсидії, у вигляді нарахування 3 % річних та інфляційних втрат.

Постанова ВП ВС від 23 жовтня 2019 року у справі № 922/3013/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85443503>;

Постанова ВП ВС від 13 листопада 2019 року у справі № 922/3095/18 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86206223>;

Постанова КГС ВС від 03 грудня 2019 року у справі № 922/3130/18 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86141005>.

2.2. Розрахунки між постачальниками та споживачами за спожиті ЖКП. Застосування наслідків неналежного виконання зобов'язань з оплати ЖКП (ч. 2 ст. 625 ЦК України)

Скасування в судовому порядку тарифів, які були чинними на час нарахування вартості житлово-комунальних послуг, є підставою для перерахунку вартості наданих послуг за зверненням споживача

16 січня 2019 року ВП ВС розглянула заяву ОСОБА_3 про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 червня 2017 року, ухвали Апеляційного суду м. Києва від 17 серпня 2016 року та рішення Печерського районного суду м. Києва від 19 травня 2016 року у справі № 757/31606/15-ц за позовом ОСОБА_3 до Житлово-будівельного кооперативу «Металіст», ПАТ «Акціонерна компанія «Київводоканал», ПАТ «Київенерго» про зобов'язання здійснити перерахунок за житлово-комунальні послуги, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є власником квартири АДРЕСА_1, що перебуває на балансі ЖБК «Металіст», та відповідно є споживачем житлово-комунальних послуг з утримання будинку та прибудинкової території, централізованого опалення та послуг централізованого водопостачання холодної води і водовідведення, централізованого водопостачання гарячої води і водовідведення. Позивач споживав указані послуги в спірний період, а саме з 1 грудня 2006 року по 30 червня 2014 року.

Відмовляючи в задоволенні позовних вимог до ПАТ «Київенерго», ПАТ «АК «Київводоканал», суд першої інстанції, з висновками якого погодилися й суди апеляційної та касаційної інстанцій, виходив з того, що зазначені особи є неналежними відповідачами, оскільки не були виконавцями спожитих позивачем у спірний період послуг централізованого опалення та послуг централізованого водопостачання холодної води і водовідведення, централізованого водопостачання гарячої води і водовідведення, нарахування оплати позивачу за спожиті послуги не здійснювали.

Крім того, суд установив *відсутність порушень з боку ЖБК «Металіст» прав позивача, як споживача послуг, передбаченого пунктом 7 частини 1 статті 21 Закону України «Про захист споживачів», внаслідок визначення відповідачем ціни послуг неналежним чином, оскільки ціна продукції на момент споживання послуг та їх оплати була визначена згідно діючих на той момент тарифів, які в подальшому були скасовані за межами заявленого позивачем періоду.*

ОЦІНКА СУДУ

Споживач зобов'язаний оплачувати житлово-комунальні послуги у строки, встановлені договором або законом. Плата за житлово-комунальні послуги нараховується щомісячно відповідно до умов договору в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Розмір плати за комунальні послуги розраховується виходячи з розміру затверджених цін/тарифів та показань засобів обліку або за нормами, затвердженими в установленому порядку.

До повноважень органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг належить, в тому числі, встановлення цін/тарифів на житлово-комунальні послуги відповідно до закону.

До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать встановлення в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів на теплову енергію, централізоване водопостачання та водовідведення, перероблення та захоронення побутових відходів, послуги з централізованого опалення, послуги з централізованого постачання холодної води, послуги з централізованого постачання гарячої води, послуги з водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), які встановлюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг), транспортні та інші послуги.

Виконавцем послуг з централізованого постачання холодної води та послуг з водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем) для об'єктів усіх форм власності є суб'єкт господарювання, що провадить господарську діяльність з централізованого водопостачання та водовідведення.

Нарахування за житлово-комунальні послуги по квартирі у спірний період здійснювалися відповідно до тарифів на житлово-комунальні послуги, прийнятих розпорядженнями КМДА, які в подальшому були скасовані постановами районного суду.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодилися суди апеляційної та касаційної інстанцій, помилково вважав, що оскільки в момент нарахування плати за житлово-комунальні послуги тарифи були чинними, незважаючи на те, що в подальшому їх було скасовано, позивач не має права на здійснення перерахунку нарахованих йому платежів.

За таких обставин ухвалені у справі судові рішення першої, апеляційної та касаційної інстанцій підлягають скасуванню відповідно до статті 360⁴ ЦПК України у редакції, чинній на час звернення із заявою про перегляд судових рішень.

Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року у справі № 757/31606/15-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79250496>.

Споживачі зобов'язані оплатити житлово-комунальні послуги, якщо вони фактично користувалися ними. Відсутність договору про надання житлово-комунальних послуг не може бути підставою для звільнення споживача від оплати послуг у повному обсязі.

За відсутності оформлених договірних відносин, але в разі існування прострочення виконання грошового зобов'язання зі сплати отриманих житлово-комунальних послуг боржник несе відповідальність, передбачену частиною другою статті 625 ЦК України

15 березня 2018 року КЦС ВС розглянув справу № 401/710/15-ц за позовом Комунальне підприємство «Власівські мережі» Власівської селищної ради міста Світловодська Кіровоградської області (далі - КП «Власівські мережі») до ОСОБА_4 про стягнення заборгованості за житлово - комунальні послуги, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Після смерті батьків ОСОБА_4 успадкував квартиру АДРЕСА_2. Частково задовольняючи позов, суди дійшли висновку про те, що прийнявши спадщину, відповідач набув право на квартиру, успадкувавши також права та обов'язки спадкодавця. Тому незалежно від того чи отримав відповідач свідоцтво про право на спадщину, чи здійснив реєстрацію права власника на успадковане нерухоме майно, він має належним чином утримувати майно, що належить йому.

Спільна квартира знаходиться у будинку, який перебуває на балансі КП "Власівські мережі", яке є виконавцем житлово-комунальних послуг.

Договір про надання послуг централізованого опалення та обслуговування внутрішньо-будинкових мереж централізованого опалення між КП "Власівські мережі" та ОСОБА_4 не укладався, але житлово-комунальні послуги відповідачу надавалась, тобто між сторонами наявні фактичні договірні відносини.

Щомісяця з 1 жовтня 2012 року по 1 вересня 2015 року позивач нараховував відповідачу плату за надані послуги з теплопостачання, утримання будинку та прибудинкової території, однак останній кошти за вказані послуги не сплачував, внаслідок чого виникла заборгованість за надані послуги. Водночас ОСОБА_4 ухилявся від підписання договору про надання послуг з утримання будинку, споруд та прибудинкової території та не виконував обов'язки споживача оплачувати послуги з утримання вказаного будинку та прибудинкової території.

Докази щодо звернення відповідача в установленому законодавством порядку з претензіями щодо надання неякісних житлово-комунальних послуг у матеріалах справи відсутні.

ОЦІНКА СУДУ

Із посиланням на приписи статті 13, пункт 1 частини першої, пункт 10 частини третьої статті 20 Закону України "Про житлово-комунальні послуги", Верховний Суд зазначив, що споживачі зобов'язані оплатити житлово-комунальні послуги, якщо вони фактично користувалися ними. Водночас, відсутність договору про надання житлово-

комунальних послуг не може бути підставою для звільнення споживача від оплати послуг у повному обсязі.

Виходячи з юридичної природи спірних правовідносин сторін як грошових зобов'язань на них поширюється дія частини другої статті 625 ЦК України як спеціальний вид цивільно-правової відповідальності за прострочення виконання зобов'язання. Закріплена в пункті 10 частини третьої статті 20 Закону України "Про житлово-комунальні послуги" правова норма щодо *відповідальності боржника за несвоєчасне здійснення оплати за житлово-комунальні послуги у вигляді пені не виключає застосування правових норм, установлених у частині другій статті 625 ЦК України.*

Постанова КЦС ВС від 15 березня 2018 року у справі N 401/710/15-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73124824>;

Постанова КГС ВС від 16 вересня 2020 року у справі № 755/10683/ – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91702386>.

До предмета доказування у спорах щодо розрахунків між постачальниками та споживачами комунальних послуг належать обставини щодо надання та фактичного отримання таких послуг

26 вересня 2018 року КЦС ВС розглянув справу № 750/12850/16-ц за позовом ТОВ «Фірма «ТехНова» до ОСОБА_1, ОСОБА_2 про стягнення заборгованості, за касаційною скаргою ОСОБА_1, ОСОБА_2 на рішення Апеляційного суду Чернігівської області від 15 березня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

З 09 квітня 1993 року ОСОБА_1 був власником квартири № АДРЕСА_1, а з 28 листопада 2014 року на підставі договору дарування власником цієї квартири став ОСОБА_2.

Посилаючись на несплату за опалення місць загального користування - під'їзду № 1 у вищевказаному будинку, ТОВ «Фірма «ТехНова» просило стягнути солідарно з відповідачів заборгованість у сумі 1 495 грн 01 коп., яка виникла за період з 01 листопада 2010 року по 01 грудня 2016 року.

ОЦІНКА СУДУ

Хоч у частині першій статті 19 Закону № 1875-IV й передбачено, що відносини між учасниками договірних відносин у сфері житлово-комунальних послуг здійснюються виключно на договірних засадах, проте відповідно до пункту 1 частини першої статті 20 цього Закону споживач має право, зокрема, одержувати вчасно та відповідної якості житлово-комунальні послуги згідно із законодавством та умовами договору на надання житлово-комунальних послуг. Такому праву прямо відповідає визначений пунктом 5 частини третьої статті 20 Закону № 1875-IV обов'язок споживача оплачувати житлово-комунальні послуги у строки, встановлені договором або законом.

Таким чином, споживачі зобов'язані оплатити житлово-комунальні послуги, якщо вони фактично користувалися ними. Факт відсутності договору про надання житлово-

комунальних послуг сам по собі не може бути підставою для звільнення споживача від оплати послуг у повному обсязі. Зазначений правовий висновок викладений у постанові Верховного Суду України від 20 квітня 2016 року у справі № 6-2951цс15.

Верховний Суд погоджується з висновком апеляційного суду про те, що відсутність укладеного договору з ТОВ «Фірма «ТехНова» не звільняє відповідачів від обов'язку оплачувати надані їм послуги. *Поряд з цим вказаний обов'язок виникає лише у разі отримання споживачем певних послуг.*

Отже, питання щодо фактичного користування житлово-комунальними послугами входить до предмета доказування у справі та має істотне значення для її правильного вирішення.

Відповідачі заперечували проти позову ТОВ «Фірма «ТехНова», посилячись на те, що в під'їзді № 1 будинку по вулиці Коцюбинського, 83 в місті Чернігові радіатор опалення не працює з 2009 року, та на підтвердження своїх доводів надали акт від 23 січня 2017 року, складений мешканцями будинку.

Апеляційний суд не дослідив належним чином та не дав оцінку зібраним у справі доказам, зокрема наданому відповідачами акту від 23 січня 2017 року, що призвело до неможливості встановити фактичні обставини, які мають значення для правильного вирішення справи, а саме - факт отримання чи неотримання відповідачами комунальних послуг з опалення місць загального користування.

Постанова КЦС ВС від 26 вересня 2018 року у справі №750/12850/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76884771>.

Для звільнення від оплати за комунальні послуги особа повинна у встановленому порядку відмовитись від таких послуг та не здійснювати фактичного користування ними, а не посилатися лише на відсутність договору та неналежну якість послуг

18 березня 2019 року КЦС ВС розглянув справу № 210/5796/16-ц за позовом ТОВ «СІТІСЕРВІС-КР» до ОСОБА_4, ОСОБА_5 про стягнення заборгованості за спожиті житлово-комунальні послуги, за касаційною скаргою ОСОБА_5 на рішення Держинського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 26 квітня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Дніпропетровської області від 29 листопада 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Виконавчого комітету Криворізької міської ради від 14 грудня 2011 року за № 419 «Про встановлення тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій для населення Центрально-Міського району м. Кривого Рогу» встановлено тариф на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій для населення Держинського району м. Кривого Рогу по кожному будинку окремо.

Рішенням Виконавчого комітету Криворізької міської ради від 27 грудня 2011 року № 435 «Про встановлення тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій для власників (орендарів) нежитлових приміщень у

житлових будинках (гуртожитках) у місті Кривому Розі» встановлено періодичність та строки виконання робіт на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, порядок проведення перерахунків за ненадані або надані не в повному обсязі послуги для всіх категорій споживачів.

Відповідно до Договору про надання послуг з управління будинком, спорудою або групою будинків і споруд по житловим будинкам Дзержинського району від 27 грудня 2013 року, укладеного між Управлінням благоустрою та житлової політики виконкому міськради (Замовник) та ТОВ «СІТІСЕРВІС-КР» (Управитель), дислокації житлових будинків Дзержинського району на 01 січня 2015 року, вказане товариство є управителем житлових будинків та споруд у Дзержинському районі м. Кривого Рогу, зокрема житлового будинку за адресою: АДРЕСА_2, та останні знаходяться на його обслуговуванні.

Власниками квартири АДРЕСА_1 є ОСОБА_4 і ОСОБА_5.

Судами встановлено факт несплати наданих позивачем послуг за період з 01 січня 2015 року по 01 грудня 2016 року за тарифами, встановленими рішенням Виконавчого комітету Криворізької міської ради № 419 від 14 грудня 2011 року, що призвело до утворення заборгованості за вказаний період в розмірі 4 823,02 грн.

ОЦІНКА СУДУ

Споживачі зобов'язані оплатити житлово-комунальні послуги, якщо вони фактично користувалися ними. Відсутність письмово оформленого договору з позивачем не позбавляє відповідача обов'язку оплачувати надані йому послуги.

Крім того, обов'язок сплатити за надані й спожиті послуги впливає також з положення частини першої статті 11 ЦК України про те, що цивільні права та обов'язки впливають із дій осіб, що передбачені актом цивільного законодавства. *Відмова споживача послуг від укладення договору в такому разі суперечить вимогам частини третьої статті 6, статей 627, 630 ЦК України та статей 19, 20 Закону України «Про житлово-комунальні послуги».*

Доводи касаційної скарги ОСОБА_5 щодо не надання належної якості житлово-комунальних послуг та у зв'язку із цим, завищеного розрахунку заборгованості, не заслуговують на увагу, оскільки *відповідачі у встановленому законом порядку не відмовлялись від надання послуг позивачем, доказів ненадання послуг або надання послуг неналежної якості, що б давало підстави для звільнення від їх оплати, відповідачами надано не було.*

Постанова КЦС ВС від 18 березня 2019 року у справі № 210/5796/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80521659>.

Власник квартири зобов'язаний нести витрати з її утримання, у тому числі оплачувати комунальні послуги, незалежно від того, проживає він у належній йому квартирі чи ні, якщо він в установленому порядку не відмовився від надання таких послуг

10 грудня 2018 року КЦС ВС розглянув справу № 638/11034/15-ц за позовом Комунального підприємства «Харківські теплові мережі» (далі - КП «Харківські теплові мережі») до ОСОБА_4, ОСОБА_5 про стягнення заборгованості за послуги з теплопостачання, за касаційною скаргою ОСОБА_4 на рішення Дзержинського районного суду м. Харкова від 21 квітня 2017 року та рішення Апеляційного суду Харківської області від 13 липня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

КП «Харківські теплові мережі» є постачальником теплової енергії та гарячого водопостачання до спірної квартири, яка належить на праві власності ОСОБА_4.

Відповідно до відомостей про нарахування та оплату надання послуг теплопостачання за адресою: АДРЕСА_1 (спірна квартира), за період з 01 вересня 2002 року по 30 червня 2011 року утворилася заборгованість у розмірі 15 355,50 грн.

30 червня 2015 року КП «Харківські теплові мережі» звернулося до суду з позовом до ОСОБА_4 та ОСОБА_5 про стягнення заборгованості за послуги з теплопостачання, у якому з урахуванням уточнених позовних вимог просило стягнути з відповідачів заборгованість за теплопостачання, за період з 01 вересня 2002 року по 30 червня 2011 року, в розмірі 15 159,36 грн.

Суд першої інстанції дійшов висновку про солідарне стягнення з ОСОБА_4 та ОСОБА_5 (зареєстровані у спірній квартирі) на користь КП «Харківські теплові мережі» заборгованості за послуги з теплопостачання за період з 01 серпня 2008 року по 30 червня 2011 року у сумі 8 710,69 грн.

Суд апеляційної інстанції, з висновками якого погодився Верховний Суд, у частині стягнення заборгованості з ОСОБА_5 судові рішення суду першої інстанції скасував, ухвалив у цій частині нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог. У решті рішення суду першої інстанції залишено без змін. Апеляційний суд виходив з того, що суд першої інстанції не взяв до уваги правовий режим нерухомого майна, не врахував, що одноосібним власником спірної квартири є ОСОБА_4, а тому відсутні підстави для солідарного стягнення заборгованості з відповідачів. ОСОБА_4 від надання послуг теплопостачання не відмовився, а тому посилання на непроживання у належній йому на праві власності квартирі, не скасовує обов'язку оплати таких послуг.

ОЦІНКА СУДУ

Судами встановлено, що КП «Харківські теплові мережі» здійснює теплопостачання до квартири АДРЕСА_1, а тому дійшли обґрунтованого висновку, що *відповідач ОСОБА_4 як власник квартири АДРЕСА_1, зобов'язаний утримувати майно, що йому належить, у тому числі оплачувати зазначені послуги.*

Доводи касаційної скарги про те, що фактично з червня 2007 року ОСОБА_4 не проживає у квартирі АДРЕСА_1, а тому з вказаного періоду не користується послугами КП «Харківські теплові мережі», не спростовують висновків судів попередніх інстанцій з огляду на таке.

Обставини фактичного не проживання ОСОБА_4 у зазначеній квартирі у вказаний період не підтверджено належними та допустимими доказами. Крім того, стаття 322 ЦК України покладає на *власника майна тягар його утримання*. Зокрема власник

зобов'язаний утримувати майно, що йому належить, якщо інше не встановлено договором або законом. *Оскільки належна на праві власності ОСОБА_4 квартира розташована у багатоквартирному будинку, під'єднана до єдиної централізованої системи теплопостачання, від користування якою відповідач не відмовився, він зобов'язаний нести витрати по її утриманню, в тому числі з надання послуг по її обігріву, а відтак надання таких послуг та їх оплата не залежить від того, проживає власник у цій квартирі чи ні.*

Постанова КЦС ВС від 10 грудня 2018 року у справі № 638/11034/15-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78470185>;

Постанова КЦС ВС від 02 квітня 2020 року у справі № 757/29813/17-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88692150>.

Позов постачальника комунальних послуг до фізичної особи – споживача про стягнення заборгованості за спожитий природний газ підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

23 січня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 530/1865/16-ц за позовом ТОВ «Полтавагаз збут» до ОСОБА_3 про стягнення заборгованості за спожитий природний газ, за касаційною скаргою ОСОБА_3 на рішення Зіньківського районного суду Полтавської області від 10 липня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Полтавської області від 19 вересня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_3 був пенсіонером МВС України та відповідно до частини шостої статті 22 Закону України «Про міліцію» мав право на пільги, зокрема на безоплатне житло з опаленням.

25 березня та 11 липня 2016 року ТОВ «Полтавагаз збут» направило відповідачу повідомлення, в якому, посилаючись на пункти 1, 5 Розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про національну поліцію», роз'яснило, що із 7 листопада 2015 року втратив чинність Закон України «Про міліцію», яким було встановлено пільги працівникам міліції, звільнених зі служби за віком, хворобою, вислугою років тощо.

Задовольняючи позовні вимоги, суди попередніх інстанцій виходили з того, що Закон України «Про міліцію», згідно з яким відповідач мав право на пільги з оплати житлово-комунальних послуг, втратив чинність, а новий Закон України «Про національну поліцію» такі пільги не передбачає.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції

На момент звернення до суду (грудень 2016 року) у цій справі сторонами у господарському процесі за загальним правилом могли бути юридичні особи та фізичні особи - підприємці. Позивач - ТОВ «Полтавагаз збут», звернулося до суду з позовом до фізичної особи ОСОБА_3, споживача послуг з газопостачання, про стягнення заборгованості. Отже за суб'єктним складом, суттю та змістом заявлених позовних вимог спір підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Щодо суті спору

ОСОБА_3 є споживачем природного газу та перебуває у договірних відносинах з ТОВ «Полтавагаз збут» згідно з типовим договором, укладеним відповідно до статей 633, 634, 641, 642 ЦК України, шляхом приєднання. До листопада 2015 року відповідачу нараховувалася 100 % пільга за спожитий газ як колишньому працівнику МВС України, після чого йому нараховувалася лише 50 % пільга як особі, яка брала участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

З грудня 2015 року по червень 2016 року включно відповідач за спожиті послуги з газопостачання не сплачував, заборгованість станом на 1 грудня 2016 року становила 6 тис. 598 грн 21 коп.

З огляду на викладене суди дійшли обґрунтованого висновку про те, що у зв'язку з несплатою відповідачем послуг з газопостачання утворилася заборгованість, яка підлягає стягненню.

Постанова ВП ВС від 23 січня 2019 року у справі № 530/1865/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79413257>.

2.3. Розрахунки за поставлені ЖКП між постачальниками та ФОП

Факт здійснення господарської діяльності у приміщенні, до якого здійснювалось водопостачання, а також факт того, що тарифи за такі послуги були розраховані для суб'єкта господарювання, свідчать про господарську юрисдикцію спору про стягнення оплати за відповідні послуги

14 листопада 2018 року ВП ВС розглянула справу № 335/11807/16-ц за позовом Комунального підприємства «Водоканал» до Юношевої Аліни Леонідівни про стягнення плати за послуги водопостачання за період безоблікового водокористування за касаційною скаргою позивача на ухвалу Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 16 січня 2017 року й ухвалу Апеляційного суду Запорізької області від 22 березня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Предметом спору є стягнення з відповідача плати за послуги водопостачання за період безоблікового водокористування. Відносини між учасниками спору врегульовані, зокрема, договором.

Суди першої й апеляційної інстанцій встановили, що відповідач є фізичною особою – підприємцем і здійснює господарську діяльність у приміщенні аптечного кіоску, в якому позивач надавав послуги згідно з договором; тарифи на водопостачання у договорі були розраховані позивачем для суб'єкта господарювання; відповідач вносив оплату на виконання умов договору як фізична особа – підприємець, а позивач її приймав.

ОЦІНКА СУДУ

Велика Палата Верховного Суду вважає обґрунтованим висновок судів про те, що спір належить розглядати в порядку господарського судочинства.

Позивач не спростував той факт, що договір укладався з метою постачання води для господарської діяльності відповідача в аптечному кіоску за відповідними тарифами. За цими тарифами, як встановили суди, закриваючи провадження у справі, відповідач вносила оплату як фізична особа-підприємець.

За обставин, встановлених судами, Велика Палата Верховного Суду вважає цей спір пов'язаним із господарською діяльністю відповідача.

Постанова ВП ВС від 14 листопада 2018 року у справі № 335/11807/16-ц – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78180244>;

Постанова ВП ВС від 21 серпня 2019 року у справі № 922/4239/16 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84153034>;

Постанова ВП ВС від 02 жовтня 2019 року у справі № 214/4137/17 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84788870>.

Спір про стягнення з ФОП заборгованості за використану електричну енергію підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, оскільки відсутні докази використання спірного приміщення та споживання електроенергії в господарських цілях

15 травня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 904/10132/17 за позовом ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго» до ФОП Кузьменко Людмили Шаукатівни, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача - Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, про стягнення заборгованості 86 964,18 грн., за касаційною скаргою АТ «ДТЕК Дніпровські електромережі» на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 14 листопада 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідно до витягу з Реєстру права власності на нерухоме майно від 02 жовтня 2006 року № 12008222 Кузьменко Л. Ш. є власником вбудованого нежитлового приміщення площею 28 кв. м за адресою: АДРЕСА_1. Підстава виникнення права власності: договір купівлі - продажу від 11 серпня 2006 року ВЕВ № 204023, зареєстрований в реєстрі за № 4174.

Позивач вказував на те, що під час проведення перевірки уповноваженими представниками ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго» було встановлено, що ФОП Кузьменко Л. Ш. використовує нежитлове приміщення для здійснення підприємницької діяльності - надання перукарських послуг.

ОЦІНКА СУДУ

Предметом спору у цій справі є стягнення з відповідача вартості недоврахованої електроенергії відповідно до рішення засідання Кам'янського району електричних мереж, оформленого протоколом від 12 квітня 2017 року № 45.

На момент здійснення перевірки договірних відносин між сторонами не було, як немає і на час розгляду справи. Також встановлено, що здійснення там відповідачкою

підприємницької діяльності з надання перукарських послуг матеріалами справи не підтверджено.

Крім того, у витязі з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань щодо Кузьменко Л. Ш. відсутнє зазначення такого виду діяльності, як надання перукарських послуг.

Разом з тим посилення судів попередніх інстанцій на складений представниками ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго» акт про порушення від 30 березня 2017 року № 117326, у якому зазначено приміщення для надання послуг перукарства, не може бути єдиним допустимим доказом здійснення ФОП Кузьменко Л. Ш. підприємницької діяльності в спірному нежитловому приміщенні (див. висновки Великої Палати Верховного Суду, сформульовані, зокрема, у постанові від 09 квітня 2019 року у справі № 910/19687/17 (провадження № 12-248гс18)).

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного суду вважає обґрунтованими висновки суду апеляційної інстанції про закриття провадження у цій справі, оскільки на момент перевірки 30 березня 2017 року власником спірного нежитлового приміщення була Кузьменко Л. Ш. як фізична особа, докази використання якого у господарській діяльності, споживання електроенергії в господарських цілях відсутні, отже, спір підлягає розгляду у порядку цивільного судочинства.

Постанова ВП ВС від 15 травня 2019 року у справі № 904/10132/17 – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81935348>;

Постанова ВП ВС від 27 червня 2018 року у справі № 916/2791/16 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75068888>;

Постанова ВП ВС від 03 липня 2019 року у справі № 486/836/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998255>.

3. Спори, пов'язані з наданням субсидій на оплату ЖКП та обігом цільових коштів

3.1. Спори щодо надання субсидій на оплату ЖКП

Спір за позовом фізичної особи до органу соціального захисту про зобов'язання вчинити дії з продовження субсидій на сплату комунальних послуг, відшкодування майнової та моральної шкоди у зв'язку із затримкою розрахунку субсидії та відмовою в її нарахуванні, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

12 червня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 645/212/18 за позовом ОСОБА_2 до Управління праці та соціального захисту населення Немишлянського району Харківської міської ради (далі - УПСЗН) про зобов'язання вчинити дії з продовження субсидій, відшкодування майнової та моральної шкоди за касаційною скаргою ОСОБА_2 на рішення Фрунзенського районного суду м. Харкова від 22 червня 2018 року та ухвалу Апеляційного суду Харківської області від 27 вересня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_2, який є інвалідом II групи, з квітня 2015 року до квітня 2017 року отримував субсидію на оплату житлово-комунальних послуг.

Для призначення житлової субсидії позивачу на наступний період з травня 2017 року УПСЗН надіслало запити до підприємств - виробників/виконавців житлово-комунальних послуг, а саме: КП «Харківські теплові мережі», АК «Харківобленерго», КП «Комплекс з вивозу побутових відходів», КП «Харківводоканал», ТОВ «Харківгаз збут», КП «Жилкомсервіс», щодо простроченої заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг.

Згідно з витягом з переліку осіб, які користувалися субсидією в опалювальний період 2016/2017 роки, із зазначенням заборгованості, у ОСОБА_2 наявна сума простроченої понад два місяці заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг, а саме: ТОВ «Харківгаз збут» - 861,44 грн, КП «Харківські теплові мережі» - 26 795,49 грн, КП «Комплекс з вивозу побутових відходів» - 406,45 грн.

У листах від 06 жовтня 2017 року № Р-509.01.-28, від 06 лютого 2018 року № Р-52.01.-28 УПСЗН повідомило ОСОБА_2 про отриману інформацію від підприємств - надавачів житлово-комунальних послуг щодо наявності у нього простроченої понад два місяці заборгованості з оплати послуг. Також повідомило, що на наступний термін з травня 2017 року розрахунок субсидії буде зроблено після документального підтвердження сплати заборгованості або укладання договору про реструктуризацію боргу. У разі незгоди з сумою боргу, для вирішення цього питання позивачу необхідно звернутися до організації виробника цих послуг.

ОЦІНКА СУДУ

ОСОБА_2 подав позов з метою відновлення його права на отримання субсидій на сплату комунальних послуг з 01 травня 2017 року.

Предметом спору є зобов'язання відповідача, який діє як суб'єкт владних повноважень, вчинити дії з продовження надання позивачу субсидій, які

призначаються у встановленому законом порядку. Відповідач у спірних правовідносинах здійснює владні управлінські функції на основі законодавства.

У позовній заяві ОСОБА_2 заявив дві вимоги: вирішити публічно-правовий спір (зобов'язати УПСЗН продовжити йому надання державних субсидій) та відшкодувати майнову і моральну шкоду.

Вимога про відшкодування майнової та моральної шкоди, на думку позивача, пов'язана з неправомірними діями УПСЗН, тому шкода фактично становить витрачені позивачем грошові кошти на медичну та правову допомогу за оформлення скарг та звернень, консультації лікарів, придбання ліків, ремонт милиць та взуття, відновлення фізичного стану після вимушених поїздок.

За таких обставин суд апеляційної інстанції зробив обґрунтований висновок про закриття провадження у справі, оскільки заява не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Постанова ВП ВС від 12 червня 2019 року у справі № 645/212/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82703520>.

Спір за позовом органу соціального захисту про стягнення з фізичної особи надміру виплаченої державної субсидії як отриманої без достатньої правової підстави підлягає вирішенню в порядку цивільного судочинства

04 квітня 2018 року ВП ВС розглянула справу № 370/108/17 за позовом управління соціального захисту населення Макарівської районної державної адміністрації Київської області (далі - УПСЗН) до ОСОБА_3 про повернення до бюджету надміру перерахованої суми субсидії, за касаційною скаргою УПСЗН на ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 21 листопада 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_3 подала до УПСЗН заяву про призначення їй житлової субсидії та декларацію про доходи і витрати осіб, які звернулися за призначенням житлової субсидії.

На підставі поданих документів комісія з питань призначення житлових субсидій, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та пільг при районній державній адміністрації заяву ОСОБА_3 задовольнила: здійснила розрахунок та призначила субсидію на опалювальний сезон з жовтня 2015 року по квітень 2016 року у розмірі 2 тис. 374 грн 15 коп. щомісяця та на квітень 2016 року в розмірі 1 тис. 565 грн 45 коп.

Під час проведення перевірки достовірності та повноти інформації при призначенні житлових субсидій і соціальної допомоги з'ясовано, що 17 жовтня 2014 року ОСОБА_3 отримала дохід від відчуження житлового будинку з присадибною земельною ділянкою (1/2 частини від загальної суми) у розмірі 92 тис. 157 грн 50 коп. і не повідомила про це УПСЗН під час подачі згаданих заяви та декларації про доходи,

тобто *подала недостовірні дані про доходи* за період з 01 січня 2014 року по 31 грудня 2014 року .

Ураховуючи викладене, позивач звернувся до суду з позовом про стягнення 15 тис. 834 грн 83 коп. надміру виплаченої субсидії.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом ст. 177 Цивільного кодексу України гроші є об'єктом цивільних прав.

Отримавши бюджетні кошти у вигляді субсидії, ОСОБА_3 фактично набула права власності на них.

Абзацом 11 п. 20 Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 року № 848, передбачено, що у разі коли громадянин добровільно не повернув надміру виплачену суму субсидії, питання про її стягнення органи, що призначають субсидії, вирішують у судовому порядку.

Оскільки у справі, що розглядається, *спір виник щодо правомірності набуття ОСОБА_3 права власності на бюджетні кошти у вигляді субсидії, наданої їй УПСЗН в розмірі 15 тис. 834 грн 83 коп., та стягнення з позивачки згаданої суми як набутої без достатньої правової підстави*, то цей спір має приватноправовий, а не публічно-правовий характер.

Аналогічну правову позицію щодо застосування зазначених норм процесуального права вже було висловлено Верховним Судом України, зокрема, у постанові від 13 вересня 2016 року у справі № 21-2969а16, і Велика Палата Верховного Суду не вбачає правових підстав відступати від неї.

Постанова ВП ВС від 04 квітня 2018 року у справі № 370/108/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73304964>.

Спір щодо правомірності набуття права власності на бюджетні кошти у вигляді субсидії та стягнення з отримувача суми такої субсидії як набутої без достатньої правової підстави має приватноправовий, а не публічно-правовий характер. У зв'язку із цим позов органу соціального захисту населення про стягнення з фізичної особи надміру виплаченої державної субсидії підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

30 січня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 756/6441/16-ц за позовом органу соціального захисту до ОСОБА_3 про стягнення надміру виплаченої державної субсидії, за касаційною скаргою УПСЗН на ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 01 березня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

28 листопада 2014 року ОСОБА_3 звернувся до УПСЗН із заявою про призначення субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг. У декларації про доходи та майновий стан осіб, які звернулися за призначенням субсидії, відповідач вказав, що він є єдиною особою, яка зареєстрована у квартирі, отримує

пенсію, інших доходів не має. До заяви ОСОБА_3 долучив довідку про склад сім'ї та розмір платежів за житлово-комунальні послуги від 01 грудня 2014 року, в якій вказано, що окрім відповідача в квартирі АДРЕСА_1 жодних осіб не зареєстровано.

04 грудня 2014 року відповідачу за рішеннями УПСЗН призначена субсидія у розмірі 614,60 грн щомісяця строком на 5 місяців (з листопада 2014 року по березень 2015 року) та у розмірі 309,37 грн на жовтень 2014 року. 24 квітня 2015 року ОСОБА_3 за рішенням УПСЗН призначена субсидія у розмірі 363,15 грн на квітень 2015 року. У період із жовтня 2014 року по квітень 2015 року ОСОБА_3 отримував субсидію на одну особу для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг у загальній сумі 3 745,52 грн.

За результатом проведеної перевірки правильності та повноти інформації, що надається заявниками для призначення житлових субсидій, управлінням встановлено, що у заяві відповідач не зазначив, що у вказаній квартирі з липня 2014 року зареєстрована ОСОБА_4.

УПСЗН звернулося до відповідача з повідомленнями про відшкодування коштів за переплаченими субсидіями від 26 травня та 08 вересня 2015 року, оскільки вважало, що ОСОБА_3 приховав або свідомо подав недостовірні дані про доходи та майновий стан осіб, які були зареєстровані у квартирі, що вплинуло на встановлення права на субсидію. Відповідні повідомлення залишені відповідачем без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 року № 848, - надання раніше призначеної субсидії припиняється, якщо громадянин *приховав або свідомо подав недостовірні дані про доходи* (не зазначив один із видів доходів) та майновий стан, що вплинули на встановлення права на субсидію, внаслідок чого йому була надміру перерахована сума субсидії, з місяця, в якому виявлено порушення.

Сума субсидії, перерахованої (виплаченої) надміру внаслідок свідомого подання громадянином документів з недостовірними відомостями або неповідомлення громадянином про набуття права власності на житло (житлове приміщення) іншою особою, яка не була в ньому зареєстрована, повертається ним за вимогою органу, що призначив субсидію.

У разі коли громадянин добровільно не повернув надміру перераховану (виплачену) суму субсидії, питання про її стягнення органи, що призначають субсидії, вирішують у судовому порядку.

Постанова ВП ВС від 30 січня 2019 року у справі №756/6441/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79834929>;
Постанова ВП ВС від 12 лютого 2020 року у справі № 345/1183/17-ц – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87857830>;
Постанова КЦС ВС від 04 липня 2018 року у справі № 598/1874/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75241766>.

Надмірно виплачена субсидія не є шкодою, тому на правовідносини щодо її повернення застосовуються норми глави 83 ЦК України, а не статей 1166 і 1231 ЦК України.

Обов'язок з повернення надмірно виплаченої суми субсидії входить до складу спадщини

27 березня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 727/5743/15-ц за позовом Департаменту праці та соціального захисту населення Чернівецької міської ради до ОСОБА_10 про стягнення надмірно виплачених коштів, за касаційною скаргою позивача на рішення Апеляційного суду Чернівецької області від 9 вересня 2016 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Упродовж 2006-2008 років чоловік відповідачки - ОСОБА_11 - отримував субсидію на часткове відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг (далі - субсидія), що надавались у квартирі за адресою: АДРЕСА_1.

ОСОБА_11 помер. Спадкоємицею ОСОБА_11 є відповідачка, яка з серпня 2010 року отримувала субсидію.

Органом соціального захисту проведено перевірку повноти та достовірності поданої для призначення субсидії інформації та виявлено розбіжність у деклараціях про доходи, які подавали ОСОБА_11 та відповідачка, а також недостовірність поданої ними інформації, оскільки відповідачка з 2 лютого 1999 року мала у власності й інше житло - квартиру у АДРЕСА_2, яку вона відчужила лише у жовтні 2010 року.

Усього ОСОБА_11 та відповідачці надана субсидія у розмірі 2 853,49 грн, з яких відповідачка добровільно повернула лише 770,00 грн.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до чинного законодавства субсидія не призначається, якщо особа, яка звертається за її призначенням, має у своєму володінні (користуванні) чи володінні (користуванні) дружини (чоловіка, неповнолітніх дітей) у сукупності більше ніж одне житлове приміщення (будинок), загальна площа яких у сумі перевищує встановлену соціальну норму житла, в межах якої надається субсидія.

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що сума надмірно перерахованої (виплаченої) субсидії є майном, збереженим без достатньої правової підстави. А тому на правовідносини з повернення цієї суми поширюються приписи глави 83 ЦК України. Суди першої й апеляційної інстанцій дійшли *необґрунтованого висновку про те, що надмірно перерахована (виплачена) субсидія є шкодою*. Застосування до спірних правовідносин приписів статей 1166 і 1231 ЦК України є помилковим.

Суди встановили *факт недобросовісності* набувача субсидії, який подав недостовірну інформацію про майно членів своєї сім'ї. Тому відсутні визначені пунктом 1 частини першої статті 1215 ЦК України підстави, які унеможливають повернення безпідставно набутих коштів - надмірно перерахованої (виплаченої) суми субсидії.

Зобов'язання чоловіка відповідачки з повернення надмірно перерахованої (виплаченої) суми субсидії залишилось невиконаним після його смерті. Спадщину ОСОБА_11 прийняла відповідачка.

Субсидія призначається одному з членів домогосподарства, на якого відкрито особовий рахунок за місцем реєстрації. У разі смерті зазначеної особи, на яку відкрито особовий рахунок, надання субсидії не припиняється за умови, що у житловому приміщенні зареєстровані інші особи, яким нараховується плата за житлово-комунальні послуги.

Оскільки зобов'язання з повернення надмірно перерахованої (виплаченої) суми субсидії не є нерозривно пов'язаним з особою, на яку відкрито особовий рахунок за місцем реєстрації, і якій призначена субсидія, таке зобов'язання зі смертю цієї особи не припиняється, а обов'язок з повернення надмірно перерахованої (виплаченої) суми субсидії *входить до складу спадщини*.

Постанова ВП ВС від 27 березня 2019 року у справі № 727/5743/15-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81722462>.

3.2. [Спори щодо перерозподілу і повернення до бюджету зайво отриманих коштів субвенцій](#)

Спір за позовом органу державного фінансового контролю про стягнення з підконтрольного органу (установи) на користь бюджету збитків, завданих унаслідок зайво отриманих таким суб'єктом коштів субвенції, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

03 жовтня 2018 року ВП ВС розглянула справу № 804/8443/16 за позовом першого заступника прокурора Дніпропетровської області в інтересах держави в особі Східного офісу Державної аудиторської служби України (далі - Держаудитслужба) до КП «Кривбасводоканал» про стягнення збитків, за касаційними каргами прокурора та Держаудитслужби на ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 21 листопада 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатом проведеної Держаудитслужбою планової ревізії фінансово-господарської діяльності КП «Кривбасводоканал» за період з 01 вересня 2013 року по 30 червня 2016 року, виявлені порушення, які задокументовано в акті ревізії від 09 вересня 2016 року № 06-21/07.

У ході ревізії встановлено, зокрема, незаконне отримання КП «Кривбасводоканал» із державного бюджету коштів субвенції на погашення заборгованості з різниці в тарифах за послуги, надані протягом 2013 - 2014 років, чим завдано матеріальної шкоди (збитків) державному бюджету на загальну суму 5 млн. 519 тис. 102 грн 47 коп.

На підставі висновків акта ревізії контролюючим органом сформовано вимогу від 18 жовтня 2016 року № 04-06-05-15/7706 щодо усунення порушень законодавства,

виявлених унаслідок перевірки фінансово-господарської діяльності КП «Кривбасводоканал».

Невиконання відповідачем вказаної вимоги у визначений строк, а саме незабезпечення відшкодування матеріальної шкоди (збитків) державному бюджету на суму 5 млн. 519 тис. 102 грн 47 коп., зумовило необхідність звернення позивача із позовом до суду.

ОЦІНКА СУДУ

Орган державного фінансового контролю здійснює державний фінансовий контроль за використанням коштів державного та місцевих бюджетів, і в разі виявлення порушень законодавства має право пред'являти обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення таких правопорушень.

При виявленні збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, орган державного фінансового контролю має право визначити їх розмір у встановленому законодавством порядку та звернутися до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог щодо усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів.

Аналіз законодавства дає підстави вважати, що орган державного фінансового контролю проводить державний фінансовий контроль щодо підконтрольних установ. Його права вимоги, передбачені ст. 10 Закону України від 26 січня 1993 року № 2939-XII «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», можуть бути адресовані виключно підконтрольним установам, а звернення до суду в інтересах держави можливе лише у випадку незабезпечення такими установами вимог щодо усунення порушень законодавства з питань збереження і використання активів, виявлених під час здійснення державного фінансового контролю.

Так, позивачем у цій справі є Східний офіс Держаудитслужби (процесуальний правонаступник Державної фінансової інспекції у Дніпропетровській області), як суб'єкт владних повноважень (у розумінні положень КАС України), правовий статус якого визначено Законом № 2939-XII, згідно з яким йому надано право звертатися до суду з відповідним позовом про відшкодування збитків. При цьому здійснення органом державного фінансового контролю своїх повноважень (владних управлінських функцій) обумовлює виникнення правовідносин з підконтрольною установою (КП «Кривбасводоканал»), які мають публічно-правовий характер.

Постанова ВП ВС від 3 жовтня 2018 року у справі № 804/8443/16 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77089722>;

Постанова ВП ВС від 31 жовтня 2018 року у справі № 806/1828/17) – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77764404>.

Спір про стягнення органом державного фінансового контролю з непідконтрольної установи збитків, завданих бюджету внаслідок безпідставно отриманих таким суб'єктом коштів, зокрема у зв'язку з фактичним ненаданням послуг

з газопостачання населенню, якому призначено субсидії, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

20 листопада 2018 року ВП ВС розглянула справу № 824/1088/16-а за позовом Західного офісу Держаудитслужби до Публічного акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Чернівцігаз» (далі - Товариство), треті особи: Управління праці та соціального захисту населення Кіцманської районної державної адміністрації (далі - УПСЗН), ТОВ «Чернівцігаз збут», про стягнення збитків, за касаційною скаргою органу державного фінансового контролю на ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 27 червня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Посадовими особами Держаудитслужби проведено планову ревізію використання коштів, виділених з державного бюджету на компенсацію підприємствам, установам, організаціям у межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та надання щомісячної адресної допомоги особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг за період з 01 січня 2014 року по 31 травня 2016 року, а також ревізію законності призначення, нарахування та виплати усіх видів соціальної допомоги, пільг, субсидій та інших виплат, що здійснюються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів за 2014 - 2016 роки в УПСЗН, за результатами якої складено акт від 05 вересня 2016 року № 04-40/24, яким встановлено порушення УПСЗН рішення НКРЕКП від 28 травня 2015 року № 1641, згідно з яким видано ліцензію на право провадження господарської діяльності з постачання природного газу на території Чернівецької області з 01 липня 2015 року ТОВ «Чернівцігаз збут», та пункту 7.1 договору № 64 щодо відшкодування витрат за послуги з газопостачання населенню з 01 липня 2015 року ТОВ «Чернівцігаз збут» внаслідок того, що УПСЗН у період із жовтня 2015 року по березень 2016 року проведено з Товариством централізовані розрахунки за послуги з газопостачання населенню, якому призначено субсидії, які фактично ним не були надані, за опалювальний сезон 2015 - 2016 років у сумі 2 315 857,02 грн.

За підсумками проведеної ревізії та враховуючи встановлені порушення законодавства, відображені в акті від 05 вересня 2016 року № 04-40/24, Держаудитслужбою на адресу УПСЗН 16 вересня 2016 року направлено лист за № 24-04-15-15/5674 з вимогою про усунення порушень законодавства.

У встановлені контролюючим органом строки вищевказане порушення законодавства не усунуто, що стало підставою зазначеного позову.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до законодавства законні вимоги службових осіб органу державного фінансового контролю є обов'язковими для виконання службовими особами об'єктів, що контролюються.

Орган державного фінансового контролю проводить державний фінансовий контроль виключно щодо підконтрольних установ.

Позивачем у цій справі є Західний офіс Держаудитслужби як суб'єкт владних повноважень (у розумінні положень КАС України), правовий статус якого визначено Законом № 2939-XII, згідно з яким йому надано право звертатися до суду з відповідним позовом про відшкодування збитків. При цьому здійснення органом державного фінансового контролю своїх повноважень (владних управлінських функцій) обумовлює виникнення публічно-правових відносин з підконтрольною установою, а саме з УПСЗН.

Однак спір у справі, що розглядається, стосується вимоги органу фінансового контролю стягнути з Товариства, яке *не є підконтрольною установою*, завдані Державному бюджету України збитки у зв'язку з безпідставним отриманням коштів.

Та обставина, що Товариство не було підконтрольною установою органу державного фінансового контролю під час проведення цим органом планової ревізії використання коштів УПСЗН, виключає виникнення між Західним офісом Держаудитслужби та Товариством публічно-правових відносин, що унеможлиблює розгляд заявлених позовних вимог у порядку адміністративного судочинства.

Постанова ВП ВС від 20 листопада 2018 року у справі № 824/1088/16-а – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78589543>.

4. ОСББ як учасник спорів, пов'язаних з наданням ЖКП

Спір, що стосується захисту прав фізичної особи як співвласника майна багатоквартирного будинку, порушених діяльністю ОСББ внаслідок ухвалення рішення про розмір внесків з утримання будинку, споруд та прибудинкових територій за відсутності кворуму, є найбільш наближеним до спорів, пов'язаних з діяльністю юридичної особи, відтак підлягає розгляду за правилами господарського судочинства

16 вересня 2020 року КГС ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Київського апеляційного суду від 09 червня 2020 року у справі за позовом ОСББ «Київська Венеція» (позивач, відповідач за зустрічним позовом) до ОСОБА_1 (відповідач, позивач за зустрічним позовом) про стягнення заборгованості по сплаті внесків, стягнення інфляційних втрат та 3 % річних (пераісний позов), а також про визнання недійсним рішення загальних зборів (зустрічний позов), і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСББ «Київська Венеція» посилалося на невиконання відповідачем протоколу № 1 загальних зборів співвласників ОСББ «Київська Венеція» від 23 липня 2016 року, яким затверджено розмір одноразового внеску та щомісячних внесків співвласників з утримання будинку, споруд та прибудинкових територій, у зв'язку чим у ОСОБА_1 утворилася заборгованість.

Свої вимоги позивач за зустрічним позовом ОСОБА_1 мотивував тим, що згадані загальні збори співвласників багатоквартирного будинку, на яких прийнято рішення, оформлене протоколом № 1, пунктом 3 якого затверджено кошторис ОСББ «Київська Венеція», розмір щомісячних внесків з утримання будинку, споруд та прибудинкових територій, а також розмір разового внеску, проведені з порушенням норм чинного законодавства (зокрема, відсутність кворуму), внаслідок чого було спотворено волю співвласників будинку при прийнятті рішень з питань, внесених до порядку денного цих загальних зборів.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо первісного позову

Споживачі зобов'язані оплатити житлово-комунальні послуги, якщо вони фактично користувалися ними. Факт відсутності договору про надання житлово-комунальних послуг сам по собі не може бути підставою для звільнення споживача від оплати послуг у повному обсязі.

Статтею 625 ЦК України визначено, що боржник не звільняється від відповідальності за неможливість виконання ним грошового зобов'язання. Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

За змістом цієї норми закону нарахування інфляційних втрат на суму боргу та трьох відсотків річних входять до складу грошового зобов'язання і є особливою мірою

відповідальності боржника за прострочення грошового зобов'язання, оскільки виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів унаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації (плати) від боржника за користування утримуваними ним грошовими коштами, належними до сплати кредиторів.

Наявність боргу за житлово-комунальні послуги не звільняє боржника від відповідальності за неможливість виконання ним грошового зобов'язання та не позбавляє кредитора права на отримання сум, передбачених частиною другою статті 625 ЦК України, оскільки зобов'язання залишається невиконаним належним чином.

Щодо зустрічного позову

Закон визначає ОСББ як юридичну особу, створену власниками для сприяння використанню їх власного майна, управління, утримання і використанню неподільного та загального майна.

Ураховуючи те, що позивач є власником нежитлового приміщення у багатоквартирному будинку, а спір стосується захисту його прав як співвласника майна багатоквартирного будинку, порушених, на його думку, діяльністю юридичної особи (зокрема права на участь у загальних зборах) шляхом прийняття відповідного рішення за відсутності кворуму, цей спір є найбільш наближеним до спорів, пов'язаних з діяльністю юридичної особи, відтак підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

У постанові ВП ВС від 06 лютого 2019 року у справі № 462/2646/17 зазначено, що правовідносини між власником нерухомого майна у житловому будинку та ОСББ, яке створене у тому ж будинку, найбільш подібні до спорів, пов'язаних із діяльністю або припиненням діяльності юридичної особи (пункт 3 частини першої статті 20 ГПК України).

Цей спір в частині вирішення зустрічних позовних вимог підлягає розгляду за правилами господарського судочинства, як спір, що виник з корпоративних відносин, між учасниками (членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (членом).

Постанова КГС ВС від 16 вересня 2020 року у справі № 755/10683/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91702386>;

Постанова КЦС ВС від 29 липня 2020 року у справі № 755/2256/17 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90903517>.

Співвласники багатоквартирного будинку мають право протягом дії договору про надання послуг з управління будинком, укладеного за результатами конкурсу, ухвалити рішення про зміну форми управління будинком або про обрання іншого управителя

26 серпня 2020 року КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТОВ "Управлінська компанія "Нова якість" Дільниця 23" на постанову Північного апеляційного господарського суду від 02.06.2020 та рішення Господарського суду Черкаської

області від 15.01.2020 у справі №925/1158/19 за позовом ТОВ "Управлінська компанія "Нова якість" Дільниця 23" до ОСББ "Гоголя-375", Управління з питань державної реєстрації Черкаської міської ради про визнання недійсним рішення та скасування державної реєстрації ОСББ, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ "Сантехбудконструкція" призначено управителем багатоквартирного будинку за адресою АДРЕСА_1. 20.05.2019 між ТОВ "Сантехбудконструкція" (управитель) та від імені співвласників багатоквартирного будинку за адресою АДРЕСА_1, виконавчим комітетом Черкаської міської ради (співвласник) укладеного договір про надання послуги з управління багатоквартирним будинком.

Умовами договору сторони визначили, що якщо протягом строку дії цього договору співвласники приймають рішення про зміну форми управління будинком або про обрання іншого управителя, цей договір достроково припиняється через два місяці з дати отримання управителем повідомлення від співвласників (уповноваженої ними особи) про таке рішення.

Згідно з рішенням зборів учасників ТОВ "Сантехбудконструкція" від 18.06.2019 №0618/19 створено ТОВ "УК "Нова якість" Дільниця 23" шляхом виділу з ТОВ "Сантехбудконструкція". Новоутворене ТОВ є правонаступником ТОВ "Сантехбудконструкція" в питаннях надання послуг з управління багатоквартирними будинками, в тому числі по згаданому бкдинку.

22.05.2019 створено ОСББ "Гоголя-375" та зареєстровано у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань року на підставі рішення установчих зборів ОСББ "Гоголя-375", оформленого протоколом від 30.03.2019.

Обґрунтовуючи позовні вимоги, позивач зазначив, що власники окремих квартир не були належним чином повідомленні про проведення установчих зборів.

ОЦІНКА СУДУ

Позивач не є власником житлових або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку, розташованого за адресою: АДРЕСА_1, а тому права на участь у зборах не мав.

Оскільки позивачем не доведена суду наявність у нього права власності на вказаний будинок, а також не надано доказів наявності у нього права власності на житлові та/або нежитлові приміщення у вказаному будинку, суди обох інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про безпідставність доводів позивача про порушення відповідачем ст. 6 Закону України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку", оскільки повідомлення про проведення установчих зборів направляються в обумовлений вказаною нормою строк кожному співвласнику будинку. Позивачем не доведено факту порушення його прав або охоронюваних законом інтересів створенням ОСББ "Гоголя-375", що є самостійною підставою для відмови у позові.

Чинне законодавство України та умови укладеного сторонами договору допускають можливість прийняття співвласниками багатоквартирного будинку рішення про зміну форми управління багатоквартирним будинком або про обрання іншого управителя навіть після укладання договору (протягом дії договору) про

надання послуг з управління багатоквартирним будинком, укладеного за результатами конкурсу.

Постанова КГС ВС від 26 серпня 2020 року у справі № 925/1158/19 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91218102>.

Наявність матеріально-правової зацікавленості у ОСББ у правовідносинах, що виникають щодо будинку чи його складових, утримання, експлуатації та інших подібних питань, є передумовою визнання за ОСББ самостійної процесуальної правосуб'єктності, а отже і права на звернення до суду із самостійним позовом

07 листопада 2019 року КГС ВС розглянув справу № 910/11948/18 за позовом ОСББ до КП «Керуюча компанія з обслуговування житлового фонду Шевченківського району міста Києва», за участю третіх осіб, про визнання безпідставними та незаконними проведені нарахування, зобов'язання зробити перерахунок нарахованих платежів, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСББ звернулося до господарського суду з позовом до комунального підприємства про визнання безпідставними та незаконними проведені останнім нарахування платежів співвласникам будинку за ненадані або частково надані послуги з утримання будинку, споруд та прибудинкової території; а також зобов'язання зробити перерахунок безпідставно нарахованих платежів співвласникам будинку.

Судами попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовлено повністю, з підстав його необґрунтованості.

У касаційній інстанції ОСББ стверджувало, що суди не звернули уваги на те, що позивач звернувся з позовом до суду на захист прав та законних інтересів співвласників будинку.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що ОСББ, яке є об'єднанням громадян, мета створення та діяльність якого прямо та безпосередньо пов'язана із забезпеченням і захистом прав співвласників будинку, є належним виразником інтересів більшості членів цього об'єднання. Водночас, інтереси об'єднання, як юридичної особи, не завжди співпадають з інтересами кожного члена об'єднання.

З урахуванням мети створення, ОСББ має пряме та безпосереднє відношення до усіх питань, що стосуються будинку, а отже може мати власну, окрему від інтересів кожного окремого члена об'єднання, матеріально-правову зацікавленість у спорах що стосуються будинку. Наявність матеріально-правової зацікавленості у ОСББ у правовідносинах, що виникають щодо будинку чи його складових, утримання, експлуатації та інших подібних питань є передумовою визнання за ОСББ самостійної процесуальної правосуб'єктності, а отже і права на звернення до суду із самостійним позовом.

Реальний захист прав співвласників будинку (членів ОСББ) у певних випадках потребує звернення до суду. Відтак, невизнання за ОСББ самостійного права на

звернення до суду в інтересах членів, призвело б до неможливості забезпечення і захисту прав співвласників будинку і стало б невиправданою перешкодою для досягнення мети об'єднання (аналогічна правова позиція викладена у постанові Касаційного адміністративного суду від 14.03.2018 зі справи № 815/219/17 і Суд не вбачає підстав для відступу від неї).

З огляду на викладене заслуговують на увагу доводи скаржника стосовно того, що суди попередніх інстанцій у вирішенні спору не звернули уваги на те, що позивач звернувся з позовом до суду на захист прав та законних інтересів співвласників будинку. Таке право надано ОСББ згідно з приписами статті 16 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», Конституцією України та статутом Об'єднання, а також узгоджується з позицією, викладеною у рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Горраіс Лізаррага та інші проти Іспанії» (заява № 62543/00 від 10.11.2014).

Таким чином, висновки судів попередніх інстанцій стосовно того, що позивач не є особою, права якої порушуються діями відповідача щодо нарахування платежів співвласникам будинку за спірний період; споживачами послуг виступали мешканці будинку, а не позивач, відповідно, права позивача відповідачем не порушені, - є помилковими та такими, що не узгоджуються з наведеними законодавчими нормами та практикою Європейського суду з прав людини як джерела права.

З метою правильного, всебічного та об'єктивного вирішення спору у справі судам попередніх інстанцій, насамперед, належало з'ясувати, чи мав відповідач право на управління будинком АДРЕСА_2, у який саме період та на якій правовій підставі; чи мав відповідач повноваження на управління цим будинком у спірний період, відповідно, чи мав законні правомочності учасника відносин у сфері житлово-комунальних послуг стосовно такого будинку, в тому числі, щодо наявності у нього правових підстав для надання послуг на відповідних умовах.

Розгляд питання щодо якості послуг з утримання будинку, споруд та прибудинкової території, у даному випадку, залежить від того, чи мала особа повноваження надавати такі послуги та на якій правовій підставі у кожному із спірних періодів.

Постанова КГС ВС від 07 листопада 2019 року у справі № 910/11948/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85470737>.

ОСББ не може звертатись у суд від імені мешканців багатоквартирного будинку з метою захисту прав останніх як індивідуальних споживачів теплової енергії. Для ОСББ як індивідуального споживача ЖКП законодавство передбачає загальні судові способи захисту порушених прав

20 жовтня 2020 року КГС ВС розглянув касаційну скаргу ОСББ "КУТ" на рішення Господарського суду міста Києва від 17.12.2019 та на постанову Північного апеляційного господарського суду від 06.07.2020 у справі за позовом ОСББ "КУТ" до КП виконавчого органу Київради (Київської міської державної адміністрації)

"Київтеплоенерго" про зобов'язання вчинити дії, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Предметом даного спору є вимоги позивача про зобов'язання КП "Київтеплоенерго" провести перерахунок послуги постачання теплової енергії за опалення будинку <...> за період з 26 по 31 жовтня 2018 року окремо від послуги постачання гарячої води та визначити фактичну вартість послуги постачання теплової енергії за опалення будинку за період з 26 по 31 жовтня 2018 року як для мешканців зазначеного будинку, так і для ОСББ, та провести перерахунок за весь опалювальний період з жовтня 2018 року по квітень 2019 року.

Приймаючи оскаржувані судові рішення про відмову в задоволенні позову суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що: позивачем не доведено порушення його прав чи інтересів з боку відповідача, оскільки договори про надання послуги постачання гарячої води та теплової енергії на обігрів приміщень укладено споживачами (мешканцями) багатоквартирного будинку <...> безпосередньо з КП "Київтеплоенерго". Тому ОСББ "КУТ" не виступає стороною у правовідносинах про надання таких послуг; вказаний позивачем спосіб захисту не передбачений ні статтею 16 ЦК України, ні статтею 20 ГК України, ні іншими нормами закону, тобто не забезпечує реального поновлення порушених прав та інтересів позивача.

Суд касаційної інстанції частково погоджується з такими висновками судів.

ОЦІНКА СУДУ

Співвласники багатоквартирного будинку можуть самостійно обрати одну з моделей організації договірних відносин: за індивідуальним договором або за колективним договором.

У даній справі договори про надання послуги постачання гарячої води та теплової енергії на обігрів приміщень укладено споживачами (мешканцями) багатоквартирного будинку <...> безпосередньо з КП "Київтеплоенерго".

Тобто, співвласникам зазначеного багатоквартирного будинку обрано модель організації договірних відносин - за індивідуальним договором.

Таким чином, правовідносини щодо постачання/отримання теплової енергії, гарячої води виникають та регулюються між окремими фізичними особами як *індивідуальними споживачами та відповідачем як виконавцем таких комунальних послуг за окремими (індивідуальними) договорами*, укладеними між вказаними особами. А положення Цивільного кодексу України про доручення у даному випадку не застосовуються, оскільки можуть бути застосовані у разі укладення колективного договору.

З метою захисту своїх прав і законних інтересів споживачі мають право об'єднуватися у громадські організації споживачів (об'єднання споживачів), права яких визначені статтею 25 Закону України "Про захист прав споживачів" та які надають таким громадським об'єднанням право звертатися до суду в інтересах інших осіб та захищати у суді права споживачів.

Однак така діяльність ОбОСБ "КУТ" не належить до сфери регулювання Закону України "Про захист прав споживачів" та не зумовлює права Об'єднання співвласників

багатоквартирного будинку "КУТ" звертатися до суду в інтересах та для захисту співвласників багатоквартирного будинку в межах правовідносин між споживачами комунальних послуг та виробниками таких послуг різних форм власності, опосередкованих Законом України "Про захист прав споживачів" та окремими договорами між споживачами послуг та їх надавачами.

Таким чином, оскільки ОСББ "КУТ" не є учасником правовідносин, що виникли між споживачами (мешканцями) зазначеного багатоквартирного будинку та відповідачем як виконавцем таких комунальних послуг за окремими (індивідуальними) договорами, і таке об'єднання не є представником інтересів співвласників багатоквартирного будинку в таких відносинах, є правовірними висновки судів першої та апеляційної інстанцій про недоведеність позивачем порушень його прав чи інтересів з боку відповідача в частині вимог, що стосуються здійснення перерахунку послуги постачання теплової енергії за опалення будинку № 15 по проспекту Петра Григоренка в місті Києві за період з 26 по 31 жовтня 2018 року окремо від послуги постачання гарячої води та визначення фактичної вартості послуги постачання теплової енергії за опалення будинку за період з 26 по 31 жовтня 2018 року для мешканців зазначеного будинку, та проведення перерахунку за весь опалювальний період з жовтня 2018 року по квітень 2019 року для мешканців зазначеного будинку.

Позивач зазначав про те, що він є індивідуальним споживачем послуг постачання теплової енергії та гарячої води, оскільки між ОСББ "КУТ" та КП "Київтеплоенерго" укладено відповідний договір про надання послуг з опалення та постачання гарячої води. Суди попередніх інстанцій не навели мотиви відхилення зазначених доводів позивача та не встановили, чи дійсно між позивачем та відповідачем укладено відповідний договір, і чи виникли між позивачем як індивідуальним споживачем та відповідачем як виконавцем комунальних послуг правовідносини щодо постачання/отримання теплової енергії, гарячої води. Крім того, є хибними висновки судів про те, що обраний позивачем спосіб захисту не узгоджується з приписами законодавства.

Суд касаційної інстанції дійшов висновку, що судами попередніх інстанцій належним чином не з'ясовано й не перевірено усіх обставин справи.

Постанова КГС ВС від 20 жовтня 2020 року справі № 910/9855/19 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92347503>.

ОСББ не може мати процесуального статусу у справі, якщо на момент спірних правовідносин воно не мало статусу юридичної особи. Невстановлення судом дійсного статусу ОСББ як учасника справи має наслідком направлення справи на новий розгляд

08 травня 2019 року КГС ВС розглянув справу 910/18885/17 за позовом ТОВ «Європаркінг» (Товариство) до ТОВ «КП «Українська житлова компанія» (за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору на стороні

відповідача – ОСББ «Дружби Народів Авеню»), про визнання недійсним акта приймання-передачі з балансу на баланс частини офісно-житлового комплексу у частині передачі ОСББ на баланс паркінгу; визнати позивача балансоутримувачем паркінгу, - і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтовано незаконністю спірного акта від 4 травня 2017 року, складанням його з порушенням норм чинного законодавства, оскільки паркінг у момент його передачі за зазначеним актом вже перебував на балансі позивача, а отже, не міг бути переданий відповідачем ОСББ.

Рішенням Господарського суду міста Києва, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду, позов задоволено повністю.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду рішення місцевого та постанову апеляційного господарських судів скасувала, а справу передала на новий розгляд до суду першої інстанції, у зв'язку з тим, що із з'ясованих попередніми судовими інстанціями обставин неможливо з усією достовірністю з'ясувати, чи мало ОСББ як учасник справи належний правовий статус як юридична особа на час розгляду цієї справи судами першої та апеляційної інстанцій.

Однак встановлення відповідних обставин мало істотне значення для судового розгляду заявленого у справі позову, оскільки якщо на відповідний момент (моменти) ОСББ не мало статусу юридичної особи (при тому, що воно, зрозуміло, не мало й статусу фізичної особи, державного органу чи органу місцевого самоврядування), то воно не могло бути й учасником зазначеної справи, у тому числі і в процесуальному статусі третьої особи.

До того ж, як вбачається із встановлених попередніми судовими інстанціями обставин справи, правочин вчинено двома його сторонами – Товариством і ОСББ. Отже, ОСББ, з урахуванням змісту позовних вимог зі справи, мало б виступати не як третя особа, а як співвідповідач у справі поряд і нарівні з іншою стороною правочину (тобто Товариством), за наявності в ОСББ статусу юридичної особи.

Попередні судові інстанції наведеного не врахували, обставин, пов'язаних із належним процесуальним статусом ОСББ, не з'ясували, у зв'язку з чим рішення місцевого та постанову апеляційного господарських судів скасовані з передачею справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

Постанова КГС ВС від 08 травня 2019 року у справі № 910/18885/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81620094>.

Обов'язок попереднього балансоутримувача передати документацію на цей будинок створеному в ньому ОСББ виникає з дня державної реєстрації об'єднання та не залежить від ухвалення рішення про передачу йому функцій з управління будинком та про взяття будинку на баланс

05 липня 2019 року ОП КГС ВС розглянув справу № 910/6167/18 за позовом ОСББ до Експлуатаційної компанії *про зобов'язання передати документацію багатоквартирного будинку*, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Установчі збори співвласників квартир та нежитлових приміщень багатоквартирного будинку, що розташований за адресою: АДРЕСА_2, корпус АДРЕСА_4 місті АДРЕСА_5, 04.06.2016 прийняли рішення про створення ОСББ, державну реєстрацію якого проведено 29.06.2016 (запис в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань за № 10691020000037193).

23.07.2016 ОСББ прийнято рішення, оформлене протоколом загальних зборів співвласників багатоквартирного будинку, про прийняття на баланс ОСББ корпусу 5 багатоквартирного будинку на просп. Героїв Сталінграда, 10а, у місті Києві та уповноважено правління та голову правління вчинити усі необхідні для цього дії.

На виконання цього рішення ОСББ зверталось до Експлуатаційної компанії із заявами від 19.07.2016, від 01.10.2016 № 1-01102016, від 19.10.2016 № 1-19102016, від 29.12.2016 № 8-29122016 *про створення двосторонньої комісії для здійснення приймання-передачі будинку та прибудинкової території за адресою: АДРЕСА_2, корпус 5 у місті Києві, на баланс ОСББ, надання письмової інформації про обслуговування та експлуатації будинку, понесених витрат, а також передачі документації на будинок*. У листі-відповіді від 19.08.2016 № 57 Експлуатаційна компанія зазначила про відсутність правових підстав для вчинення таких дій.

16.11.2016 Експлуатаційна компанія звернулася із запитом до Оболонської районної в місті Києві державної адміністрації про можливі порушення при здійсненні господарської діяльності ОСББ щодо обслуговування корпусу 5 спірного багатоквартирного будинку, у відповідь на який Експлуатаційна компанія отримала лист від 21.11.2016 № 104-8224 з роз'ясненням щодо необхідності передачі багатоквартирного будинку, у разі утворення у ньому об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.

ОЦІНКА СУДУ

Незважаючи на прийняття ОСББ рішення про прийняття на баланс корпусу 5 спірного багатоквартирного будинку, а також неодноразові звернення ОСББ до Експлуатаційної компанії із заявами про створення двосторонньої комісії для здійснення приймання-передачі будинку і прибудинкової території та документації на будинок, остання ухиляється від вчинення зазначених дій.

Водночас приймання-передача будинку від попереднього балансоутримувача новоствореному ОСББ не є предметом спору у цій справі, а непередання будинку у зв'язку з ухиленням попереднього балансоутримувача від вчинення таких дій не має наслідком неможливість витребування у нього відповідної документації на підставі частини вісімнадцятої статті 6 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку».

З огляду на наведене колегія суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду погоджується з висновком судів

попередніх інстанцій про те, що у Експлуатаційної компанії як балансоутримувача багатоквартирного будинку після державної реєстрації ОСББ виник обов'язок у тримісячний строк передати йому спірну документацію на будинок.

Оскільки строк виконання Експлуатаційною компанією свого зобов'язання з передачі ОСББ спірної документації є таким, що настав, суди попередніх інстанцій дійшли правомірного та обґрунтованого висновку щодо задоволення позову.

При цьому обставини фактичної наявності або відсутності такої документації у відповідача не мають істотного значення для вирішення цієї категорії спорів, оскільки відповідно до частини п'ятої статті 5 Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» така документація повинна була бути передана замовником будівництва або попереднім власником будинку відповідачу, а у випадку відсутності документації на багатоквартирний будинок він відповідно до вимог частини дев'ятнадцятої статті 6 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» зобов'язаний відновити її за власний рахунок.

Об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду дійшла висновку про те, що передбачений частиною вісімнадцятою статті 6 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» обов'язок попереднього балансоутримувача будинку з передачі документації на будинок об'єднанню співвласників багатоквартирного будинку виникає у нього з дня державної реєстрації об'єднання та не залежить від прийняття об'єднанням рішення про передачу йому функцій з управління будинком та про прийняття будинку на баланс, оскільки будь-яких інших умов, крім державної реєстрації об'єднання, для передачі документації від попереднього балансоутримувача Законом не визначено.

З огляду на наведене об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного у постанові Касаційного господарського суду від 19.04.2018 зі справи № 916/884/17, про те, що обов'язковою умовою для передачі документації на будинок новоствореному об'єднанню співвласників багатоквартирного будинку є дотримання порядку приймання-передачі будинку, встановленого Правилами управління будинком, спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд, затверджених наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 02.02.2009 № 13.

Постанова ОП КГС ВС від 05 липня 2019 року у справі № 910/6167/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82829470>;

Постанова КГС ВС від 11 червня 2019 року у справі № 921/753/16-г/11 – <http://reestr.court.gov.ua/Review/82498902>;

Постанова КГС ВС від 13 листопада 2019 у справі № 917/1208/18 – <http://reestr.court.gov.ua/Review/85649223>;

Постанова КГС ВС від 16 січня 2020 року у справі № 910/3215/19 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87150776>.

Визначення порядку сплати, переліку та розмірів внесків та платежів співвласників належить до виключної компетенції загальних зборів співвласників.

Розмір коштів, які сплачуються співвласником на утримання будинку та прибудинкової території, залежить від загальної площі приміщення, яке перебуває в нього у власності

3 грудня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 910/6471/18 за позовом ТОВ «Юнайтед Форест» до ОСББ «Микільсько-Слобідська 2Б» про визнання незаконним та скасування рішення загальних зборів від 1 жовтня 2017 року в частині встановлення розміру загальних внесків, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є власником нежитлових приміщень загальною площею 704,53 кв. м в будинку 2-Б по вулиці Микільсько-Слобідській у місті Києві. У свою чергу, відповідач - ОСББ «Микільсько-Слобідська 2Б» є юридичною особою, створеною власниками квартир та нежитлових приміщень цього будинку для сприяння використанню їхнього власного майна, утримання і використання спільного майна.

Відповідно до протоколу загальних зборів від 1 жовтня 2017 року загальна кількість співвласників приміщень вищевказаного будинку складає 338 осіб. Загальна площа приміщень будинку - 27 039,17 кв. м, в тому числі 21 315,1 кв. м житлові приміщення та 5 724,07 кв. м нежитлові приміщення. Тобто відсоток площі житлових приміщень у загальній площі будинку складає 78,82 %.

ОСББ «Микільсько-Слобідська 2Б» 1 жовтня 2017 року провело загальні збори об'єднання співвласників, якими, серед інших питань, прийнято рішення про встановлення розміру відрахувань на утримання та обслуговування будинку, оформлене протоколом загальних зборів ОСББ «Микільсько-Слобідська 2Б».

Відповідно до пунктів 8 та 9 протоколу загальні збори визначили, що з 1 листопада 2017 року власники житлової нерухомості сплачують внески з розрахунку 5 грн (5,5 грн за несвоєчасної оплати) за 1 кв.м приміщення, а власники нежитлової - 7 грн (7,7 грн за умови несвоєчасної оплати) за 1 кв.м приміщення.

ТОВ «Юнайтед Форест» звернулося з позовом до господарського суду, вважаючи, що рішення загальних зборів у цій частині є таким, що порушує інтереси ТОВ «Юнайтед Форест» як співвласника будинку, адже фактично за однакові послуги частина співвласників будинку сплачує більше на 40% внесків на утримання та обслуговування будинку, що є по суті привілеєм власників житлової нерухомості, який надається за рахунок власників нежитлових приміщень.

ОЦІНКА СУДУ

Визначення порядку сплати, переліку та розмірів внесків та платежів співвласників будинку відноситься до виключної компетенції загальних зборів співвласників відповідно до положень частини дев'ятої статті 10 Закону № 2866-III, частини другої статті 12 Закону № 417-VIII та згідно із законодавчо встановленим порядком голосування на зборах об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.

Враховуючи наведене, за відсутності відповідного нормативного застереження щодо встановлення однакового розміру внесків для власників квартир та нежитлових приміщень, рішення загальних зборів ОСББ у цій справі не можна вважати прийнятим

з порушенням норм чинного законодавства, відповідно у задоволенні позову в частині його скасування слід відмовити.

Таким чином, не вбачається підстав для відступу від правової позиції Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, викладеної у постанові від 4 червня 2018 року у справі № 753/10763/17.

Суд вказав, що стаття 20 Закону № 2866-III ставить у залежність розмір коштів, які сплачуються співвласником на утримання будинку та прибудинкової території, до загальної площі приміщення, яке перебуває у нього у власності, та не містить імперативної норми про встановлення однакового розміру внеску для власників квартир та нежитлових приміщень. Визначення порядку сплати, переліку та розмірів внесків та платежів співвласників відноситься до виключної компетенції загальних зборів співвласників, що узгоджується з положеннями частини дев'ятої статті 10 Закону № 2866-III.

З огляду на наведені вище приписи законодавства про встановлення рішенням загальних зборів ОСББ розміру щомісячних внесків на утримання будинків для власників нежитлових приміщень та висновки Великої Палати Верховного Суду про їх застосування у спірних правовідносинах, - висновки судів попередніх інстанцій про наявність підстав для задоволення позову в цій частині є помилковими.

Постанова ВП ВС від 3 грудня 2019 року у справі № 910/6471/18 – <http://reestr.court.gov.ua/Review/86401313>.

Законодавство не передбачає встановлення ОСББ на користь виконавця послуг із централізованого опалення та послуг з постачання гарячої води платного сервітуту на користування внутрішньобудинковими мережами гарячого водопостачання та теплопостачання.

Обслуговування внутрішньобудинкових мереж належить саме до послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій

20 червня 2018 року КГС ВС розглянув справу № 910/13488/17 за позовом ОСББ "Просперіті Хоум" до ТОВ "Євро-Реконструкція" про встановлення сервітуту та стягнення збитків, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідно до витягу з протоколу від 25.02.2016 № 20 загальних зборів ОСББ вищим органом управління позивача вирішено встановити платний сервітут внутрішньобудинкових мереж житлового комплексу по вул. Російській, 45-Б, В для всіх виконавців послуг. Вирішено встановити розмір плати за встановлення сервітуту внутрішньобудинкових мереж житлового комплексу по вул. Російській, 45-Б, В для виконавців послуг щомісяця: з надання телекомунікаційних послуг у сумі 500 грн.; з централізованого водопостачання та послуг водовідведення (з використання внутрішньобудинкових мереж) у сумі 1000 грн. та компенсації витрат на технічне обслуговування та ремонт відповідних мереж згідно укладених договорів; послуг з централізованого опалення та гарячого водопостачання 1000 грн. та компенсації

витрат на технічне обслуговування та поточний ремонт відповідних мереж згідно з укладеними договорами.

ОСББ 11.04.2017 звернулось до Товариства як виконавця послуг з постачання теплової енергії з листом від 10.04.2017 № 10/04-1, в якому просило розглянути проект договору про встановлення сервітуту та повернути підписаний один примірник правочину.

Товариство листом від 14.04.2017 № 09/юр/636 повідомило про необхідність надання ОСББ додаткових документів для вирішення питання щодо укладення договору сервітуту у редакції, запропонованій заявником.

На виконання вимог Товариства ОСББ надало відповідні документи.

Однак згоди стосовно укладення договору сервітуту внутрішньо-будинкових мереж житлового комплексу Товариством та ОСББ досягнуто не було.

Причиною виникнення спору в даній справі стало питання щодо наявності чи відсутності підстав для встановлення сервітуту та стягнення збитків.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до статті 1 Закону України "Про житлово-комунальні послуги" внутрішньобудинкові системи - це мережі, арматура на них, прилади та обладнання, засоби обліку та регулювання споживання житлово-комунальних послуг, які знаходяться в межах будинку, споруди.

Внутрішньобудинковою системою гарячого, холодного водопостачання та централізованого опалення є система від зовнішньої стіни будинку (крім транзитних трубопроводів) до першої запірної арматури на відгалуженні від стояка або (у разі її відсутності) трійника (врізки) включно, що знаходиться у квартирі споживача (житлового приміщення у гуртожитку), нежитлового приміщення у житловому будинку (гуртожитку) (пункт 13 постанови Кабінету Міністрів України затверджено "Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги" від 01.06.2011 № 869).

Таким чином, суди дійшли висновку, що об'єктом сервітуту може бути земельна ділянка, інший природний ресурс або об'єкт нерухомого майна, яким відповідно до зазначених норм законодавства внутрішньобудинкові мережі тепlopостачання не є.

Тобто законодавством України не передбачено можливості встановлення сервітуту на користування внутрішньобудинковими мережами гарячого водопостачання та тепlopостачання.

Правова природа сервітуту передбачає, що однією з умов його встановлення є неможливість власника майна задовольняти власні потреби без встановлення користування чужим майном.

Однак, наразі зі змісту наявних в матеріалах справи документів вбачається, що фактично між сторонами виник спір стосовно наявності у Товариства обов'язку з технічного обслуговування внутрішньобудинкових мереж гарячого водопостачання та центрального опалення, а ніяким чином не щодо його прав на майно співвласників житлового комплексу за адресою: м. Київ, вул. Російська, 45-Б, В.

За таких обставин суди дійшли висновку про те, що ОСББ, яке відповідно до Закону України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" та статуту

ОСББ вирішує питання використання спільного майна власників багатоквартирного будинку, не доведено наявності у Товариства дійсної потреби у користуванні майном співвласників житлового комплексу за адресою: м. Київ, вул. Російська, 45-Б, В.

Обслуговування внутрішньобудинкових мереж належить саме до послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, тоді як у даному випадку Товариство є виконавцем послуг з централізованого опалення та послуг з постачання гарячої води.

Отже, суди дійшли вірного висновку щодо безпідставності позовних вимог ОСББ до Товариства про встановлення платного сервіту для Товариства у вигляді користування внутрішньобудинковими мережами гарячого водопостачання та тепlopостачання житлового комплексу за адресою м. Київ, вул. Російська, 45-Б та В з розміром оплати 1000 грн. до першого числа щомісяця.

Постанова КГС ВС від 20 червня 2018 року у справі № 910/13488/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74842400>.

Спір за позовом ОСББ до постачальника комунальних послуг щодо встановлення мешканцям відповідного багатоквартирного будинку режиму обліку природного газу, перерахунку фактичного об'єму спожитого газу та протиправності встановлення загальнобудинкового приладу такого обліку підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Акт про порушення, складений оператором газорозподільної системи, не може бути оскаржений у судовому порядку, оскільки його висновки самі собою не породжують для побутового споживача юридичних наслідків

2 квітня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 904/1199/18 за позовом ОСББ «По проспекту Кірова, будинок 1/9» до ПАТ «Дніпрогаз» про визнання незаконними дій щодо складання акта про порушення і скасування цього акта, зобов'язання здійснити перерахунок об'ємів газу, за касаційною скаргою ПАТ «Дніпрогаз» на постанову Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 21 серпня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Побутовими споживачами багатоквартирного будинку, що знаходиться на утриманні ОСББ, укладено з ПАТ «Дніпрогаз» договори на розподіл природного газу шляхом підписання у 2016 році заяв-приєднань до умов Типового договору розподілу природного газу, затвердженого постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 30 вересня 2015 року № 2498.

Згідно з випискою з протоколу загальних зборів ОСББ від 8 квітня 2017 року № 1 співвласники вказаного будинку одногolosно, в кількості 224 осіб, проголосували проти організації оператором газорозподільної системи (далі - Оператор ГРМ) встановлення загальнобудинкового лічильника газу.

10 квітня 2017 року під час встановлення будинкового вузла обліку газу за кошти та за ініціативою ПАТ «Дніпрогаз», представниками останнього складено акт про порушення, відповідно до якого споживач попереджений про те, що розрахунки за спожитий природний газ за граничними об'ємами споживання буде здійснено через 20 днів з дня складання акта про порушення, і про те, що до цього часу споживач має забезпечити доступ представникам Оператора ГРМ для безкоштовного встановлення лічильника газу. У разі, якщо споживач протягом цього строку забезпечить доступ представникам Оператора ГРМ для безкоштовного встановлення лічильника газу, процедура нарахування за граничними об'ємами природного газу для населення не застосовується.

Також 10 квітня 2017 року представники ПАТ «Дніпрогаз» склали акт про відмову від встановлення будинкового лічильника газу в будинку.

Вказані акти підписані представниками ПАТ «Дніпрогаз» та головою правління ОСББ.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції

Голова правління ОСББ, підписуючи акт про порушення від 10 квітня 2017 року № 205 та відмову побутового споживача, який не забезпечений лічильником газу (індивідуальним або загальнобудинковим), від його установа, діяв від імені об'єднання та представляв інтереси співвласників, ураховуючи ту обставину, що на загальних зборах співвласники вказаного ОСББ одногolosно проголосували проти організації оператором ГРМ установа загальнобудинкового лічильника газу.

Однак така діяльність ОСББ не належить до сфери регулювання Закону України «Про захист прав споживачів» та не зумовлює права цього ОСББ звертатися до суду в інтересах та для захисту співвласників багатоквартирного будинку в межах правовідносин між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, опосередкованих Законом України «Про захист прав споживачів» та окремими договорами між споживачами послуг та їх надавачами.

Таким чином, якщо ОСББ не є суб'єктом правовідносин у сфері захисту прав споживачів та представником інтересів співвласників багатоквартирного будинку у сфері захисту прав споживачів, то воно діє від власного імені як позивач у відносинах з надавачем послуг - юридичною особою ПАТ «Дніпрогаз». Отже, за суб'єктом та предметним критерієм спір у цій справі підлягає вирішенню в господарських судах.

Щодо суті спору

Акт про порушення є службовим документом, що підтверджує факт порушення, носієм доказової інформації про виявлені представниками Оператора ГРМ порушення побутовими споживачами вимог законодавства.

На підставі акта про порушення приймається відповідне рішення комісією з розгляду актів про порушення Оператора ГРМ, що і є підставою для настання відповідних наслідків - нарахування фактичного об'єму спожитого (розподіленого/поставленого) природного газу по побутовому споживачу за

відповідний календарний місяць за граничними об'ємами споживання природного газу населенням.

Отже, акт про порушення не може бути оскаржений у судовому порядку, оскільки висновки, які в ньому містяться, самі собою не породжують для побутового споживача настання юридичних наслідків, не порушують його права та не породжують спірних правовідносин, у яких підлягає захисту порушене право побутового споживача.

Таким чином, встановлена правова природа оспорюваного акта про порушення унеможлиблює здійснення судового розгляду вимог про визнання протиправними дій щодо складання такого акта та його скасування, у зв'язку із чим ці позовні вимоги не можуть розглядатися в судах.

Постанова ВП ВС від 2 квітня 2019 року у справі № 904/1199/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81139225>.

Наявність заборгованості з оплати послуг щодо утримання будинку не може бути підставою для відключення електро-, водо- та теплопостачання.

ОСББ не має права відключати споживачеві постачання ЖКП, оскільки воно не є постачальником таких послуг

12 грудня 2018 року КЦС ВС розглянув справу № 766/22228/17 за позовом ОСОБА_2 до ОСББ «Петровець Бучми 22» про визнання дій незаконними, зобов'язання вчинити дії та відшкодування моральної шкоди, за касаційною скаргою ОСОБА_2 на постанову Апеляційного суду Херсонської області від 10 липня 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На підставі ордера № НОМЕР_1 від 26 червня 2015 року, виданого Херсонською міською радою, ОСОБА_2 та членам її сім'ї надано право на зайняття житлового приміщення у гуртожитку - кімнати АДРЕСА_1, жилою площею 18,8 кв. м.

Встановлено, що у кімнаті АДРЕСА_1, який має статус гуртожитку і перебуває на балансі відповідача з 01 жовтня 2016 року, проживають позивач та її малолітній син, ІНФОРМАЦІЯ_1.

14 листопада 2016 року між ОСОБА_2 та ОСББ «Петровець Бучми 22» укладено договір про користування електричною енергією власника (наймача) кімнати у гуртожитку по вулиці Бучми 22 у м. Херсоні та складено акт про опломбування приладу лічильника.

Відповідно до договору від 19 листопада 2015 року № 788790 про надання послуг з централізованого опалення та постачання гарячої води, укладеного між ПАТ «Херсонська ТЕЦ» та ОСОБА_2, опалювальна площа об'єкта надання послуг (квартири) становить 18,8 кв. м.

Згідно з актом від 23 травня 2016 року про приймання в експлуатацію водолічильника абоненту ОСОБА_2, яка мешкає у кімнаті АДРЕСА_1, проведено приймання в експлуатацію лічильників води для проведення взаєморозрахунків гарячої і холодної води, що припломбовані до трубопроводу, який належить абоненту.

Протоколом № 3 загальних зборів ОСББ «Петровець Бучми 22» від 27 вересня 2016 року затверджено внесок на утримання будинку та прибудинкової території на 1 кв. м з 01 жовтня 2016 року у розмірі 2,8458 грн на місяць; затверджено загальну площу житлових приміщень у гуртожитку для розрахунку оплати на утримання будинку та прибудинкової території та розрахунку загальних опалювальних площ.

Протоколом № 4 загальних зборів ОСББ «Петровець Бучми 22» від 26 грудня 2017 року затверджено рішення правління від 30 вересня 2016 року, яким вирішено нараховувати оплату за утримання будинку та прибудинкової території згідно розрахунку загальних площ та загальних опалювальних площ, також було затверджено внесок на утримання будинку та прибудинкової території на 1 кв. м з 01 січня 2018 року у розмірі 2,8458 грн на місяць.

Згідно виписки по особовому рахунку № 2213121 житлової кімнати АДРЕСА_1 житлова площа кімнати складає 18,7 кв. м, нежитлова площа - 3,9 кв. м, площа загального користування - 11,8 кв. м, загальна площа - 34,4 кв. м, опалювальна площа - 25,1 кв. м. Заборгованість позивача перед відповідачем по внесках на утримання будинку, прибудинкової території, освітлення місць загального користування прибудинкової території та електроенергії ліфтів станом на 01 червня 2018 року складає 2 773,25 грн з розрахунку загальної площі - 34,4 кв. м.

Відповідно до акту комісії ОСББ «Петровець - Бучми 22» від 09 грудня 2017 року кімнату АДРЕСА_1, наймачем якої є ОСОБА_2, відключено від постачання електроенергії до повного погашення боргу за утримання будинку та прибудинкової території, а також електроенергії у розмірі 811,63 грн.

12 грудня 2017 року припинено постачання води до мийки на кухні, якою користується ОСОБА_2.

ОЦІНКА СУДУ

Ураховуючи те, що позивач є споживачем електричної енергії, яка закуповується ОСББ «Петровець Бучми 22» у постачальника (суб'єкта господарювання, який отримав ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії), порядок припинення енергопостачання має проводитись у порядку, встановленому у ПКЕЕ.

Суд першої інстанції, встановивши, що всупереч положенням ПКЕЕ, у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин, енергопостачання кімнати позивача було *відключено не енергопостачальною організацією, а відповідачем*, яким не доведено наявності безспірної заборгованості позивача перед відповідачем за спожиту електроенергію, а підставою для відключення електроенергії стала *заборгованість за утримання будинку та прибудинкової території*, дійшов обґрунтованого висновку про наявність правових підстав для задоволення позову.

Крім того, відключення кухні, якою користується позивач, від водопостачання є неправомірним, оскільки 19 листопада 2015 року між позивачем та ПАТ «Херсонська ТЕЦ» було укладено договір про надання послуг з централізованого опалення та постачання гарячої води та прийнято в експлуатацію водолічильник відповідно до акту від 23 травня 2016 року, отже посилання відповідача на *самовільне переобладнання*

позивачем водопроводу є необґрунтованими. Обмеження питного водопостачання є компетенцією підприємств питного водопостачання.

Відповідачем не було належним чином обґрунтовано наявності підстав для збільшення загальної опалювальної площі кімнати позивача у гуртожитку НОМЕР_13 18,7 кв. м до 25, 1 кв. м.

Втручання ОСББ «Петровець Бучми 22» у право ОСОБА_2 на безпечне і належне користування житловим приміщенням не може бути за обставин цієї справи визнано правомірним.

Правильним є висновок суду першої інстанції про те, що неправомірні дії відповідача з відключення від енерго- і водопостачання житлового приміщення позивача, у якому вона проживає разом із малолітньою дитиною, призвели до моральних страждань позивача, які виникли у зв'язку із проживанням у складних побутових умовах.

Постанова КЦС ВС від 12 грудня 2018 року у справі № 766/22228/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78680521>.

Власник квартири в багатоквартирному будинку, в якому створено ОСББ, зобов'язаний здійснювати платежі та внески (незалежно від членства в об'єднанні) за наявності підтверджених витрат на управління, утримання збереження будинку, тому відповідна сума підлягає стягненню.

Відсутність відповідного договору між споживачем послуг з утримання будинку та прибудинкової території та їх виконавцем не є підставою для нестягнення з відповідача заборгованості з їх оплати

18 листопада 2020 року КЦС ВС розглянув касаційну скаргу ОСББ «А-1» на постанову Харківського апеляційного суду від 09 грудня 2019 року у справі за позовом ОСББ «А-1» до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості та за зустрічним позовом ОСОБА_1 до ОСББ про визнання недійсним рішення загальних зборів щодо встановлення розмірів внесків за утримання будинку і прибудинкової території, - , і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСББ «А-1» є балансоутримувачем багатоквартирного житлового будинку АДРЕСА_1.

Рішенням 35-ої сесії шостого скликання Харківської міської ради передано ОСББ «А-1» у постійне користування земельну ділянку площею 0,5078 га, що розташована за адресою: АДРЕСА_1.

28 березня 2001 року право приватної власності на квартиру АДРЕСА_2, зареєстровано у КП «Харківське міське бюро технічної інвентаризації» за ОСОБА_1.

Протоколом загальних зборів членів ОСББ «А-1» від 04 грудня 2010 року № 5 для утримання охорони прибудинкової території затверджено внески у розмірі 20 грн на місяць з кожної квартири, а також 5 грн з кожного автомобіля за одну ніч. Також вирішено поставити шлагбаум, встановити відеоспостереження, забезпечити

чергового охоронця телефоном з наданням номерів телефонів усіх квартир для екстреного зв'язку. Вказані внески нараховуються окремо від квартплати та є обов'язковими для всіх власників квартир у будинку незалежно від їхнього членства.

Надалі протоколом загальних зборів членів ОСББ «А-1» від 29 жовтня 2016 року змінено розмір тарифу і внесків на утримання будинку та прибудинкової території, зокрема, встановлено загальний внесок на утримання будинку та прибудинкової території у розмірі 2,80 грн за квадратний метр загальної площі квартири та скасовано внески на благоустрій в розмірі 20,00 грн та комору - 3,00 грн з перенесенням заборгованості на експлуатаційні витрати з 01 листопада 2016 року. Крім того, встановлено внесок за розміщення автомобіля на прибудинковій території у розмірі 6,00 грн за ніч з 01 листопада 2016 року.

Відповідач та члени його сім'ї розміщують на прибудинковій території будинку два автомобілі: «Ford Focus» та «Ford C-Max», однак сплачувати витрати на утримання прибудинкової території згідно з тарифами відмовляються.

ОЦІНКА СУДУ

Статтею 4 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» передбачено, що основна діяльність об'єднання полягає у здійсненні функцій, що забезпечують реалізацію прав співвласників на володіння та користування спільним майном співвласників, належне утримання багатоквартирного будинку та прибудинкової території, сприяння співвласникам в отриманні житлово-комунальних та інших послуг належної якості за обґрунтованими цінами та виконання ними своїх зобов'язань, пов'язаних з діяльністю об'єднання.

Відповідно до статті 12 вказаного Закону управління багатоквартирним будинком здійснює об'єднання через свої органи управління. За рішенням загальних зборів функції з управління багатоквартирним будинком можуть бути передані (всі або частково) управителю або асоціації. Об'єднання самостійно визначає порядок управління багатоквартирним будинком та може змінити його у порядку, встановленому цим Законом та статутом об'єднання.

Згідно із частиною першою статті 13 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» передбачено, що залежно від функціонального призначення житлово-комунальні послуги поділяються на: 1) комунальні послуги (централізоване постачання холодної води, централізоване постачання гарячої води, водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), газо- та електропостачання, централізоване опалення, а також вивезення побутових відходів тощо); 2) послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій (прибирання внутрішньобудинкових приміщень та прибудинкової території, санітарно-технічне обслуговування, обслуговування внутрішньобудинкових мереж, утримання ліфтів, освітлення місць загального користування, поточний ремонт, вивезення побутових відходів тощо); 3) послуги з управління будинком, спорудою або групою будинків (балансоутримання, укладання договорів на виконання послуг, контроль виконання умов договору тощо); 4) послуги з ремонту приміщень, будинків, споруд (заміна та підсилення елементів конструкцій та мереж, їх реконструкція, відновлення несучої спроможності несучих елементів конструкцій тощо).

Згідно зі статті 642 ЦК України, якщо особа, яка одержала пропозицію укласти договір, у межах строку для відповіді вчинила дію відповідно до вказаних у пропозиції умов договору (надала послуги, сплатила відповідну суму грошей тощо), яка засвідчує її бажання укласти договір, ця дія є прийняттям пропозиції, якщо інше не вказане в пропозиції укласти договір або не встановлено законом.

Оскільки відповідач є власником квартири АДРЕСА_2, в якому створено ОСББ, він *зобов'язаний здійснювати платежі та внески (незалежно від членства в об'єднанні) за наявності підтверджених витрат на управління, утримання збереження будинку, тому така сума підлягає стягненню.*

Вирішуючи справу, суд першої інстанції дійшов правильного висновку про те, що *відсутність відповідного договору між споживачем послуг з утримання будинку та прибудинкової території та їх виконавцем не є підставою для нестягнення з відповідача заборгованості з їх оплати.*

Постанова КЦС ВС від 18 листопада 2020 року у справі № 638/19174/17 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93666870>;

Постанова КЦС ВС від 22 липня 2020 року у справі № 210/19958/15-ц – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90643564>.

5. Способи захисту у спорах щодо постачання та оплати за ЖКП

У разі невиконання постачальником електричної енергії зобов'язання з укладення договору про постачання електричної енергії, який відповідає типовому договору, таке право підлягає захисту судом на підставі пункту 1 частини другої статті 16 ЦК України шляхом зобов'язання

08 травня 2018 року ВП ВС розглянула справу № 757/45133/15-ц за позовом ОСОБА_3 до ПАТ «Київенерго» про зобов'язання вчинити дії, за касаційною скаргою ПАТ «Київенерго» на рішення Печерського районного суду м. Києва від 24 червня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 19 жовтня 2016 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_3 є власником цілісного майнового комплексу, що знаходиться по АДРЕСА_1.

На його неодноразові звернення про укладення договору про користування електроенергією та підключення нерухомого майна до електропостачання ПАТ «Київенерго» відмовило з тих підстав, що договір із попереднім власником не розірвано з огляду на наявну заборгованість за надані послуги. Запропоновано йому сплатити борг попереднього власника

ОЦІНКА СУДУ

Виходячи із загальних засад цивільного законодавства та судочинства, права особи на захист у суді порушених або невизнаних прав, меж здійснення особою цивільних прав і виконання цивільних обов'язків (статті 3, 6, 12-15, 20 ЦК України, статті 3-5 ЦПК України у редакції, що діяла до 15 грудня 2017 року) можна зробити висновок про те, що в разі невиконання постачальником електричної енергії зобов'язання з укладення договору про постачання електричної енергії, який відповідає типовому договору, таке право підлягає захисту судом на підставі пункту 1 частини другої статті 16 ЦК України шляхом зобов'язання.

Суди попередніх інстанцій зробили правильний висновок, що відмова ПАТ «Київенерго» у здійсненні дії щодо укладення договору про постачання електричної енергії до майнового комплексу з посиланням на існуючий договір з попереднім власником не ґрунтується на вимогах закону та порушує права позивача щодо реалізації права власності на належне йому нерухоме майно.

Постанова ВП ВС від 08 травня 2018 року у справі № 757/45133/15-ц – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74218787>.

Акт про порушення ПКЕЕ є лише фіксацією відповідного порушення, тому оскарження факту його складення, а також визнання неправомірними дій комісії енергопостачальної організації щодо розгляду такого акту не є належним способом судового захисту

06 лютого 2019 року ВП ВС розглянула справу № 522/12901/17-ц за позовом ОСОБА_3 до ПАТ «ЕК Одесаобленерго» про скасування протоколу та визнання неправомірними дій, за касаційною скаргою ПАТ «ЕК Одесаобленерго» на постанову Апеляційного суду Одеської області від 28 березня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

16 травня 2017 року при перевірці нежитлового приміщення, що знаходиться за адресою: вул. Преображенська, 45/2, м. Одеса, представниками ПАТ «ЕК Одесаобленерго» зафіксовано порушення ПКЕЕ та складено акт № 036296, в якому зазначено про самовільне підключення до електричної мережі без договору з енергопостачальною компанією. За результатами розгляду цього акта, комісією прийнято рішення про нарахування позивачеві обсягу та вартості необлікованої електричної енергії з 30 червня 2016 року по 16 травня 2017 року на суму 43 395,94 грн, про що складено протокол від 29 червня 2017 року № 67.

При перевірці та огляді нежитлового приміщення позивач не був присутній; нежитлове приміщення, що знаходиться за адресою: вул. Преображенська, 45/2, м. Одеса, ніколи не підключалось до електропостачання.

На думку позивача, представниками ПАТ «ЕК Одесаобленерго» здійснено та складено акт і протокол на нежитлове приміщення, яке йому ніколи не належало відтак акт складено з порушенням чинного законодавства, тому він є незаконним та протиправним, як і дії комісії ПАТ «ЕК Одесаобленерго» щодо розгляду зазначеного акта.

ОЦІНКА СУДУ

Способи захисту суб'єктивних цивільних прав розуміють як закріплені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких проводиться поновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав, як вплив на правопорушника. Загальний перелік таких способів захисту цивільних прав та інтересів дається в статті 16 ЦК України.

Як правило, власник порушеного права може скористатися не будь-яким, а цілком конкретним способом захисту свого права. Частіше за все спосіб захисту порушеного права прямо визначається спеціальним законом і регламентує конкретні цивільні правовідносини.

Складений працівниками електропостачальної організації акт про порушення ПКЕЕ є лише фіксацією такого порушення, що було виявлено під час проведення перевірки дотримання цих Правил, тому оскарження лише факту складення такого акта, який *не встановлює для споживача будь-яких обов'язків* і є різновидом претензії, не передбачено чинним законодавством як спосіб захисту прав.

Зазначений акт може бути визнаний як доказ (із наданням йому відповідної оцінки судом під час вирішення іншого спору), зокрема щодо відшкодування матеріальних збитків, при вирішенні якого суд зобов'язаний дати оцінку щодо дійсності цього акта.

Обраний позивачем спосіб захисту прав шляхом подання позову про скасування протоколу щодо розгляду акта про порушення ПКЕЕ та визнання дій комісії щодо

розгляду зазначеного акта неправомірними, сам по собі не сприяє ефективному відновленню порушеного права.

Постанова ВП ВС від 06 лютого 2019 року у справі № 522/12901/17-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79988757>.

Рішення комісії з розгляду актів про порушення Правил роздрібного ринку електричної енергії, оформлене протоколом про нарахування обсягу необлікованої енергії та визначення її вартості, яку повинен оплатити споживач, безпосередньо впливає на права та обов'язки відповідного суб'єкта господарювання, а отже його оскарження можливе в судовому порядку

11 липня 2019 року КГС ВС розглянув справу № 904/3918/18 за позовом ОСББ "Метробудівська 17" до АТ "ДТЕК Дніпровські електромережі", за участю третьої особи без самостійних позовних вимог на стороні позивача Комунального виробничого житлового ремонтно-експлуатаційного підприємства Ленінського району, про визнання протиправним та скасування рішення, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Як вбачається із постанови від 06.02.2019 Великої Палати Верховного Суду у справі № 522/12901/17-ц, фактичною підставою позову був факт складення 16.05.2017 відповідачем акту № 036296, в якому зазначено про самовільне підключення до електричної мережі без договору з енергопостачальною компанією та подальше прийняття відповідачем протоколу від 29.06.2017 року № 67 про нарахування позивачеві обсягу та вартості необлікованої електричної енергії з 30.06.2016 по 16.05.2017.

У зазначений період - 30.06.2016 по 16.05.2017 - спірні відносини регулювалися ПКЕЕ, затвердженими постановою НКРЕ від 31.07.1996 № 28, та ПКЕЕН, затвердженими постановою КМУ від 26.07.1999 № 1357. Обидва ці нормативно-правові документи втратили чинність з прийняттям відповідно Правил роздрібного ринку електричної енергії, затверджених постановою НКРЕКП від 14.03.2018 (набрала чинності 18.04.2018), та постанови КМУ від 20.06.2018 № 502 "Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України" (набрала чинності 20.06.2018).

У цій справі № 904/3918/18 періодом нарахування обсягу та вартості необлікованої електричної енергії був період з 23.07.2017 по 23.07.2018, під час якого діяли Правила роздрібного ринку електричної енергії, затверджені Постановою НКРЕКП від 14.03.2018. Аналізуючи зміст Правил роздрібного ринку електричної енергії з урахуванням сутності протоколу від 01.08.2018 № 8, згідно з яким позивачеві було обраховано обсяг та вартість необлікованої електричної енергії крізь призму предметної юрисдикції господарських судів (стаття 20 ГПК України), суд зазначає наступне.

ОЦІНКА СУДУ

Акт - це юридична форма рішень цих органів, тобто офіційний письмовий документ, який породжує певні правові наслідки, спрямований на регулювання тих чи інших суспільних відносин і має обов'язковий характер для суб'єктів цих відносин.

Пунктами 8.2.6., 8.2.7. Правил роздрібного ринку електричної енергії встановлено, що на підставі акту про порушення уповноваженими представниками оператора системи під час засідань комісії з розгляду актів про порушення визначаються обсяг необлікованої електричної енергії та сума завданих споживачем збитків. Рішення комісії оформлюється протоколом, копія якого видається споживачу. У разі причетності споживача до порушення цих Правил у протоколі зазначаються відомості щодо обсягу та вартості необлікованої електричної енергії. У такому разі разом з протоколом споживачу надаються розрахунок обсягу та вартості необлікованої електричної енергії з посиланням на відповідні пункти методики визначення обсягу та вартості необлікованої електричної енергії, затвердженої Регулятором, та розрахункові документи для оплати необлікованої електричної енергії та/або збитків. Споживач має оплатити розрахункові документи за необліковану електричну енергію протягом 30 календарних днів від дня отримання рахунка.

Пунктом 4.26. Правил роздрібного ринку електричної енергії встановлено, що якщо споживач не оплатив виставлений платіжний документ або оплатив його із запізненням, електропостачальник та оператор системи мають право звернутися до споживача з вимогою здійснювати попередню оплату в сумі середньомісячного платежу, встановити більш короткий розрахунковий період або звернутися з вимогою щодо надання гарантій належного виконання договірних зобов'язань, а споживач має задовольнити таку вимогу. Якщо споживач не оплатив остаточний рахунок за спожиту електричну енергію, ні електропостачальник, ні оператор системи не обмежуються у своїх правах щодо припинення електропостачання або розподілу (передачі) електричної енергії такому споживачу відповідно до цих Правил.

Таким чином, *рішення комісії з розгляду актів про порушення Правил роздрібного ринку електричної енергії, оформлене протоколом про нарахування обсягу необлікованої енергії та визначення її вартості, яку повинен оплатити споживач, безпосередньо впливає на права та обов'язки відповідного суб'єкта господарювання у розрізі його відносин з енергопостачальною організацією, оскільки встановлює обсяг і вартість недоврахованої електроенергії (цю суму слід сплатити позивачеві протягом 30 календарних днів з дня отримання рахунка) та створює загрозу припинення електропостачання відповідного споживача.*

Спір за позовом споживача до енергопостачальної організації про визнання протиправним та скасування рішення комісії з розгляду актів про порушення Правил роздрібного ринку електричної енергії, оформленого відповідним протоколом комісії, у розумінні пункту 10 частини першої статті 20 ГПК України *відповідає ознакам спору, що відноситься до предметної юрисдикції господарських судів.*

Оскільки позивач не є стороною договору про постачання електричної енергії та умовами вказаного договору на нього не покладено відповідальність за збереження цілісності засобів обліку та за недопущення безоблікового споживання електроенергії, суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку, що енергопостачальником не

доведено, що саме позивач має відшкодувати вартість недоврахованої електричної енергії.

Постанова КГС ВС від 11 липня 2019 року у справі № 904/3918/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83177341>;

Постанова КГС ВС від 02 грудня 2020 року у справі № 923/1077/19 (*Висновок, викладений ВП ВС у постанові від 14.01.2020 у справі № 910/17955/17, застосовується і до вимоги про скасування рішення комісії енергопостачальника, прийнятого за результатами розгляду акту про порушення ППРЕЕ*) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93498741>.

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ про те, що рішення постачальника електричної енергії про донарахування споживачу вартості недоврахованої спожитої електроенергії є саме оперативно-господарською санкцією, а не актом ненормативного характеру.

Рішення комісії електропередавальної організації про визначення обсягу недоврахованої електричної енергії та її вартості, оформлене протоколом з розгляду акта про порушення ПКЕЕ, не є оперативно-господарською санкцією, тому вимога про скасування такого рішення є належним способом захисту прав та інтересів відповідного суб'єкта господарювання в контексті його відносин з електропередавальною організацією

14 січня 2020 року ВП ВС розглянула справу № 910/17955/17 за позовом ФОП Омарової Ф. А. до ПАТ «ДТЕК Київські електромережі» про скасування рішення комісії з розгляду акта про порушення, за касаційною скаргою ПАТ «ДТЕК Київські електромережі» на постанову Північного апеляційного господарського суду від 02 квітня 2019 року та рішення Господарського суду міста Києва від 16 січня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між ПАТ «Київенерго» (постачальник) та ФОП Омаровою Ф. А. (споживач) укладено договір про постачання електричної енергії від 10 липня 2013 року № 52606.

15 лютого 2017 року представниками відповідача проведено перевірку електролічильника на об'єкті позивача, що знаходиться за адресою: АДРЕСА_1, та складено акт про порушення № 37456, у якому встановлено порушення статей 26, 27 Закону України «Про електроенергетику», пунктів 3.34, 6.40, 10.2 ПКЕЕ. Установлено також самовільне підключення до електричної мережі поза розрахунковими засобами обліку з порушення схеми обліку. Самовільне підключення виконано дротом від живлячої кабельної лінії з метою безоблікового споживання. Самовільне підключення виконано приховано, виявити порушення при контрольному огляді неможливо. Представник споживача не назвався, від підпису відмовився.

18 квітня 2017 року відбулось засідання комісії ПАТ «Київенерго», результати якого оформлені *протоколом № 704 з розгляду акта про порушення* від 15 лютого 2017 року № 37456. На цьому засіданні прийнято рішення комісії провести нарахування згідно з пунктом 2.9 та формулою 2.7 Методики визначення обсягу та вартості електричної енергії, не облікованої внаслідок порушення споживачами правил

користування електричною енергією, затвердженої постановою НКРЕ від 04 травня 2006 року № 562.

Позивач звернувся з проханням до НКРЕКП щодо встановлення відповідності дій ПАТ «Київенерго» вимогам законодавства, яке було розглянуто й у відповідь на яке листом від 01 липня 2017 року № 4890/203/9-17 повідомлено, що НКРЕКП вважає, що ПАТ «Київенерго» не має підстав для застосування положень Методики для здійснення розрахунку обсягу та вартості необлікованої електричної енергії на підставі акта. Також указано, що відповідно до положень пункту 2.1 Методики остання застосовується на підставі акта про порушення, складеного в порядку, установленому цією Методикою, з урахуванням вимог ПКЕЕ та в разі виявлення порушень, зокрема, зазначених у підпунктах 5-7 пункту 2.1 Методики, а саме: самовільного підключення електроустановок, струмоприймачів, або електропроводки до електричної мережі енергопостачальника; підключення до електричної мережі, що не є власністю енергопостачальника, електроустановок струмоприймачів, або електропроводки поза розрахунковими приладами обліку електричної енергії без порушення схеми обліку; підключення до електричної мережі, що не є власністю енергопостачальника, електроустановок струмоприймачів або електропроводки поза розрахунковими приладами обліку електричної енергії з порушенням схеми обліку. При цьому згідно з абзацом 4 пункту 2.9 Методики у разі виявлення у споживача порушень, зазначених у підпунктах 5-7 пункту 2.1 Методики остання застосовується за умови виявлення місця (точки) підключення до відповідних мереж, про що зазначається в акті про порушення та позначається на схемі.

Предметом позову у цій справі є вимога ФОП Омарової Ф. А. про визнання *недійсним рішення комісії, яке оформлене протоколом від 18 квітня 2017 року № 704.*

ОЦІНКА СУДУ

Нарахування вартості недоврахованої електричної енергії та рішення комісії електропередавальної організації про визначення обсягу недоврахованої електричної енергії та її вартості, оформлене протоколом з розгляду акта про порушення ПКЕЕ, не є оперативно-господарською санкцією.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що вимога про оскарження рішення комісії електропередавальної організації про визначення обсягу недоврахованої електричної енергії та її вартості, оформленого протоколом з розгляду акта про порушення ПКЕЕ, має розглядатися судом як вимога про визнання повністю або частково *недійсним акта_постачальника електричної енергії* відповідно до частини другої статті 20 Господарського кодексу України, а звідси наявні підстави для відступу від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України у постановях від 29 листопада 2010 року у справі № 3-30Гс10, від 04 квітня 2011 року у справі № 3-21Гс11, від 16 травня 2011 року у справі № 3-37Гс11 про те, що рішення постачальника електричної енергії про донарахування споживачу вартості недоврахованої спожитої електроенергії є саме оперативно-господарською санкцією, а не *актом ненормативного характеру* в розумінні частини другої статті 20 Господарського кодексу України.

За результатом розгляду спірного акта про порушення від 15 лютого 2017 року № 37456 прийнято рішення комісії провести нарахування за недовраховану електроенергію на підставі приписів ПКЕЕ. Звідси норми статей 235-237 ГК України щодо оперативно-господарських санкцій до спірних правовідносин застосуванню не підлягають.

Вимога про скасування рішення комісії електропередавальної організації про визначення обсягу недоврахованої електричної енергії та її вартості є способом захисту прав та інтересів, установленим законом, оскільки таке рішення комісії, оформлене протоколом з розгляду акта про порушення ПКЕЕ, безпосередньо впливає на права та обов'язки відповідного суб'єкта господарювання в контексті його відносин з електропередавальною організацією, встановлює обсяг і вартість недоврахованої електроенергії та створює загрозу припинення електропостачання відповідного споживача.

Постанова ВП ВС від 14 січня 2020 року у справі № 910/17955/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87053623>.

Позовні вимоги фізичної особи про визнання незаконними дій суб'єкта господарювання зі складання протоколу відкритих слухань з питань необхідності перегляду та встановлення тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуг із централізованого опалення й гарячого водопостачання й направлення його до НКРЕКП, зобов'язання провести відкриті слухання із зазначених питань, не підлягають судовому розгляду

20 листопада 2019 року ВП ВС розглянула справу № 591/5619/17 за позовом ОСОБА_1 до ТОВ «Сумитеплоенерго», виконавчого комітету Сумської міської ради, треті особи: НКРЕКП (далі також - Комісія), ОСОБА_2 , ОСОБА_3 , ОСОБА_4 , про визнання дій незаконними та зобов'язання вчинити дії, за касаційною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу Зарічного районного суду міста Суми від 26 лютого 2019 року у складі судді Сидоренко А. П. та постанову Сумського апеляційного суду від 14 травня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У цій справі позивач звернувся з позовом про визнання незаконними дій посадових осіб ТОВ «Сумитеплоенерго» зі складання протоколів відкритих слухань з питань необхідності перегляду та встановлення тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуг з централізованого опалення й гарячого водопостачання для ТОВ «Сумитеплоенерго» та з питань необхідності встановлення для ТОВ «Сумитеплоенерго» на 2018 рік тарифів на виробництво електричної енергії та встановлення для ТОВ «Сумитеплоенерго» на 2018 рік тарифу на виробництво теплової енергії на теплоелектроцентралі, схвалення для ТОВ «Сумитеплоенерго» на 2018 рік інвестиційної програми з виробництва електричної та теплової енергії на теплоелектроцентралі, вважаючи, що порушений порядок

проведення таких відкритих слухань, протоколи підписані не уповноваженими особами, а зазначені у них відомості не відповідають дійсності.

Суди з'ясували, що ТОВ «Сумитеплоенерго» надіслало протоколи відкритих слухань від 26 та 30 серпня 2017 року до НКРЕКП і 28 грудня 2017 року на виконання своїх повноважень НКРЕКП прийняла постанови: № 1503, якою затвердила ТОВ «Сумитеплоенерго» тарифи на відпуск електричної енергії та виробництво теплової енергії; № 1531, якою затвердила ТОВ «Сумитеплоенерго» тарифи на теплову енергію, її виробництво, транспортування, постачання для потреб населення; № 1536, якою затвердила ТОВ «Сумитеплоенерго» тарифи з централізованого опалення, централізованого постачання гарячої води.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом Порядку проведення відкритого обговорення проектів рішень НКРЕКП, затвердженого постановою Комісії від 30 червня 2017 року № 866, НКРЕКП проводить відкриті обговорення з метою досягнення балансу інтересів споживачів, ліцензіатів і держави, забезпечення безперешкодного доступу споживачів, замовників, ліцензіатів, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, організацій, що представляють інтереси споживачів, громадських організацій, засобів масової інформації та інших заінтересованих осіб до інформації та їх обізнаності на засадах гласності, відкритості, добровільності та свободи висловлювань.

Результат відкритого обговорення (відкритого слухання) на місцях оформлюється протоколом, який підлягає оприлюдненню ліцензіатом на своєму офіційному веб-сайті та надсилається до НКРЕКП.

З аналізу законодавства убачається, що проведення ліцензіатом (ТОВ «Сумитеплоенерго») відкритого обговорення (відкритого слухання) є частиною процедури відкритого обговорення проектів рішень НКРЕКП з питань встановлення цін (тарифів), схвалення/затвердження інвестиційних програм/планів розвитку та змін до них зі встановлення відповідних тарифів, тобто, складовою єдиного процесу, який передуює прийняттю НКРЕКП як регулятором власного рішення з вказаних вище питань.

Доказів та доводів про те, що такі дії товариства, вчинені ним у процесі здійснення господарської діяльності з метою отримання від регулятора послуг рішення про погодження для такого суб'єкта господарювання певних тарифів, схвалення інвестиційної програми, самі по собі зумовили виникнення у позивача цивільних прав та обов'язків у розумінні статті 11 ЦК України, матеріали справи не містять, так само як і відомостей про те, на задоволення якого прагнення позивача до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом спрямовано цей позов.

За результатами відкритих слухань, оформлених спірними протоколами, НКРЕКП прийняв рішення в межах виконання покладених на нього функцій.

Процедурні порушення при прийнятті НКРЕКП такого рішення про встановлення тарифів, у разі їх наявності, можуть бути підставами для оскарження такого рішення; тож наведені позивачем обставини підлягають з'ясуванню саме в межах перевірки законності прийнятого рішення НКРЕКП, а не як предмет окремого позову.

Відповідні вимоги не підлягають розгляду не лише в порядку цивільного судочинства, але і взагалі не підлягають судовому розгляду. Обраний позивачем спосіб захисту прав шляхом подання позову про визнання незаконними дії зі складання протоколу відкритих слухань та зобов'язання провести відкриті слухання, сам по собі не сприяє ефективному відновленню порушеного права.

Постанова ВП ВС від 20 листопада 2019 року у справі № 591/5619/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86402015>.

Позовні вимоги про визнання безпідставним нарахування заборгованості з оплати за утримання будинку, прибудинкової території та послуг за централізоване опалення не відповідають визначеному законом способу захисту

08 квітня 2020 року КЦС ВС розглянув справу за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2 до Львівського комунального підприємства «Сяйво» про захист прав споживачів житлово-комунальних послуг, визнання відсутності договірних відносин і зобов'язань у зв'язку з відсутністю договірних відносин, визнання безпідставним нарахування заборгованості з оплати за утримання будинку, прибудинкової території та послуг за централізоване опалення, за касаційною скаргою ОСОБА_2, ОСОБА_1 на заочне рішення Залізничного районного суду м. Львова від 27 січня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Львівської області від 29 листопада 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачі звернулися до суду з позовом, у якому просили визнати відсутність передбачених та оформлених відповідно до статей 1, 16, 19, 29 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» договірних відносин між ОСОБА_1, ОСОБА_2 та ЛКП «Сяйво»; визнати відсутність зобов'язань у ОСОБА_1 та ОСОБА_2 перед ЛКП Сяйво» у зв'язку з відсутністю договірних відносин; визнати безпідставним нарахування заборгованості солідарно ОСОБА_1, ОСОБА_2 за утримання будинку і прибудинкової території за умови відсутності державного акта на цю територію та сформованого виконавцем послуг і погодженого з органом місцевого самоврядування тарифу згідно з Порядком формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2005 року № 560 та новою редакцією цього Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2009 року № 529; визнати безпідставним нарахування заборгованості солідарно ОСОБА_1, ОСОБА_2 за централізоване опалення у зв'язку з відсутністю договірних відносин.

ОЦІНКА СУДУ

Між сторонами формально відсутні договірні відносини, оскільки відповідний договір не укладався, однак доказів про односторонню вину в неукладені договору відповідача позивачі не надали та суд не здобув. Зобов'язання у споживача можуть виникати і за відсутності формальних договірних стосунків.

Що стосується інших позовних вимог, оспорування правильності нарахування розміру плати за певні види житлово-комунальних послуг (заборгованості за такими), що є різновидом претензії, чинним законодавством як спосіб захисту не передбачений, споживачі вправі в разі пред'явлення до них вимог про стягнення таких нарахувань заперечувати стосовно них з наданням відповідних доказів.

Що стосується нарахування заборгованості за тепlopостачання за відсутності між сторонами договору про надання житлово-комунальних послуг, між сторонами наявний спір про таке стягнення (справа № 462/8853/14 Залізничного районного суду м. Львова), отже, позивачі в змозі доводити незаконність нарахування такої заборгованості, її частини, тощо у іншому спорі.

Постанова КЦС ВС від 08 квітня 2020 року у справі № 462/5889/16-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88749036>.

6. Спори щодо державного нагляду і контролю у сфері надання ЖКП

6.1. Спори щодо реалізації владної компетенції НКРЕКП та формування тарифів на оплату ЖКП

Постанови НКРЕКП про встановлення тарифів на теплову та електричну енергію, послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води є нормативно-правовими актами.

Спир про скасування рішення НКРЕКП щодо встановлення відповідних тарифів підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

19 березня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 826/16994/15 за позовом ОСОБА_7 до виконавчого комітету Монастирищенської міської ради Черкаської області (далі - виконавчий комітет Міськради), НКРЕКП (далі також - Комісія), треті особи: КП «Теплокомуненерго», НКРЕКП, ОСОБА_8, ПАТ «Київенерго», про встановлення відсутності повноважень, визнання незаконними та нечинними рішень, визнання дій протиправними, - за касаційною скаргою ОСОБА_8 на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 30 вересня 2016 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 7 грудня 2016 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суди першої й апеляційної інстанцій розглянули цей спір як публічно-правовий, проте ОСОБА_8 у касаційній скарзі зазначила, що НКРЕКП не є органом державної влади, зокрема виконавчої влади, відтак її акти не мають нормативно-правового характеру, а тому цей спір підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду погодилась з таким висновком судів.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції

На виконання законів України від 20 квітня 2000 року № 1682-III «Про природні монополії», 16 жовтня 1997 року № 575/97-ВР «Про електроенергетику» і № 2479-VI «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» Указом Президента України від 27 серпня 2014 року № 694/2014 утворено НКРЕКП.

Рішення, прийняті НКРЕКП, оформлюються постановами і розпорядженнями та є обов'язковими до виконання суб'єктами природних монополій. Ці рішення можуть бути оскаржені в установленому законодавством порядку.

Рішення НКРЕКП, які є нормативно-правовими актами, підлягають обов'язковій державній реєстрації в установленому законодавством порядку, за винятком рішень з питань встановлення цін та тарифів (крім встановлення цін та тарифів для населення) та рішень з питань функціонування оптового ринку електричної енергії.

Такі рішення не потребують узгодження з іншими органами державної влади, крім випадків, передбачених законом.

Крім того, рішення НКРЕКП, які відповідно до закону є регуляторними актами (крім рішень щодо встановлення тарифів), розробляються, розглядаються,

приймаються та оприлюднюються з урахуванням вимог Закону України від 11 вересня 2003 року № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Таким чином, нормативно-правове регулювання статусу НКРЕКП та його місце у сфері енергетики та комунальних послуг дозволяє зробити висновок, що відповідач у цих відносинах є суб'єктом публічного права, створений з метою державного регулювання, моніторингу та контролю у сферах енергетики та комунальних послуг, тобто наділений владними управлінськими функціями, а тому є суб'єктом владних повноважень у розумінні КАС.

Щодо суті спору

ДП «Теплокомуненерго» ПАТ «Монастирищенський орден Трудового Червоного Прапора машинобудівний завод» на момент прийняття постанов НКРЕКП № 1016, № 1171 мало *обсяги постачання* (з урахуванням постанови НКРЕКП від 3 березня 2015 року № 709) 18 258,59 Гкал. Тобто під час прийняття вказаних постанов НКРЕКП мала право встановлювати тарифи для ДП «Теплокомуненерго» ПАТ «Монастирищенський орден Трудового Червоного Прапора машинобудівний завод» та, відповідно, інших учасників ринку, які відповідали наведеним вище критеріям.

У подальшому ДП «Теплокомуненерго» ПАТ «Монастирищенський орден Трудового Червоного Прапора машинобудівний завод» вибуло з-під регулювання НКРЕКП, про що підприємство було повідомлено листом Комісії від 9 липня 2015 року № 6714/21/61-15, оскільки *обсяги* поставленої теплової енергії склали 15 822 Гкал.

Виконавчий комітет Міськради наділений повноваженнями по встановленню тарифів на комунальні послуги (окрім тих, які встановлюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг), транспортні та інші послуги.

ДП «Теплокомуненерго» з урахуванням обсягів виробництва, транспортування та постачання теплової енергії не підпадало під регулювання НКРЕКП у період прийняття виконавчим комітетом Міськради оскаржуваних рішень. З огляду на це виконавчий комітет Міськради був наділений повноваженнями по встановленню тарифів для ДП «Теплокомуненерго».

За таких обставин доводи скарги щодо прийняття відповідачами оскаржуваних рішень поза межами наданих повноважень є необґрунтованими.

Відмовляючи у задоволенні позову, суди попередніх інстанцій помилково зазначили, що оскаржувані рішення є актами індивідуальної дії.

Положення постанови НКРЕКП № 1171 мають загальний характер, оскільки цією постановою встановлено тарифи на послуги з централізованого опалення та послуги з централізованого постачання гарячої води, що надаються населенню, тобто кількісно невизначеній і неперсоніфікованій групі людей, суб'єктами господарювання, які є виконавцями цих послуг. Крім того, постанова № 1171 розрахована на неодноразове застосування. Таким чином, постановою НКРЕКП № 1171 встановлено норми права, отже, вона є нормативно-правовим актом. До того ж Міністерство юстиції України зареєструвало постанову № 1171 за № 433/26878 як нормативно-правовий акт в межах наданих повноважень та відповідно до чинного законодавства.

Натомість постанови НКРЕПК № 1016 та 1448 не є нормативно-правовими актами. Так, їхні приписи стосуються прав та обов'язків виключно ДП «Теплокомуненерго» ПАТ «Монастирищенський ордена Трудового Червоного Прапора машинобудівний завод» та поширюють свою дію на конкретне вказане підприємство, у зв'язку з чим ці постанови не відповідають ознакам нормативно-правового акта, не встановлюють та не змінюють чи скасовують норми права.

Постанова ВП ВС від 19 березня 2019 року у справі № 826/16994/15 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81329458>;

Постанова ВП ВС від 10 вересня 2019 року у справі № 826/4792/15 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84941708>;

Постанова ВП ВС від 18 грудня 2019 року у справі № 910/1718/19 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86468696>.

Соціальний норматив споживання електроенергії, щодо оплати якого надаються пільги та субсидії споживачам і який установлюється КМУ, та тарифи за споживання електроенергії, що установлюються НКРЕПК, є різними правовими категоріями.

Встановлення НКРЕПК тарифів на електроенергію за обсяг, спожитий до 100 кВт.г електроенергії на місяць, не є зменшенням соціального нормативу споживання електроенергії, встановленого для надання субсидій

10 вересня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 826/4792/15 за позовом ОСОБА_1 до НКРЕПК (далі також - Комісія), треті особи: ОСОБА_6, ОСОБА_4, КМУ, ПАТ «Київенерго», про визнання протиправною й скасування постанови, за касаційною скаргою ОСОБА_3 та ОСОБА_4 на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 10 жовтня 2016 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 29 листопада 2016 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Комісія прийняла постанову від 26 лютого 2015 року № 220, яку зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02 березня 2015 року за № 231/26676. Цією постановою, зокрема, встановлено тарифи на електроенергію населенню (у тому числі яке проживає в житлових будинках, обладнаних кухонними електроплитами) за обсяг, спожитий до 100 кВт г електроенергії на місяць (включно), у розмірі 36 грн 60 коп. за 1 кВт.г.

Вважаючи вказану постанову відповідача незаконною й такою, що суттєво обмежує його права та інтереси, ОСОБА_1 звернувся до суду з цим позовом. Зокрема, на думку ОСОБА_1, НКРЕПК прийняла вказану постанову без урахування положень Постанови КМУ від 06 серпня 2014 року № 409 «Про встановлення державних соціальних стандартів у сфері житлово-комунального обслуговування», що призвело до необґрунтованого зменшення мінімальної норми споживання електроенергії для споживачів, які проживають у житлових будинках, обладнаних кухонними електроплитами, з 250 до 100 кВт.г на місяць.

ОЦІНКА СУДУ

З метою забезпечення державних соціальних гарантій у сфері житлово-комунального обслуговування, приведення існуючих норм споживання житлово-комунальних послуг до їх фактичного обсягу споживання, дотримання принципу соціальної справедливості під час надання пільг та субсидій КМУ прийняв Постанову № 409.

Абзацом третім підпункту 6 пункту 3 цієї Постанови встановлені *соціальні нормативи* користування житлово-комунальними послугами, *щодо оплати яких держава надає пільги та встановлює субсидії*. Так, для користування послугами з електропостачання (до 31 грудня 2017 року) в житлових приміщеннях (будинках), обладнаних стаціонарними електроплитами, за наявності централізованого постачання гарячої води встановлені такі нормативи: 130 кВт.г на місяць на сім'ю (домогосподарство) з однієї особи і додатково 30 кВт.г на місяць на кожного іншого члена сім'ї (домогосподарства), але не більш як 250 кВт.г на місяць.

Таким чином, Постановою № 409 КМУ, зокрема, встановив соціальні нормативи, щодо оплати яких надаються пільги та субсидії споживачам для користування послугами з електропостачання в житлових приміщеннях (будинках), обладнаних стаціонарними електроплитами, за наявності централізованого постачання гарячої води, при нормативі споживання не більш як 250 кВт.г на місяць (до 31 грудня 2017 року).

Отже, соціальний норматив обсягу споживання електроенергії, який вказано в абзаці третьому підпункту 6 пункту 3 Постанови № 409, стосується пільг та субсидій, які гарантує держава для відповідних споживачів електроенергії, що також підтверджено представником КМУ в судовому засіданні суду касаційної інстанції 10 вересня 2019 року.

Водночас, на НКРЕКП законодавством покладено обов'язок забезпечення проведення цінової та тарифної політики в електроенергетиці, зокрема щодо встановлення цін (тарифів) на електричну енергію.

Отже норматив, який встановила Комісія оскаржуваною постановою від 26 лютого 2015 року № 220, стосується розміру цінового виміру спожитої електроенергії.

Норма споживання електроенергії, встановлена в абзаці третьому підпункту 6 пункту 3 Постанови № 409, та визначені у постанові НКРЕКП № 220 тарифи на електроенергію населенню мають різне призначення, оскільки оскаржуваною постановою НКРЕКП *встановила тарифи* за споживання електроенергії, а КМУ Постановою № 409 встановив *соціальні нормативи* споживання електроенергії для надання пільг і субсидій для відповідних категорій споживачів електроенергії.

Ураховуючи викладене, *встановлення НКРЕКП у постанові № 220 тарифів на електроенергію за обсяг, спожитий до 100 кВт.г електроенергії на місяць (включно) не є зменшенням норми споживання електроенергії для споживачів, які проживають у житлових будинках, обладнаних кухонними електроплитами, за наявності централізованого постачання гарячої води, встановленої Постановою № 409 для надання пільг і субсидій для відповідних категорій споживачів електроенергії.*

Постанова ВП ВС від 10 вересня 2019 року у справі № 826/4792/15 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84941708>.

Спір про стягнення НКРЕКП у дохід Державного бюджету України з підконтрольного суб'єкта господарювання внесків на регулювання за провадження господарської діяльності з розподілу та постачання електричної енергії підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

08 листопада 2019 року ВП ВС розглянула справу № 0840/3643/18 за позовом НКРЕКП до ПАТ «Запоріжжяобленерго» про стягнення внесків, за касаційною скаргою ПАТ «Запоріжжяобленерго» на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 10 квітня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На виконання пункту 10 Порядку розрахунку та встановлення ставки внесків на регулювання, затвердженого постановою НКРЕКП від 06 квітня 2017 року № 491, управління фінансово-економічних питань, бухгалтерського обліку та звітності НКРЕКП сформувало зведений звіт про сплату внеску на регулювання за II квартал 2018 року.

Відповідного до цього звіту ПАТ «Запоріжжяобленерго» здійснює діяльність з розподілу електричної енергії, чистий дохід за звітний квартал якої складає 255 473 грн, отже, сума внеску на регулювання, що підлягає сплаті за II квартал 2018 року становить 51 095 грн.

Крім того, відповідно до зведеного звіту про сплату внеску на регулювання за II квартал 2018 року ПАТ «Запоріжжяобленерго» здійснює діяльність з постачання електричної енергії, чистий дохід за звітний квартал складає 1 552 275 590 грн, отже, сума внеску на регулювання, що підлягає сплаті за II квартал 2018 року з цього виду діяльності, складає 310 455 грн.

У зв'язку з несплатою відповідачем у повному обсязі внесків на регулювання з провадження господарської діяльності з розподілу та постачання електричної енергії за II квартал 2018 року (з урахуванням часткової сплати внеску в сумі 560 грн не сплаченими залишається 360 960 грн) позивач звернувся до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції

Позивачем у цій справі є НКРЕКП як суб'єкт владних повноважень, правовий статус якого визначено Законом № 1540-VIII, згідно з яким йому надано право звертатися до суду з відповідним позовом. При цьому здійснення НКРЕКП своїх повноважень (владних управлінських функцій) обумовлює виникнення правовідносин з підконтрольною установою - ПАТ «Запоріжжяобленерго», які мають публічно-правовий характер.

Щодо суті спору

Відповідно до частин другої та третьої статті 13 Закону від 22 вересня 2016 року № 1540-VIII «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» базою нарахування внеску на регулювання є

чистий дохід платників внеску на регулювання від діяльності, що регулюється НКРЕКП, за звітний квартал.

Ставка внеску на регулювання визначається НКРЕКП щорічно шляхом ділення планового обсягу потреб у фінансуванні регулятора на чистий дохід платників внеску на регулювання від діяльності, що регулюється НКРЕКП, за попередній рік.

Ставка внеску на регулювання підлягає перегляду НКРЕКП щоквартально з урахуванням обсягу чистого доходу платників внеску на регулювання від діяльності, що регулюється НКРЕКП, за попередній квартал.

Ставка внеску на регулювання не може перевищувати 0,1 відсотка чистого доходу платника внеску на регулювання від діяльності у сферах енергетики та комунальних послуг за попередній квартал.

Постановою НКРЕКП від 27 грудня 2017 року № 1403 «Про визначення планової ставки внеску на регулювання на II квартал 2018 року» визначено ставку внеску на регулювання на II квартал 2018 року у розмірі 0,020 відсотка.

Відповідного до зведеного звіту про сплату внеску на регулювання за II квартал 2018 року, сформованого управлінням фінансово-економічних питань, бухгалтерського обліку та звітності, чистий дохід ПАТ «Запоріжжяобленерго» від діяльності з розподілу та постачання електричної енергії за звітний квартал складає 255 473 грн та 1 552 275 590 грн відповідно. Сума внеску на регулювання, що підлягає сплаті за II квартал 2018 року, становить 310 455 грн.

Згідно з розрахунком позивача за ПАТ «Запоріжжяобленерго» рахується заборгованість зі сплати внеску на регулювання на II квартал 2018 року у розмірі 360 960 грн.

При цьому наявність такої заборгованості та її розмір відповідачем не заперечується.

Отже, встановивши, що ПАТ «Запоріжжяобленерго» було не в повному обсязі сплачено внески на регулювання, які передбачені статтею 13 Закону № 1540-VIII, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про необхідність задоволення позовних вимог та стягнення з відповідача в дохід Державного бюджету України такої заборгованості.

Постанова ВП ВС від 08 листопада 2019 року у справі № 0840/3643/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85582474>.

Процес встановлення цін / тарифів на ЖКП передбачає декілька етапів, зокрема розрахунок економічно обґрунтованих витрат на виробництво відповідних послуг та встановлення тарифів уповноваженими органами в розмірі не нижче економічно обґрунтованих витрат.

Чинність попередньо встановлених тарифів не є перешкодою для виконання підконтрольним суб'єктом припису контролюючого органу щодо розрахунку економічно обґрунтованих витрат на виробництво ЖКП

19 грудня 2018 року КАС ВС розглянув справу №816/2481/17 за позовом Головного управління Держпродспоживслужби в Полтавській області до Дочірнього підприємства "Комунтех" комунального підприємства "Джерело" Новосанжарської селищної ради про зобов'язання вчинити певні дії, - і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У період з 17 по 18 травня 2017 року працівником позивача проведено позапланову перевірку дотримання вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін ДП "Комунтех", за результатами перевірки складено акт №3 дотримання вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін ДП "Комунтех".

На підставі вказаного акту винесено припис від 24 травня 2017 року №2 про виконання законних вимог щодо усунення порушень порядку формування, встановлення та застосування державних регульованих цін, в якому викладені вимоги: 1) Тариф на послугу з вивезення твердих побутових відходів для населення та інших споживачів в розмірі 97,72 грн за 1м³, 12 грн з одного чоловіка на місяць - для населення, 91,40 грн за 1м³ - для інших споживачів, затверджений рішенням дев'ятнадцятої сесії сьомого скликання Новосанжарської селищної ради від 23 березня 2017 року № 2, є економічно необґрунтованим та сформованим з порушенням до запровадженого способу регулювання і не може бути застосований при розрахунках зі споживачами з 1 травня 2017 року; 2) Тариф на послугу з вивезення рідких нечистот для населення та інших споживачів в розмірі 62 грн за 1 м³ - для населення, 70,70 грн за 1 м³ - для інших споживачів, затверджений рішенням дев'ятнадцятої сесії сьомого скликання Новосанжарської селищної ради від 23 березня 2017 року № 2, є економічно необґрунтованим та сформованим з порушенням до запровадженого способу регулювання і не може бути застосований при розрахунках зі споживачами з 1 травня 2017 року; 3) В місячний термін усунути порушення вимог Порядку формування тарифів на послугу з вивезення твердих побутових відходів та послугу з вивезення рідких нечистот, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2006 року № 1010, ст.31 Закон України "Про житлово-комунальні послуги", а саме провести розрахунки економічно обґрунтованих витрат на послугу з вивезення твердих побутових відходів та послугу з вивезення рідких нечистот.

У встановлений строк відповідачем припис не виконано.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до чинного законодавства процес встановлення цін/тарифів на житлово-комунальні послуги можна умовно розподілити на такі етапи: 1) Здійснення уповноваженими виконавцями розрахунків економічно обґрунтованих витрат на виробництво (надання) житлово-комунальних послуг; 2) Подання уповноваженими виконавцями відповідних розроблених розрахунків економічно обґрунтованих витрат на виробництво (надання) житлово-комунальних послуг; 3) Доведення до споживачів інформації; 4) Встановлення органами місцевого самоврядування тарифів на житлово-комунальні послуги в розмірі не нижче економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання).

Отже, уповноважені органи (органи місцевого самоврядування) тільки встановлюють тарифи на житлово-комунальні послуги в розмірі, не нижче економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво, поданих їм виконавцями.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що *Рішенням дев'ятнадцятої сесії сьомого скликання Новосанжарської селищної ради від 23.03.2017 № 2 "Про встановлення тарифів на послуги з вивезення твердих і рідких побутових відходів для населення, бюджетних установ та інших споживачів по Дочірньому підприємству "Комунтех" комунального підприємства "Джерело" Новосанжарської селищної ради" встановлено останньому тарифи на послуги з вивезення твердих побутових відходів для населення та інших споживачів у розмірі для населення - 97,72 грн за 1 м³, 12,00 грн. з одного чоловіка на місяць та для інших споживачів - 91,40 грн за м³, а також тарифи на послуги з вивезення рідких побутових відходів для населення та інших споживачів у розмірі для населення - 62,00 грн за м³, для бюджетних установ - 70,70 грн за м³ та для інших споживачів - 70,70 грн. за м³. У пункті 4 рішення зазначено, що тарифи вводяться в дію з 01.05.2017.*

Після винесення оскаржуваного припису відповідач звернувся до Новосанжарської селищної ради з листом від 07.06.2017 №8 про зупинення рішення Новосанжарської селищної ради від 23.03.2017 № 2, яке, однак, було залишене в силі її рішенням від 07.06.2017 № 6 - до введення в дію нових тарифів на послуги з вивезення твердих та рідких побутових відходів.

Крім того, п. 2 вказаного рішення відповідачу встановлено розробити економічно обґрунтовані тарифи на послугу з вивезення твердих та рідких побутових відходів для населення, бюджетних установ та інших споживачів та подати на розгляд виконавчого комітету та сесії Новосанжарської селищної ради в установленому законом порядку. Рішення Новосанжарської селищної ради від 23.03.2017 № 2, яким встановлено тарифи на послуги з вивезення твердих і рідких побутових відходів для населення, бюджетних установ та інших споживачів по Дочірньому підприємству "Комунтех" комунального підприємства "Джерело" Новосанжарської селищної ради є чинним, не скасоване, а отже підлягає виконанню.

Однак Суд зауважує, що вищезазначене рішення Новосанжарської селищної ради жодним чином не перешкоджає виконанню припису відповідачем, оскільки *розроблення тарифів є першопочатковим етапом процедури встановлення тарифів на житлово-комунальні послуги та не залежить від діючого рішення ради.*

Суд вважає помилковим покликання Відповідача та висновки судів попередніх інстанцій про безпідставність позовних вимог в частині зобов'язання проведення розрахунків економічно обґрунтованих витрат на послуги з вивезення твердих побутових відходів для населення та послуг з вивезення рідких побутових відходів для населення.

Щодо позовних вимог в частині зобов'язання повернути споживачам суму необґрунтованої виручки, одержаної внаслідок застосування з 01.05.2017 економічно необґрунтованих тарифів на послуги з вивезення твердих побутових відходів для населення та послуг з вивезення рідких побутових відходів для населення, Суд

погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що вони не підлягають задоволенню.

За приписами ч. 3 статті 31 Закону України "Про житлово-комунальні послуги", органи місцевого самоврядування встановлюють тарифи на житлово-комунальні послуги в розмірі не нижче економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво.

Наразі, Рішення Новосанжарської селищної ради від 23.03.2017 № 2, яким встановлено тарифи на послуги з вивезення твердих і рідких побутових відходів для населення, бюджетних установ та інших споживачів по Дочірньому підприємству "Комунтех" комунального підприємства "Джерело" Новосанжарської селищної ради є чинним, а тому у відповідача відсутні правові підстави для повернення споживачам суми необґрунтованої виручки, у зв'язку неподанням Відповідачем обґрунтованих розрахунків та незатвердження їх Новосанжарською селищною радою

Крім того, підставою для звернення з даним позовом стало невиконання відповідачем припису від 24.05.2017 №2, тоді як під час перевірки не перевірялися підстави для повернення різниці між необґрунтованими тарифами застосованими з 01.05.2017 і тарифами, що діяли до 30.04.2017, та вказаний припис не містить такої вимоги до відповідача.

Постанова КАС ВС від 19 грудня 2018 року у справі №816/2481/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78716159>.

Нарахування оплати за спожиту теплову енергію повинно здійснюватися з урахуванням вимог нормативно-правових актів, що регламентують застосування державних регульованих цін.

Дотримання порядку формування, встановлення та застосування державних регульованих цін на теплову енергію може бути об'єктом перевірки контролюючих органів

28 квітня 2020 року КАС ВС розглянув справу № 816/982/18 за позовом Диканського комбінату комунальних підприємств (далі - ККП) до Головного управління Держпродспоживслужби в Полтавській області, за участю третіх осіб: ОСОБА_1, ОСОБА_2, про визнання протиправним і скасування припису, за касаційною скаргою позивача на рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 12 липня 2018 року та постанову Харківського апеляційного адміністративного суду від 15 листопада 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

15 серпня 2003 року між Диканським ККП та споживачами ОСОБА_2 і ОСОБА_1 укладено договори про надання населенню послуг з теплопостачання №724 та № 705 відповідно.

На підставі звернень ОСОБА_2 і ОСОБА_1 від 12 січня 2018 року щодо правомірності нарахування плати за централізоване теплопостачання, ГУ Держпродспоживслужби в Полтавській області проведено позапланову перевірку Диканського ККП з питань дотримання порядку формування, встановлення та

застосування державних регульованих цін на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, послуги з централізованого опалення за опалювальний період 2016-2017 років, за результатами якої складено акт №3 з фіксацією порушень позивачем законодавства України у зазначеній сфері.

За наслідками перевірки 06 березня 2018 року відповідачем складено оспорюваний припис № 2, у якому від Диканського ККП вимагалось: - в 15-денний термін з дня направлення припису зменшити заборгованість споживача ОСОБА_1 за послуги з централізованого опалення у 2016-2017 роках перед Диканським ККП з 25310,15 грн до 1363,75 грн; - в 15-денний термін з дня направлення припису зменшити заборгованість споживача ОСОБА_2 за послуги з централізованого опалення у 2016-2017 роках перед Диканським ККП з 2756,59 грн до 1866,01 грн.

Вважаючи вказаний припис № 2 протиправним, Диканський ККП звернувся до суду із позовом.

Перевіркою встановлено, що рішенням виконавчого комітету Диканської селищної ради №196 від 17 жовтня 2016 року Диканському ККП погоджено тарифи на теплову енергію, її виробництво, транспортування, постачання для потреб населення на рівнях, встановлених постановою НКРЕКП від 09 червня 2016 року №989 «Про встановлення тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування, постачання для потреб населення ПАТ «Укртрансгаз»: тариф на теплову енергію - 947,50 грн/Гкал (без ПДВ), в тому числі: тариф на виробництво теплової енергії - 913,25 грн/Гкал (без ПДВ), тариф на транспортування теплової енергії - 31,98 грн/Гкал (без ПДВ), тариф на постачання теплової енергії - 2,27 грн/Гкал (без ПДВ).

Указаним рішенням позивачу доручено укласти договір купівлі-продажу теплової енергії, її виробництво, транспортування, постачання для потреб населення, та проводити щомісячні розрахунки вартості послуги з централізованого опалення в залежності від використаної теплової енергії та опалювальної площі у відповідності до Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України №630 від 21 липня 2005 року.

31 жовтня 2016 року між Диканським ККП та ПАТ «Укртрансгаз» укладено договір купівлі-продажу теплової енергії №1610000767.

На підставі рішення виконавчого комітету Диканської селищної ради №196 від 17 жовтня 2016 року та договору №1610000767 позивач проводив нарахування населенню плати за послуги з централізованого опалення за опалювальний період у 2016-2017 роках та перераховував кошти ПАТ «Укртрансгаз».

ОЦІНКА СУДУ

Відповідач здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням вимог формування, встановлення та застосування державних регульованих цін.

Виконавцем послуг з централізованого опалення та послуг з централізованого постачання гарячої води для об'єктів усіх форм власності є суб'єкт господарювання з постачання теплової енергії (теплопостачальна організація).

Відповідно до листа Диканського ККП від 27 лютого 2018 року №70 на підприємстві відсутня ліцензія на провадження господарської діяльності у сфері

теплопостачання; воно не є балансоутримувачем котелень по виробництву теплової енергії, яка використовувалася на опалення житлового масиву; в квартирах та у житлових будинках, у які поставлялося тепло в опалювальному сезоні в 2016-2017 роках, прилади комерційного обліку теплової енергії були відсутні, кількість спожитої енергії визначалась за приладами комерційного обліку, які встановлені в котельнях теплопостачальної організації, про що складався акт прийому-передачі теплової енергії.

Перевіркою встановлено, що Диканським ККП із споживачами послуг з централізованого опалення договори не укладались.

Згідно з договором №1610000767, укладеним між Диканським ККП та ПАТ «Укртрансгаз», тепла енергія постачається споживачу у вигляді гарячої води на опалення - в період опалювального сезону; ПАТ «Укртрансгаз» обраховує приєднане максимальне теплове навантаження на опалення в розрізі житлових будинків; *тарифи за спожиту теплову енергію застосовуються як для населення, але за Гкал, а не за квадратний метр*; споживач зобов'язується встановити прилади обліку теплової енергії після отримання письмового узгодження теплопостачальної організації.

Диканське КПП не є кінцевим споживачем послуг, предметом договору є фактично послуги з централізованого опалення для населення смт Диканька, а комерційні засоби обліку теплової енергії у споживачів відсутні.

Розмір плати за надану послугу з централізованого опалення споживачам багатоквартирних будинків розраховано виходячи з розміру спожитої теплової енергії по конкретній котельні, визначеного щомісячно у актах прийому передачі теплової енергії пропорційно опалювальній площі квартири та тарифу на теплову енергію встановлену для ПАТ «Укртрансгаз» постановою НКРЕКП від 09 червня 2016 року №989, а саме 947,50 грн за Гкал (без ПДВ) та 1137,00 грн за Гкал (з ПДВ).

За таких обставин суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, дійшов висновку про наявність з боку Диканського ККП також порушень вимог Правил № 630 та Постанови НКРЕП №1101.

Спірний припис прийнято на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, оскільки матеріалами справи підтверджено та *доведено факт зайвого нарахування* Диканським ККП ОСОБА_2 і ОСОБА_1 оплати за послугу з централізованого опалення за 2016-2017 роки.

Постанова КАС ВС від 28 квітня 2020 року у справі № 816/982/18 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88986223>;

Постанова КАС ВС від 28 липня 2020 року у справі № 400/2655/18 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90628627>.

6.2. Спори у сфері державного нагляду і контролю за додержанням законодавства під час провадження діяльності, пов'язаної з наданням ЖКП

Перерва у водовідведенні більш ніж як на одну добу за місяць із підстав, що не передбачені законом, а також нездійснення в такому випадку перерахунку розміру

плати споживачеві є порушенням виконавцем послуг з водопостачання та водовідведення вимог законодавства про захист прав споживачів.

Зобов'язання виконавця послуг здійснити відповідний перерахунок узгоджується з обсягом повноважень і завданнями ГУ Держпродспоживслужби у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів

14 травня 2020 року КАС ВС розглянув справу №815/5928/16 за позовом ТОВ «Інфокс» в особі філії «Інфоксводоканал» до Головного управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів в Одеській області *про визнання протиправним та скасування припису, за касаційною скаргою відповідача на постанову Одеського окружного адміністративного суду від 19 січня 2017 року та ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 12 липня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.*

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідач у справі на підставі скарги фізичної особи щодо блокування більш ніж на одну добу за місяць каналізаційних стоків квартири, де вона проживає, провів позапланову перевірку *дотримання вимог законодавства про захист прав споживачів* ТОВ «Інфокс», за результатом якої з'ясував, що позивач порушив безперебійний режим надання послуг з водовідведення, без зазначення причин. Позивача було зобов'язано провести перерахунок розміру плати споживачам – мешканцям квартири за надані не в повному обсязі послуги з водовідведення відповідно до Порядку проведення перерахунків розміру плати за надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення в разі ненадання їх або надання не в повному обсязі, зниження якості, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2010 року № 151.

ОЦІНКА СУДУ

Споживачем у розумінні п. 22 ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів» є фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних із підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

Зі змісту договору про надання послуг з постачання холодної води і водовідведення, водовідведення гарячої води, укладеного між власником квартири та Товариством вбачається, що такі послуги, окрім безпосередньо власника, надаються ще сімом особам, які проживають у цій квартирі. Заявниця проживає у вищевказаній квартирі та використовує послуги з водовідведення на підставі відповідного договору, а тому, згідно з п. 22 ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів», є споживачем вказаних послуг і має увесь обсяг прав, передбачених законодавством, зокрема на належну якість продукції та обслуговування, звернення до уповноважених державних органів за захистом її порушених прав.

Перерва у водовідведенні на строк більш ніж одну добу за місяць і непроведення перерахунку оплати цих послуг є порушенням прав заявниці як споживача, за захистом яких вона і звернулася до ГУ Держпродспоживслужби, яка, в свою чергу, в порядку здійснення позапланового заходу контролю підтвердила наявність допущених

позивачем порушень законодавства про захист прав споживачів. Зазначені порушення у ході судового розгляду цієї справи Товариство не спростувало.

Відсутність укладеного безпосередньо між виконавцем і заявницею договору про надання послуг з водовідведення і відкритих на її ім'я особистих рахунків не перешкоджає виконанню спірного припису, оскільки його вимоги стосуються перерахунку вказаних вище послуг споживачам – мешканцям квартири, які надаються на підставі відповідного договору. До того ж Товариство, як суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальних послуг, здійснює згідно із законодавством їх облік, веде відповідну звітність, проводить розрахунки тощо, тобто володіє усім обсягом даних, необхідних для виконання вимог припису.

Крім того, у приписі вказано період, за який слід провести перерахунок плати за послуги з водовідведення за вказаною адресою (серпень 2016 року), а також міститься вказівка на нормативно-правовий акт (Порядок № 151), згідно з яким необхідно здійснити такий перерахунок, що спростовує висновки судів попередніх інстанцій про неконкретизований і незрозумілий характер спірного припису.

Проведення перерахунку плати за послуги з водовідведення є обов'язковим для виконавця у разі перерви водовідведення понад регламентований законодавством строк, тобто такі дії є нерозривно взаємопов'язаними, а тому охоплювались предметом перевірки і входили до переліку питань, які підлягали з'ясуванню під час її проведення відповідачем.

Водночас, оскільки станом на час проведення позапланової перевірки Товариства водовідведення вже було відновлено позивачем самостійно, то зобов'язання ТОВ «Інфокс» здійснити вищезгаданий перерахунок є адекватним і необхідним способом реагування на виявлені в ході перевірки порушення прав споживачів з метою їх припинення, а також узгоджується з обсягом повноважень і завданнями ГУ Держпродспоживслужби у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів.

За таких обставин, зафіксовані відповідачем у акті перевірки порушення мали місце, а наведені позивачем доводи і наявні у справі докази цього не спростовують, у зв'язку з чим спірний припис ГУ Держпродспоживслужби є правомірним та скасований судами попередніх інстанцій помилково.

Постанова КАС ВС від 14 травня 2020 року у справі № 815/5928/16 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89251738>.

Установлені факти порушень балансоутримувачем будинку обов'язку щодо належного утримання будинку (зокрема невиконання ремонтних робіт фасадного покриття) обумовлюють правомірність припису компетентного органу щодо усунення відповідних порушень

30 грудня 2020 року КАС ВС розглянув справу за позовом ПП «Житлово-сервісний центр «Парковий» до Інспекції з питань захисту прав споживачів в Одеській області, ГУ Держпродспоживслужби в Одеській області, третя особа - ОСОБА_1, про визнання

протиправним та скасування припису, за касаційною скаргою ГУ Держпродспоживслужби в Одеській області на постанову Одеського окружного адміністративного суду від 22 липня 2016 року та ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 16 листопада 2016 року, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Підприємство – балансоутримувач багатоквартирного будинку оскаржило до адміністративного суду припис Інспекції з питань захисту прав споживачів в Одеській області, винесений за наслідками перевірки, проведеної на підставі звернення споживача (мешканця будинку), про усунення порушень вимог законодавства.

В основу припису покладено наступні обставини. ПП «ЖСЦ «Парковий», в порушення вимог статей 6, 17 Закону України від 12.05.1991 №1023-XII «Про захист прав споживачів» та пункту першого частини першої статті 20, пункту першого частини другої статті 21 Закону України від 24.06.2004 №1875-IV «Про житлово-комунальні послуги», пункту 2.1.5 Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій, затверджених наказом Держжитлокомунгоспу України від 17.05.2005 №76, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25.08.2005 за №927/11207, *не забезпечило своєчасність надання та відповідну якість житлово-комунальних послуг в частині невідкладної ліквідації виявлених несправностей елементів жилого будинку, розташованого за адресою: АДРЕСА_1, а саме: не усунуто протягом граничних термінів протікання стиків панелей склоблоків фасадних; претензія споживача ОСОБА_1 у визначений законодавством термін не розглянута.*

За змітом оскарженого припису позивача зобов'язано задовольнити законні вимоги споживача, а саме - усунути протікання стиків панелей фасадних склоблоків.

Верховний Суд, не погодившись з висновками судів попередніх інстанцій про задоволення позову, їхні судові рішення скасував та прийняв нове – про відмову в задоволенні позову, звазначивши таке.

ОЦІНКА СУДУ

ПП «ЖСЦ «Парковий» є балансоутримувачем житлового будинку, у якому розташована квартира третьої особи, а тому повинен був укласти договір на надання житлово-комунальних послуг у багатоквартирному будинку між власником квартири - третьою особою й забезпечити належне утримання вказаного житлового будинку, його конструктивних елементів, зокрема, й конструкцій зовнішніх стін із фасадною теплоізоляцією та опорядженням прозорими елементами, які не входили у комплектацію квартири.

Послуги з утримання житлового будинку і прибудинкової території фактично надавались позивачем і споживались третьою особою, а тому в межах спірних правовідносин вказані особи виступали виконавцем послуг та споживачем відповідно. Відсутність укладеного між ними договору на надання житлово-комунальних послуг, зокрема, з утримання житлового будинку і прибудинкової території, характеру і суті цих правовідносин не змінює.

Колегія суддів не приймає до уваги мотиви судів попередніх інстанцій, наведених на підтримку позиції стосовно протиправності спірного припису, про те, що станом на день складання акту несправність стиків скляних панелей фасадів житлового будинку було усунуто самим власником квартири за його власні кошти шляхом залучення відповідної підрядної організації, оскільки наявність таких недоліків конструкції було виявлено під час обстеження квартири у перший день проведення перевірки й на момент складання акту та спірного припису про це не було відомо посадовим особам ГУ Держпродспоживслужби. При цьому, зобов'язання усунути виявлені недоліки у наданні житлово-комунальних послуг шляхом усунення неполадок конструктивних елементів житлового будинку, про які йшла мова у скарзі, поданій третьою особою до відповідача, забезпечувало належне відновлення прав споживача і відповідало меті державного контролю за дотриманням законодавства про захист прав споживачів.

Спірний припис оформлено за наслідками перевірки, проведеної на підставі звернення споживача, з дотриманням процедури, передбаченої законодавством.

Постанова КАС ВС від 30 грудня 2020 року у справі № 2а/1570/7170/11 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93928022>.

Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" не поширює свою дію на ОСББ, позаяк останнє не є суб'єктом господарювання

28 липня 2020 року КАС ВС розглянув касаційну скаргу Державної екологічної інспекції у м. Києві (далі - Держекоінспекція) на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 06 грудня 2017 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 24 квітня 2018 року у справі за позовом ОСББ) до Держекоінспекції, Державної екологічної інспекції України, про визнання протиправними дій щодо включення ОСББ до Плану заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства та щодо проведення планової перевірки ОЧСББ, визнання протиправним та скасування припису, і прийняв постанову, в якій зазначено наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідачем 1 проведено планову перевірку позивача (ОСББ) та складено акт, в якому зафіксовано низку порушень (відсутній план організації роботи у сфері поводження з відходами; не ведеться первинний поточний облік кількості, типу і складу відходів, що утворюються, збираються, перевозяться, зберігаються, обробляються, утилізуються, знешкоджуються та видаляються; відсутні дозвільні документи відповідно до яких суб'єкт набуває право на провадження певних дій, щодо поводження з відходами під час здійснення діяльності; не визначені та не погоджені склад і властивості відходів, що утворюються, ступінь їх небезпечності для навколишнього природного середовища; не подається статистична звітність щодо поводження з відходами; відсутній дозвіл на викиди забруднюючих речовин в

атмосферне повітря стаціонарними джерелами (газовий котел); відсутні документи, що посвідчують право власності чи право користування на земельну ділянку).

На підставі акта перевірки відповідачем 1 винесено припис від 23.01.2017 № 04/01п, яким позивача зобов'язано у строк до 23.04.2017 усунути вищезазначені порушення.

ОЦІНКА СУДУ

Нормативно-правовим актом, який визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності, між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання, є ГК України.

Стаття 55 ГК України відносить до суб'єктів господарювання осіб, які здійснюють господарську діяльність. Стаття 3 Господарського кодексу України визначає господарську діяльність як діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. При цьому зазначається, що діяльність негосподарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання, є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючих суб'єктів, а не господарською діяльністю.

Позивач не здійснює господарську діяльність у розумінні наведених норм законодавства, оскільки його діяльність спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов його функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання, а відтак, ця діяльність є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючого суб'єкта.

Верховний Суд погоджується з висновками судів попередніх інстанції про те, що ОСББ "Комфорт" не є суб'єктом господарювання, а відтак Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" не поширює свою дію на ОСББ, тому Державна екологічна інспекція України безпідставно включила ОСББ "Комфорт" до Плану заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства Державної екологічної інспекції у місті Києві на I квартал 2017 року, затвердженого наказом Державної екологічної інспекції України від 19.12.2016 №184, а Державна екологічна інспекція у місті Києві - безпідставно провела перевірку ОСББ "Комфорт" в період з 10.01.2017 по 23.01.2017 та видала за її результатами припис від 23.01.2017 № 04/01п.

Постанова КАС ВС від 28 липня 2020 року у справі № 826/6397/17 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90628667>.

7. Застосування строків у спорах, пов'язаних з наданням ЖКП

Звернення із заявою про видачу судового наказу не перериває строк позовної давності за вимогами про стягнення заборгованості за спожиті житлово-комунальні послуги. Переривання строку відбувається лише при поданні позову з відповідною вимогою

7 липня 2020 року ВП ВС розглянула справу за позовом КП теплових мереж «Черкаситеплокомуненерго» Черкаської міської ради» до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості за спожиту теплову енергію, за касаційною скаргою відповідачки на рішення Соснівського районного суду міста Черкаси від 29 вересня 2017 року й ухвалу Апеляційного суду Черкаської області від 22 листопада 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач постачає теплову енергію для потреб опалення та гарячого водопостачання, зокрема, за адресою: АДРЕСА_1.

Відповідач має заборгованість перед позивачем за надані у квартирі житлово-комунальні послуги (поставлену теплову енергію), оскільки з січня 2011 року не вносить відповідну оплату, чим завдає шкоду позивачеві.

11 квітня 2017 року позивач звернувся до суду в порядку пункту 3 статті 161 ЦК України із заявою про видачу судового наказу щодо стягнення боргу з відповідачки із житлово-комунальних послуг. 12 травня 2017 року районний суд відмовив у прийнятті зазначеної заяви через наявність спору про право.

Згодом стягувач звернувся з позовом із аналогічною вимогою. Під час розгляду справи відповідачка зробила заяву про застосування строку позовної давності і суд з цієї підстави відмовив у стягненні частини боргу.

ОЦІНКА СУДУ

Подання заяви про видачу судового наказу заявник (стягувач) не може використовувати згідно з частиною другою статті 264 ЦК України з метою переривання позовної давності за відповідною вимогою чи за її частиною. На підставі припису частини другої статті 264 ЦК України переривання позовної давності відбувається у разі подання до суду саме позову до належного відповідача з дотриманням вимог процесуального закону щодо форми та змісту позовної заяви, правил предметної та суб'єктної юрисдикції й інших вимог, порушення яких перешкоджає відкриттю провадження у справі.

Споживач зобов'язаний оплачувати житлово-комунальні послуги у строки, встановлені договором або законом (пункт 5 частини третьої статті 20 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004 року). Плата за житлово-комунальні послуги нараховується щомісячно (частина перша статті 32 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004 року). Споживач здійснює оплату за спожиті житлово-комунальні послуги щомісяця, якщо інший порядок та строки не визначені відповідним договором. Споживач не звільняється від оплати житлово-комунальних послуг, отриманих ним до укладення відповідного договору

(частина перша статті 9 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 9 листопада 2017 року).

Розрахунковим періодом для оплати послуг є календарний місяць. Плата за послуги вноситься не пізніше 20 числа місяця, що настає за розрахунковим, якщо договором не встановлено інший строк (пункт 18 Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2005 року № 630, у первинній редакції). Розрахунковим періодом для оплати послуг, якщо інше не визначено договором, є календарний місяць. Оплата послуг здійснюється не пізніше 20 числа місяця, наступного за розрахунковим періодом (місяцем), якщо договором не встановлено інший строк (пункт 18 Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2005 року № 630, у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 року № 633, чинної з 30 серпня 2017 року).

Якщо договором не встановлений інший термін, то з 21 числа кожного місяця починається період прострочення оплати наданих у попередньому місяці послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, а отже, і перебіг позовної давності щодо відповідного щомісячного платежу, за яким споживач допустив прострочення.

Велика Палата Верховного Суду відступає від висновку Верховного Суду України, висловленого у постановях від 21 січня 2015 року у справі № 6-214цс14 і від 13 січня 2016 року у справі № 6-931цс15, та від висновку Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду, висловленого у постанові від 23 травня 2018 року у справі № 216/5756/15-ц, про те, що подання кредитором (зокрема виконавцем послуг) в порядку, передбаченому ЦПК України, заяви про видачу судового наказу перериває перебіг позовної давності.

Постанова ВП ВС від 7 липня 2020 року у справі № 712/8916/17 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91460925>.

Позовна давність за вимогами про стягнення заборгованості з оплати ЖКП переривається у разі часткового погашення боржником відповідної заборгованості

22 січня 2019 року КЦС ВС розглянув справу № 437/2726/13-ц за позовом КП «Теплокомуненерго» до ОСОБА_4, ОСОБА_5 про стягнення заборгованості за послуги з теплопостачання та гарячого водопостачання, за касаційною скаргою ОСОБА_4 на рішення Апеляційного суду Луганської області від 29 січня 2014 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідачі є абонентами Луганського МКП «Теплокомуненерго» і користуються послугами з теплопостачання та гарячого водопостачання.

Відповідачі користувалися усіма наданими їм послугами, проте не оплачували їх у повному обсязі, у зв'язку з чим в період з 01 липня 1996 року до 01 грудня 2012 року в них утворилася заборгованість за надану їм теплову енергію в розмірі 5 218 грн 28 коп.

У лютому 2007 року відповідачами внесена плата за послуги з теплопостачання та гарячого водопостачання в сумі 580 грн, з якої 328 грн 09 коп. було сплачено за поточний місяць, а 251 грн 91 коп. - за минулі місяці в рахунок погашення боргу.

У лютому 2010 року відповідачами було сплачено 484 грн, з яких 283 грн 92 коп. - за поточний місяць, а 200 грн 08 коп. - за минулі місяці.

ОЦІНКА СУДУ

У лютому 2010 року відповідачами внесена оплата в сумі 484,00 гривень, у той час, коли було нараховано за лютий 2010 року 283,92 гривень. Тому вказані дії відповідачів розцінюються таким чином, що ними сплачено 283,92 гривень за лютий 2010 року та 200,08 гривень за минулі місяці, оскільки, як вбачається з розрахунків заборгованості, відповідачі до сплати ними послуг у лютому 2010 року декілька місяців послуги не оплачували.

Такі дії відповідачів зумовили переривання строку позовної давності у лютому 2010 року. У такому випадку строк позовної давності за відповідними вимогами слід відраховувати з лютого 2010 року.

Те ж саме сталося у і у лютому 2007 року.

З урахуванням викладеного суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що *відповідачі, сплативши частково заборгованість за житлово-комунальні послуги, перервали позовну давність.*

Доводи касаційної скарги про те, що заборгованість за житлово-комунальні послуги за період з 24 грудня 2009 року до 24 грудня 2012 року відсутня, не заслуговують на увагу з огляду на те, що, скажник не надав суду доказів на підтвердження цього і не спростував розрахунок позивача.

Постанова КЦС ВС від 22 січня 2019 року у справі № 437/2726/13-ц - <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79313864>.

Під час ухвалення рішення щодо призначення субсидії на оплату ЖКП орган соціального захисту зобов'язаний протягом встановлених законодавством строків перевіряти наявність в особи підстав для отримання субсидії.

Вимоги про стягнення безпідставно отриманих сум субсидії зі спадкоємця особи, якій раніше призначено субсидію, можуть бути заявлені впродовж визначених статтею 1281 ЦК України строків

27 березня 2019 року ВП ВС розглянула справу № 727/5743/15-ц за позовом Департаменту праці та соціального захисту населення Чернівецької міської ради до ОСОБА_10 про стягнення надмірно виплачених коштів, за касаційною скаргою позивача на рішення Апеляційного суду Чернівецької області від 9 вересня 2016 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Упродовж 2006-2008 років чоловік відповідачки - ОСОБА_11 - отримував субсидію на часткове відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг (далі - субсидія), що надавались у квартирі за адресою: АДРЕСА_1.

ОСОБА_11 помер. Спадкоємицею ОСОБА_11 є відповідачка, яка з серпня 2010 року отримувала субсидію.

Органом соціального захисту виявлено розбіжність у деклараціях про доходи, які подавали ОСОБА_11 та відповідачка, а також недостовірність поданої ними інформації, оскільки відповідачка з 2 лютого 1999 року мала у власності й інше житло - квартиру у АДРЕСА_2, яку вона відчужила лише у жовтні 2010 року.

Суд апеляційної інстанції встановив, що позивач 1 жовтня 2009 року довідався про смерть 7 вересня 2009 року чоловіка відповідачки та про відкриття спадщини.

До суду з позовом про стягнення з відповідачки 2 083,49 грн коштів, надмірно виплачених як житлова субсидія, позивач звернувся 20 липня 2015 року.

ОЦІНКА СУДУ

Кредиторіві спадкодавця належить протягом шести місяців від дня, коли він дізнався або міг дізнатися про відкриття спадщини, пред'явити свої вимоги до спадкоємців, які прийняли спадщину, незалежно від настання строку вимоги. Якщо кредитор спадкодавця не знав і не міг знати про відкриття спадщини, він має право пред'явити свої вимоги до спадкоємців, які прийняли спадщину, протягом одного року від настання строку вимоги (частини друга та третя статті 1281 ЦК України у редакції, чинній на час смерті чоловіка відповідачки).

Відповідно до абзацу дванадцятого пункту 13 Положення орган праці та соціального захисту населення *протягом десяти днів після подання заяви та отримання відомостей* (подання необхідних документів) *приймає рішення про призначення або непризначення субсидії*. У разі коли відомості, викладені в заяві, не підтверджено належно оформленими документами, субсидія призначається починаючи з місяця подання (відправлення) заяви за умови, що відомості будуть підтверджені в установленому порядку протягом місяця з дня подання (відправлення) заяви (абзац одинадцятий пункту 13 Положення).

Отже, позивач, приймаючи рішення про призначення чоловікові відповідачки субсидії, зобов'язаний був перевіряти повноту та достовірність інформації, поданої для отримання від держави соціальної допомоги щодо сплати вартості житлово-комунальних послуг. Крім того, знаючи про вимоги статті 1281 ЦК України та наслідки порушення строків пред'явлення вимог до спадкоємців, позивач з дня, коли він дізнався про смерть чоловіка відповідачки, міг і повинен був вжити заходи, щоби дізнатись про відсутність у померлого підстав для отримання субсидії у межах таких строків, а не більш ніж через п'ять років після його смерті.

З огляду на викладене ВП ВС вважає обґрунтованим висновок апеляційного суду щодо пропуску відповідачем строку, встановленого кредиторам спадкодавця для подання вимог до спадкоємців. Тому відповідно до частини четвертої статті 1281 ЦК України позивач позбавлений права вимоги до відповідачки як до спадкоємця ОСОБА_11 про стягнення надмірно виплачених коштів за 2006 - 2009 роки, а висновок

суду апеляційної інстанції щодо відмови у задоволенні вимоги позивача у цій частині є обґрунтованим.

Щодо аргументу відповідачки про вплив позовної давності, ВП ВС зауважує, що відповідачка не заявляла про вплив позовної давності у суді першої інстанції, тоді як позовна давність застосовується судом лише за заявою сторони у спорі, зробленою до винесення ним рішення. З огляду на вказане суд касаційної інстанції не має можливості встановлювати факт впливу позовної давності.

Постанова ВП ВС від 27 березня 2019 року у справі № 727/5743/15-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81722462>.

Дайджест практики Верховного Суду у справах, пов'язаних з наданням житлово-комунальних послуг. Рішення, внесені до ЄДРСР за період 2018–2020 рр./ Упоряд.: департамент аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Відпов. за вип.: суддя ВП ВС Сімоненко В. М. – Київ, 2021 р. – 111 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Верховного Суду. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі.

Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua